

Analyse van de dossiers

*Statistische gegevens
Analyse van de dossiers
Klachten van algemene strekking en vragen om informatie*

Dit deel van het Jaarverslag bevat drie hoofdstukken.

De statistieken geven een algemeen beeld van de klachten die in het voorbije kalenderjaar werden ingediend. Wij behandelen achtereenvolgens de algemene cijfers en statistieken, de ontvankelijkheid van de klachten, het voorwerp van de klachten, de betrokken pensioendiensten, de evaluatie van de gegronde klachten en de dossierbehandeling.

Aangezien wij het belangrijk vinden dat over de evaluatie van de beslissingen en de handelingen van de pensioendiensten een open en eerlijke communicatie gevoerd wordt, geven wij in dit jaarverslag, per administratie een overzicht van de ombudsnormen die ons inziens geschonden werden.

Nog met het oog op de grootst mogelijke openheid zijn ook zoveel mogelijk statistische gegevens opgenomen die een evaluatie van de werking van de Ombudsdienst in het voorbije jaar mogelijk maken.

In het tweede hoofdstuk, de analyse van de dossiers, vindt u per pensioendienst de resultaten van het onderzoek naar de gegrondheid van de ontvankelijke klachten. Verder worden er per pensioendienst één of meerdere opmerkelijke dossiers besproken.

Sinds 2009 bespreken wij ook een transversaal thema. We worden immers vaak geconfronteerd met klachten die niet enkel betrekking hebben op één specifiek pensioenstelsel of één pensioeninstelling, doch die betrekking hebben op de verschillende pensioenstelsels of pensioeninstellingen.

Dit jaar leggen wij meer de nadruk op deze transversaliteit. Het feit dat wij meerdere klachten over dezelfde of gelijkaardige onderwerpen ontvangen hebben, was de aanleiding tot het verwerken van deze klachten in vier transversale thema's (cumulatie van een pensioen met inkomsten uit een beroepsactiviteit, de toekenning van intresten, de administratieve vereenvoudiging en coördinatie tussen de pensioendiensten, de verjaring en overlevingspensioenen).

Nog in dit tweede hoofdstuk worden de aanbevelingen of suggesties die naar aanleiding van deze dossiers werden geformuleerd per dossier weergegeven.

In het derde hoofdstuk ten slotte wordt aandacht besteed aan de manier van werken bij vragen en klachten die wij niet behandeld hebben omdat zij onder andere buiten ons bevoegdheidsdomein vallen.

Bij het lezen van dit tweede deel, moet de lezer voor ogen houden dat de besproken dossiers en thema's in het tweede hoofdstuk, ook al zijn ze betekenisvol, niet los kunnen gezien worden van de cijfers uit het eerste hoofdstuk noch van het werkvolume van de pensioendiensten.

Het zou dan ook onbillijk zijn hieruit overhaaste besluiten te trekken in verband met de kwaliteit van het geleverde werk in zijn geheel. Integendeel er bestaat geen twijfel over het feit dat over het algemeen de pensioendiensten goed werken.

De namen in de bespreking van de dossiers zijn fictief. Elke overeenkomst met een werkelijk bestaande persoon berust op louter toeval.

Bij het lezen van de hiernavolgende cijfers, statistieken en grafieken in dit hoofdstuk moet de lezer, zoals vorig jaar, rekening houden met het onderscheid tussen deze met betrekking tot het aantal verzoeken en deze met betrekking tot het aantal klachten. Elk verzoek leidt tot één dossier. Een verzoek ('dossier') kan echter klachten bevatten die over meerdere administraties gaan.

Zoals wij al in ons jaarverslag 2010 hebben benadrukt, evalueren wij bij het afsluiten van een verzoek de beslissingen van de pensioendiensten, met andere woorden spreken wij een oordeel uit (zie Bijlage 2, Huishoudelijk reglement van de Ombudsdienst Pensioenen, art. 27). Aangezien wij het belangrijk vinden dat hierover een open en eerlijke communicatie gevoerd wordt, geven wij in dit Jaarverslag per administratie een overzicht van de Ombudsnormen die ons inziens geschonden zijn.

Voor de oplistings van deze normen verwijzen wij naar de bijlagen in deel IV.

Met het oog op de grootst mogelijke openheid zijn ook zoveel mogelijk statistische gegevens opgenomen die een evaluatie van de werking van de Ombudsdienst tijdens het verstreken kalenderjaar, van 1 januari tot 31 december 2011, mogelijk maken.

De hierna volgende cijfer- en statistische gegevens geven echter geen volledig beeld van de werklast van de Ombudsdienst Pensioenen aangezien er geen rekening wordt gehouden met het aantal telefonische oproepen die de dienst ontvangt. Met het huidige ter beschikking staande telefoon- en informaticamateriaal is het niet mogelijk om hiervan accurate gegevens bij te houden.

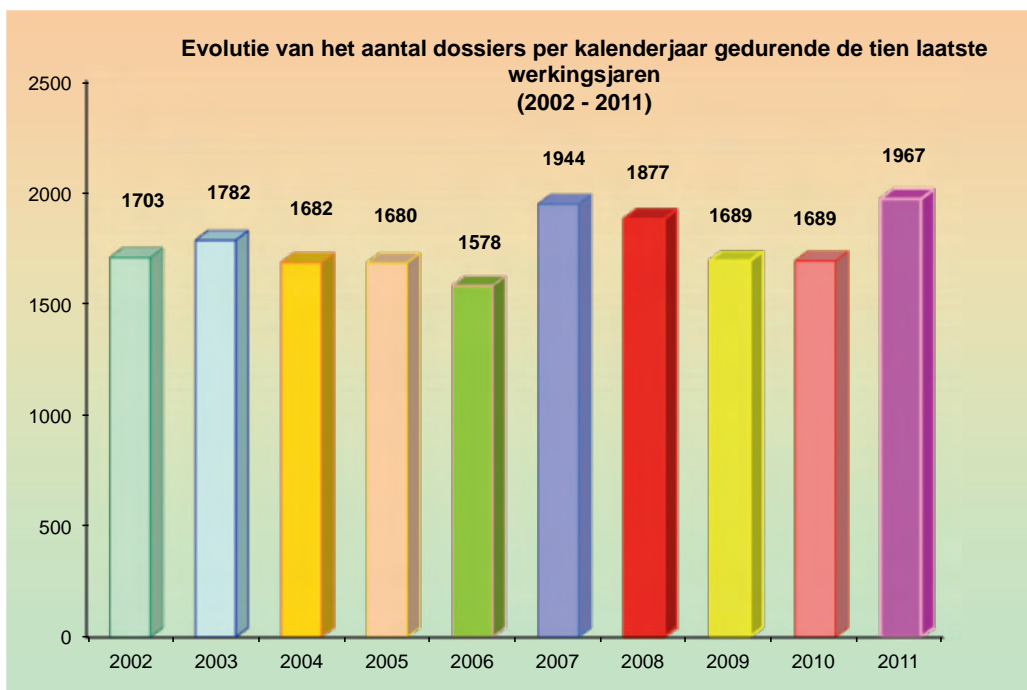
De verzoeken – Algemene cijfers en trends

Totaal aantal verzoeken

Aantal verzoeken over het kalenderjaar: 1.967

Onderstaande grafiek toont de evolutie over de laatste 10 jaren. Het jaarlijks aantal dossiers schommelt tussen de 1.578 (2006) en de 1.967 (dit jaar). In de loop van 2011 heeft de Ombudsdienst er 1.967 in behandeling genomen. De

stijging van het aantal verzoeken tijdens het voorbije jaar is in hoofdzaak te wijten aan het succes van de informatiecampagne die de Ombudsdienst Pensioenen voerde in oktober 2011, de toegenomen belangstelling van de media, de grotere bekendheid van de Ombudsdienst Pensioenen in de juridische wereld (voor meer details hierover verwijzen wij graag naar de bespreking in Deel I van dit verslag). Ook de problemen die ontstonden door diverse wijzigingen in een buitenlandse pensioenwetgeving en de eventuele gevolgen hiervan op de Belgische pensioenen zorgden er mee voor dat het aantal verzoeken in 2011 steeg tot een absoluut record. Een voorbeeld daarvan is het gevolg van de vervanging van de tegemoetkoming AOW door de nieuwe Koopkrachttegemeentkoming voor Oudere Belastingplichtigen (KOB) in Nederland voor sommige Belgische gepensioneerden. Een ander voorbeeld betreft de belasting op het Duits pensioen van Belgische dwangarbeiders tijdens wereldoorlog II. U vindt de bespreking van beide problematieken in het volgende hoofdstuk, Analyse van de dossiers.

Gemiddeld aantal verzoeken per maand

Gemiddeld aantal verzoeken per maand: 164

Het gemiddeld aantal verzoeken fluctueerde de voorbije 10 jaren steeds rond de 150 verzoeken per maand. Aangezien het aantal verzoeken in 2011 gestegen is t.o.v. de vorige jaren is logischerwijs ook het gemiddeld aantal verzoeken per maand in 2011 gestegen, namelijk naar 164.

Verdeling van de verzoeken naar de taal van de klager

Nederlandstalig: 63 % Franstalig: 34 % Duitstalig: 2 % Anderstalig: 1 %

Tijdens het werkjaar 2011 is de tendens van de laatste jaren (vanaf 2005) nog versterkt. Het aantal verzoeken in het Nederlands piekt tijdens het werkjaar 2011 naar 63 %. Ook het aantal Duitstalige verzoeken gaat opnieuw in een licht stijgende lijn. Het aantal verzoeken in een andere taal (hoofdzakelijk het Engels) neemt eveneens toe. Deze toenames gaan ten koste van het aantal verzoeken in het Frans (van 40 % in 2010 naar 34 % in 2011).

Ook tijdens de bustour tekent zich dezelfde tendens af: de Ombudsmannen en hun team hebben 261 Nederlandstalige en 78 Franstalige bezoekers ontvangen.

We merken verder nog op dat de Duitstalige dossiers niet enkel en alleen uit België komen maar ook uit Duitsland, Oostenrijk, ... De toename van het aantal Duitstalige klachten is ook te wijten aan een toenemend aantal klachten over de Rijksdienst voor Pensioenen die er niet altijd in slaagt binnen een redelijke termijn een Duitstalige pensioenbeslissing te betekenen.

Logischerwijze komen de anderstalige klachten uit de ganse wereld (zie hiervoor het punt Woon- en verblijfplaats van de verzoekers hierna).

Verdeling van de verzoeken naar het geslacht van de klager

Mannen: 60 % Vrouwen: 40 %

De verhouding mannen/vrouwen blijft sedert de oprichting van de Ombudsdienst Pensioenen constant: ongeveer 60 % van de verzoeken worden ingediend door mannen en 40 % door vrouwen.

Wijze van indienen van de verzoeken

Schriftelijk: 78 % Mondeling ter plaatse: 22 %

De overgrote meerderheid van de verzoeken zijn ook tijdens dit werkjaar schriftelijk ingediend.

Meer en meer verzoeken bereiken de Ombudsdienst evenwel per e-mail, hetzij rechtstreeks op het e-mailadres van de Ombudsdienst, hetzij via het klachtenformulier op onze website.

Het aantal nieuwe verzoeken per fax neemt verder af.

De stijging van het aantal mondeling ingediende verzoeken dit werkjaar is quasi integraal te wijten aan de verzoeken die zijn geformuleerd bij ons bezoek aan de diverse steden en gemeenten in Vlaanderen, Brussel en Wallonië tijdens de informatiecampagne (339 verzoeken).

Wanneer we met deze verzoeken geen rekening houden, liggen de cijfers in de lijn van de voorgaande jaren.

Het aantal bezoekers dat wij tijdens onze buscampagne ontvangen hebben is veelzeggend. De laagdrempeligheid is voor de goede werking van elke Ombudsdienst een *conditio sine qua non*.

Woon- of verblijfplaats van de verzoeker

Ook tijdens dit werkjaar is 14 % van de verzoeken met gekend adres, afkomstig van gepensioneerden die in het buitenland verblijven. Sinds 2005 schommelt het aantal buitenlandse verzoeken tussen 12 en 15 %. De Ombudsdienst Pensioenen heeft in de loop van 2011 klachten uit 41 verschillende landen (uitgezonderd België) ontvangen.

Dat heeft ongetwijfeld te maken met de vermelding van de coördinaten van de Ombudsdienst Pensioenen onder meer op de website van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van de Belgische ambassades en consulaten evenals met de folders over de Ombudsdienst die wij hen ter beschikking stellen.

Ook onze goede contacten met de organisaties die werken voor de Belgen in het buitenland zoals de Stichting Vlamingen in de Wereld en de Union Francophone des Belges à l'étranger dragen hiertoe bij. Zo is er geregeld een inlassing van een artikel van de Ombudsdienst Pensioenen in het magazine en op de site van de Stichting Vlamingen in de Wereld.

	Belgie	Buitenland
2006	88 %	12 %
2007	88 %	12 %
2008	85 %	15 %
2009	86 %	14 %
2010	86 %	14 %
2011	86 %	14 %

Het gaat hier zowel om Belgen die in het buitenland wonen als om verzoekers met een andere nationaliteit. Bij de niet-Belgen gaat het meestal om onderdanen van een land van de Europese Economische Ruimte (EER) of van een land waarmee België een bilaterale overeenkomst op het gebied van sociale zekerheid gesloten heeft.

Bijna tweederde van alle buitenlandse verzoeken, 62 %, komt uit een lidstaat van de Europese Unie. Frankrijk is hier koploper met 17 % van deze verzoeken gevolgd door Spanje met 14 % en Duitsland met 10 %.

De andere verzoeken zijn afkomstig uit alle windstreken: Afrika en Noord- en Zuid-Amerika, Azië en Oceanië. Canada spant de kroon met 7 % van deze verzoeken.

In 3 % van de gevallen hebben wij het land van herkomst niet kunnen vaststellen (e-mailverkeer).

Meer dan andere Belgische Ombudsdiensten hebben wij te maken met verzoeken uit het buitenland. Dat is uiteraard inherent aan de materie waarvoor wij bevoegd zijn. Nogal wat bilaterale overeenkomsten op het gebied van sociale zekerheid en zeker de Europese Verordeningen bepalen dat de pensioenen van de privéinstellingen betaalbaar zijn in het buitenland aan niet-Belgen. De pensioenen van de Belgen zijn exporteerbaar naar overal ter wereld. De ambtenarenpensioenen zijn in alle gevallen overal ter wereld betaalbaar. Daarenboven neemt de honkvastheid van de gepensioneerden meer en meer af. Het aantal gepensioneerden dat na de pensioenleeftijd verhuist naar het buitenland neemt jaar na jaar toe.

De klachten

Tijdens het jaar 2011 werden 1.967 verzoeken door de Ombudsdienst Pensioenen geregistreerd. Aangezien een verzoek betrekking kan hebben op verschillende pensioenadministraties zijn uit deze 1.967 verzoeken 2.132 afzonderlijke klachten gedistilleerd.

Het voorwerp van de klachten

De 2.132 klachten laten zich als volgt indelen naar voorwerp.

Rust- pensioen	Overlevings- pensioen	Andere pensioenen en Cumulatie van diverse	IGO ¹	Geen pensioen
77 %	9 %	6 %	7 %	1 %

De verhoudingen zijn tot nog toe elk jaar quasi dezelfde gebleven.

Dit jaar zien wij echter dat de stijging van het aantal klachten i.v.m. de IGO dat wij vorig jaar registreerden zich doorzet. In dit cijfer (7 %) zijn daarenboven de veelvuldige klachten over het rustpensioen die impliciet ook betrekking op de IGO hebben niet opgenomen (bv. "Kan mijn kleine rustpensioen niet opgetrokken worden?"). Dit toont aan dat er nog steeds een grote onduidelijkheid bestaat bij de gepensioneerden over dit voordeel. Tevens blijkt hieruit dat de inhaaloperatie waarbij de IGO automatisch wordt onderzocht op de pensioenleeftijd voor vervroegd gepensioneerden (zie Jaarverslag 2010 p. 6-7 en 89-92) nog niet voltooid is.

Ook het aantal klachten i.v.m. het overlevingspensioen gaat in stijgende lijn. De problemen bij de Rijksdienst voor Pensioenen bij het omzetten van een rustpensioen naar een overlevingspensioen die in de tweede helft van 2011 opgedoken zijn, spelen hierin waarschijnlijk een hoofdrol. Een meer gedetailleerde bespreking van deze problematiek vindt u in het volgende hoofdstuk, Analyse van de dossiers, Onderbreking in de betaling van het pensioen gedurende meerdere maanden ingevolge het overlijden van de echtgenoot van de gepensioneerde.

Van alle klachten gaat bijna vier vijfde over het rustpensioen. Het overlevingspensioen, waarover hoofdzakelijk vrouwen klagen, is goed voor 9 % van de klachten.

De overige percenten zijn verdeeld over klachten betreffende:

- een ander pensioen (pensioen als feitelijk gescheiden of uit de echtgescheiden echtgenoot, vergoedingspensioen, onvoorwaardelijk pensioen zelfstandigen, enz.) en andere voordelen die door de pensioendiensten toegekend en/of betaald worden (vakantiegeld, ouderdomsrente, weduwerente, pensioenbonus, enz.);

¹ IGO = Inkomensgarantie voor ouderen

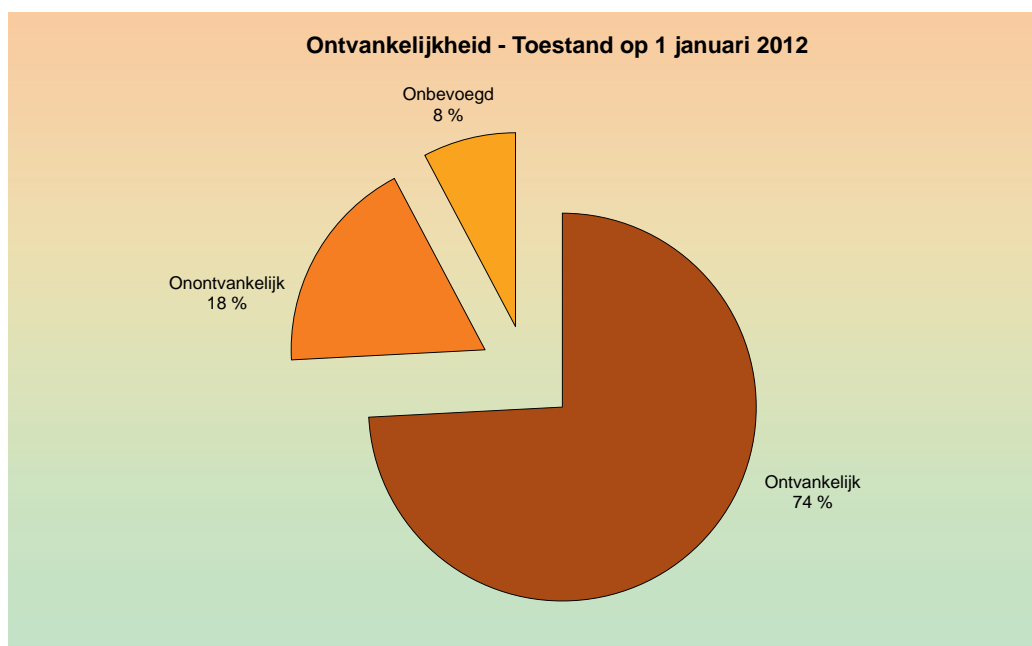
- de cumulatie van pensioenen van diverse aard, bijvoorbeeld rustpensioen met overlevingspensioen en pensioen als uit de echtgescheiden echtgenoot;
- een uitkering waarvoor de Ombudsdienst niet bevoegd is (brugpensioenen, buitenlandse pensioenen, uitkeringen aan gehandicapten, ...).

Bevoegdheid/Ontvankelijkheid van de klachten

Onze eerste onderzoeksdaad is die naar de bevoegdheid van de Ombudsdienst. Indien wij niet bevoegd zijn, brengen wij de klager daarvan op de hoogte en zenden wij de klacht door naar de bevoegde Ombudsman of instelling. Als dit niet mogelijk is, verwijzen wij de klager door.

Zodra onze bevoegdheid vaststaat, volgt het onderzoek naar de ontvankelijkheid van de klacht en welke pensioendienst(en) erbij betrokken is/zijn.

Toestand op 1 januari 2012

Het resultaat op 1 januari 2012 van het bevoegdheids- en ontvankelijkheidsonderzoek is gebaseerd op het aantal klachten waaruit de vragen om informatie verwijderd zijn (zie verder in dit hoofdstuk "Afgesloten dossiers").

Van de klachten die in 2011 ingediend zijn, is 74 % ontvankelijk. Bijna een vijfde van deze klachten, 18 %, is onontvankelijk. In 8 % van de dossiers hebben wij onze onbevoegdheid vastgesteld.

Voor alle klachten ontvangen in 2011 is daarenboven bij het opmaken van de statistische gegevens het bevoegdheids- en ontvankelijkheidsonderzoek al afgerond. Dit is het gevolg van het feit dat ook dit jaar, in het kader van het strategisch plan tot uitvoering van de "Visie 2015" van de Ombudsdienst Pensioenen, specifieke aandacht geschonken is aan een snellere vaststelling van de al dan niet ontvankelijkheid van de klachten om de dienstverlening nog te verbeteren.

Ontvankelijke klachten

Voorwerp

Het voorwerp van de ontvankelijke klachten is zoals elk jaar bijzonder gevarieerd. Hoewel het zelden voorkomt dat er in één jaar meer dan 20 klachten worden ingediend over hetzelfde onderwerp, is dit in 2011 meermaals het geval geweest.

De top drie klachten in 2011 zijn:

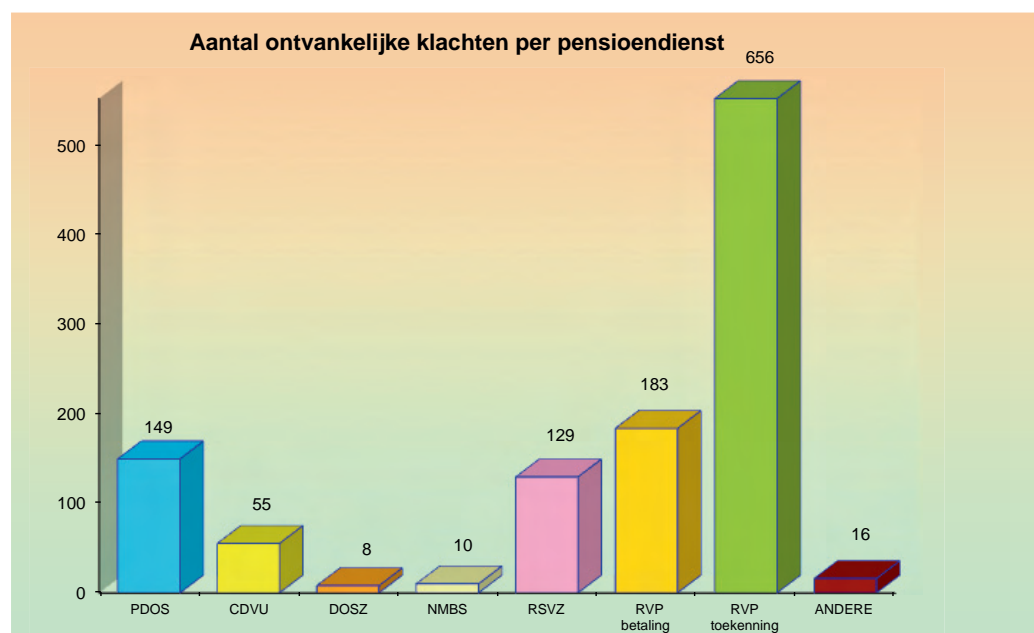
- de onderbreking van de betaling bij het overlijden van één van beide partners
- de Inkomensgarantie voor Ouderen
- de invloed van wijzigingen in een buitenlandse regelgeving (Nederland, Duitsland) op de Belgische pensioenen.

In het hierna volgende hoofdstuk, Analyse van de dossiers, ontdekt u hoe verscheiden het voorwerp van de ontvankelijke klachten is.

Betrokken pensioendiensten

Wij trachten te vermijden dat er een verkeerd beeld over de werking van de pensioendiensten zou ontstaan. Daarom wordt enkel van de ontvankelijke klachten een overzicht per betrokken instelling gegeven. Onontvankelijke klachten en klachten waarvoor de Ombudsdienst zich onbevoegd heeft verklaard, zijn voor dit overzicht niet relevant.

Daarenboven dient de lezer in het achterhoofd te houden dat de geciteerde cijfers niet noodzakelijk iets zeggen over de kwaliteit van de dienstverlening van de pensioeninstellingen. De gegrondheid van de ontvankelijke klachten is hiervoor de meer geschikte indicator (zie verder in dit hoofdstuk).

Aantallen

Deze absolute cijfers moeten in hun juiste context geplaatst worden. Ze moeten afgezet worden tegen het aantal lopende pensioendossiers in betaling en het volume nieuwe pensioenaanvragen dat door de betrokken pensioendiensten behandeld wordt in een jaar.

De pensioendiensten hebben volgende gegevens meegedeeld voor 2011.

Bij de RVP zijn er 255.795 pensioenaanvragen ingediend of ambtshalve² onderzocht en bij het RSVZ 82.341.

Bij de DOSZ zijn er 2160 aanvragen ingediend. Bij de PDOS zijn er 26.973 nieuwe pensioenen toegekend.

Waar de PDOS en het RSVZ enkel pensioenen toekennen, staan bijvoorbeeld de RVP en de DOSZ ook in voor de betaling van pensioenen. De CDVU betaalt dan weer de overheidspensioenen maar kent geen pensioenen toe.

De CDVU heeft in 2011 462.047 overheidspensioenen betaald. De RVP heeft in 2011 1.911.501³ pensioenen in het stelsel van de werknemers en zelfstandigen⁴ uitgekeerd.

De dossierbehandeling

Afgesloten klachten: 90 %

De hierna volgende cijfers geven een gedetailleerd beeld van het aantal afgehandelde klachten.

De meting op 1 januari 2012 geeft volgend resultaat.

Van de in 2011 ontvangen verzoeken zijn er op 31 december 2011 al 90 % afgesloten. Dit is opnieuw een lichte stijging t.o.v. het vorige werkjaar (89 %).

Natuurlijk hebben wij ook nog dossiers afgesloten die in de vorige jaren zijn ingediend.

In totaal zijn er de tussen 1 juni 1999 en 1 januari 2012 99 % klachten afgehandeld. Slechts 14 klachten, in het werkjaar 2010 ingediend, zijn nog in onderzoek.

Achtereenvolgens bespreken we hierna de ontvankelijke klachten, de onontvankelijke klachten om te eindigen met de klachten waarvoor de Ombudsdienst Pensioenen niet bevoegd is. In de cijfers en grafieken zijn de vragen om informatie niet meegerekend. Deze vragen zijn niet relevant voor de vaststelling van de ontvankelijkheid.

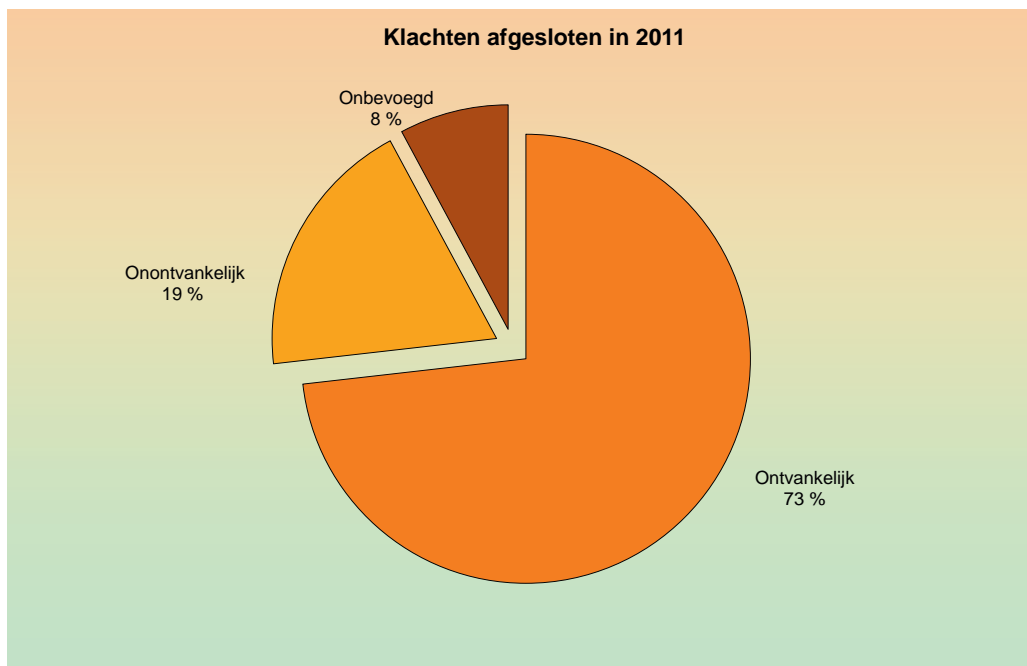
De ontvankelijke klachten

In de klachten die dit jaar afgesloten zijn, hebben de ontvankelijke klachten een aandeel van 73 %. Wij stellen een stijging vast t.o.v. het vorige werkjaar (69 %).

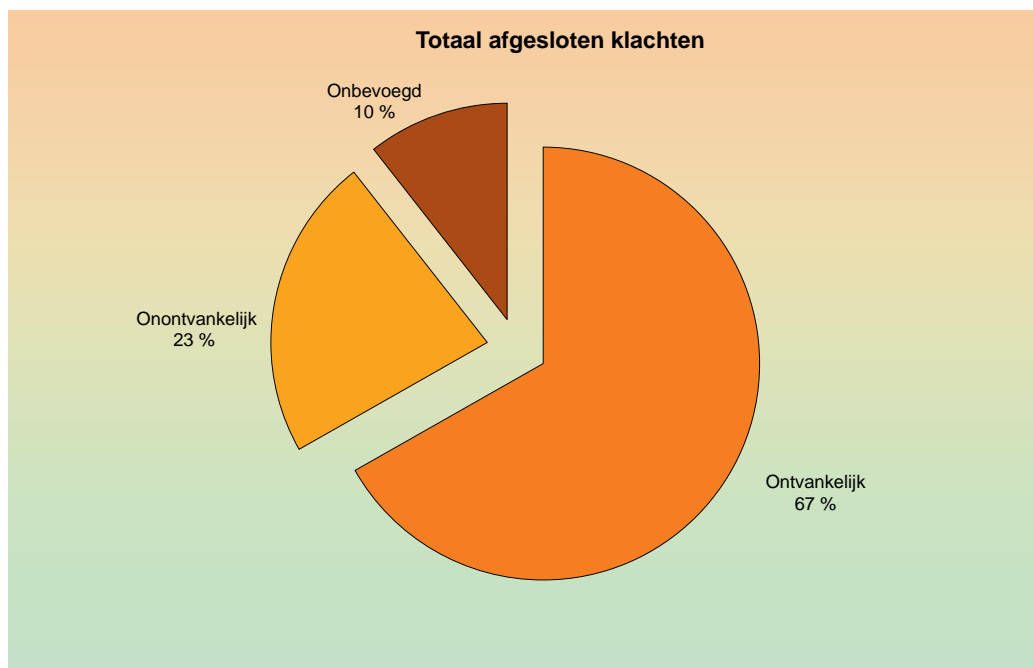
² Ambtshalve toekenning van de pensioenrechten bij het bereiken van de pensioenleeftijd, in voege vanaf 1 januari 2003 voor werknemers en zelfstandigen die een vervangingsinkomen genieten en vanaf 1 januari 2004 voor alle andere werknemers en zelfstandigen die 15 maanden voor het bereiken van de pensioenleeftijd hun hoofdverblijfplaats in België hebben.

³ Cijfer op 1 december 2011

⁴ Met inbegrip van de gerechtigden op een Inkomensgarantie voor Ouderen

Wanneer we het totaal bekijken van alle klachten die sinds het begin van de Ombudsdienst afgesloten zijn, zien wij de laatste jaren een stijgende trend in de ontvankelijkheid van de klachten en vermindert het aandeel van de onontvankelijke klachten. Het aandeel van de klachten waarvoor wij niet bevoegd zijn, blijft stabiel.

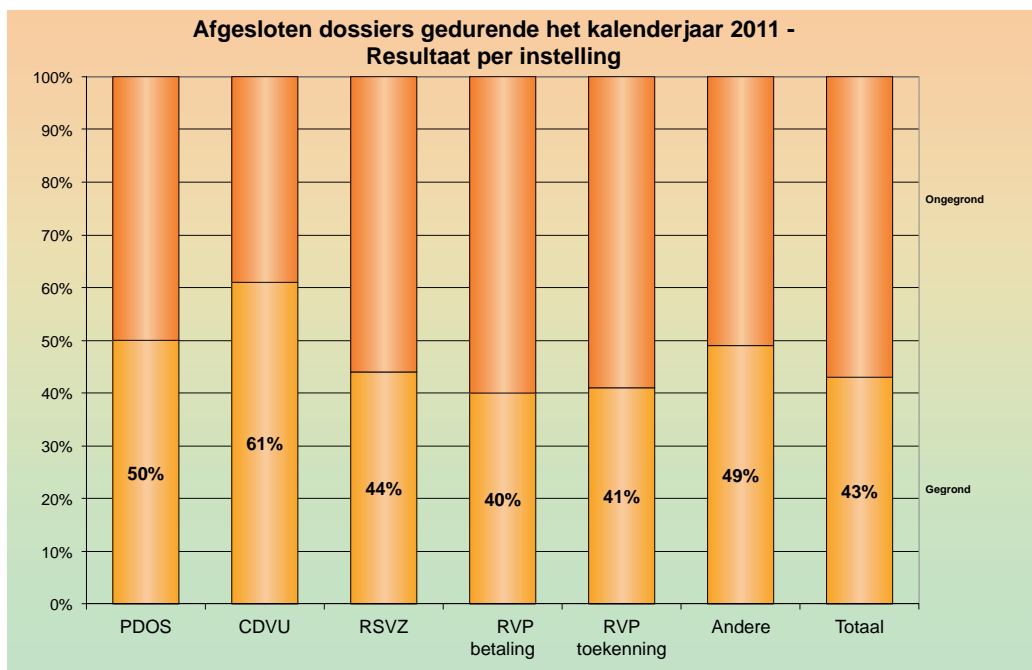
In die meting is 67 % van de klachten ontvankelijk, is 23 % van de klachten onontvankelijk en valt 10 % van de klachten buiten onze bevoegdheid.

Gegronde van de ontvankelijke klachten

De grafiek hierna illustreert de gegrondheid van de ontvankelijke klachten waarvan het onderzoek in 2011 is afgesloten. Het spreekt vanzelf dat de opgeschorte

klachten waarin parallel een gerechtelijke procedure loopt, buiten beschouwing zijn gelaten⁵.

Van de ontvankelijke klachten die dit jaar afgesloten zijn, is gemiddeld 43 % gegrond.

De CDVU scoort het hoogst met 61 % gegronde klachten. 2/3 van deze klachten handelt over de verwerking van pensioendossiers door de Rekenplichtige. In dit aantal zijn ook de klachten verwerkt die wij eind 2010 ontvangen hebben en die handelden over de onderbreking in de maandelijkse betaling door een technische wijziging in de overdracht van de betalingsgegevens van de Rekenplichtige aan bpost. Voor een uitvoerige bespreking verwijzen wij naar het Jaarverslag 2010, p. 153-157.

De PDOS volgt met 50 % gegronde klachten. Voor de RVP toekenningsdiensten, de RVP betaaldiensten en het RSVZ tellen we respectievelijk 41%, 40 % en 44 % gegronde klachten.

Wat de RVP toekenningsdiensten betreft, trekken wij de aandacht erop dat de klachten in verband met de gevolgen van vervanging van de tegemoetkoming AOW door de nieuwe Koopkrachttegemoetkoming voor Oudere Belastingplichtigen (KOB) in Nederland als ongegrond gekwalificeerd zijn. De RVP wenste niet onmiddellijk de aanpassingen van de door hem betaalde Belgische uitkeringen door te voeren. Door het omvangrijk aantal dossiers (het gaat om een groep van een ongeveer 56.000 gepensioneerden), de mogelijk snelle uitklaring op Europees niveau evenals de belofte van de RVP om niet te wachten tot het officieel resultaat van de Europese inbreukprocedure gekend is, kan de Ombudsdienst Pensioenen hiervoor voorlopig begrip opbrengen. Tot op heden heeft de RVP echter nog geen beslissingen getroffen. Indien de RVP nog lang wacht om de dossiers te herzien dan zal de Ombudsdienst dergelijke klachten

⁵ Artikel 15 van het Koninklijk Besluit van 27 april 1997 tot instelling van een Ombudsdienst Pensioenen met toepassing van artikel 15, 5° van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels (B.S. van 16 mei 1997) bepaalt immers dat het onderzoek van een klacht wordt opgeschort wanneer omtrent de feiten een beroep bij de rechtbank wordt ingesteld.

echter noodgedwongen als gegrond beschouwen. Het omvangrijk aantal klachten dat de Ombudsdienst Pensioenen over deze problematiek ontvangen heeft, zou bij een herkwalificatie van de onderzochte klachten het aantal gegronde klachten van de RVP toekenningsdiensten doen stijgen van 41% naar 54%. Het totaal aantal gegronde klachten zou dan stijgen van 43% naar 50%.

Tevens wensen wij de lezer er nogmaals op attent te maken dat uit het aantal gegronde klachten, indien deze niet gekaderd worden in een ruimere context, geen rechtstreekse conclusies kunnen getrokken worden over de kwaliteit van de werking van de pensioendiensten. Zo beïnvloedt de aard van de klachten het aantal gegronde klachten. De ervaring leert ons bijvoorbeeld dat klachten over de solidariteitsbijdrage vaak ongegrond zijn. De complexiteit van het systeem van de berekening van de solidariteitsbijdragen doet immers bij veel gepensioneerden vragen rijzen over de correctheid ervan. De Ombudsman zal in dergelijk geval de berekening door de pensioendienst bevestigen en nader toelichten en op die manier het vertrouwen van de gepensioneerde in de pensioendienst trachten te herstellen. Wij stellen dan ook vast dat wanneer over de Ombudsdienst Pensioenen veel klachten over dit type probleem ontvangt, de kans groter wordt dat het aantal gegronde klachten daalt.

De redenen waarom de klachten gegrond werden verklaard (de ombudsnormen)

Bij het afsluiten van het onderzoek van een klacht evalueren wij het handelen en de beslissingen van de pensioendiensten, m.a.w. spreken wij een oordeel uit over de al dan niet gegrondheid van de klacht.

Zowel de betrokken administraties als de burgers hebben het recht om te weten op welke criteria wij ons baseren om dit oordeel uit te spreken, hoe wij onze evaluatie motiveren.

Een doorzichtige communicatie laat toe dat de pensioendiensten zien dat zij allen op dezelfde manier beoordeeld worden op basis van objectieve en vooraf bepaalde criteria. Zij laat ook aan de burger zien dat zijn klacht zorgvuldig wordt onderzocht en afgetoetst aan formele rechtsnormen en, meer nog, aan normen van klantvriendelijkheid en correcte menselijke relaties zoals die gangbaar zijn in onze moderne samenleving.

Voor wat de volledige lijst betreft van de ombudsnormen die wij hanteren, verwijzen wij de lezer graag naar bijlage 3 in deel IV van dit Jaarverslag. Een meer uitgebreide toelichting over de ombudsnormen vindt u in het Jaarverslag 2010, p. 9-19.

Wij doen opgemerkt dat het College van de Ombudsmannen geopteerd heeft om enkel de schending van meest toepasselijke ombudsnormen in te roepen. Zo zal bijvoorbeeld bij het niet respecteren van de wettelijke termijn bepaald door het Handvest van de sociaal verzekerde om te antwoorden op een vraag om informatie, de ombudsnorm "redelijke termijn" ingeroepen worden en niet de ombudsnorm "overeenstemming met de rechtsregels" ook al zijn de rechtsregels opgelegd door het Handvest van de sociaal verzekerde geschonden.

Bij de bespreking hierna hernemen wij enkel de ombudsnormen die door de pensioendiensten het meest worden geschonden.

Uit de analyse van deze cijfers blijkt dat de ombudsnormen die door de grote pensioendiensten (RVP toekenning, RVP betaaldiensten, RSVZ, PDOS en CDVU) het meest worden geschonden, quasi gelijklopend zijn voor elk van deze instellingen, namelijk de redelijke termijn, de zorgvuldigheid, de overeenstemming met de rechtsregels en de efficiënte coördinatie.

We bespreken hieronder elk van deze ombudsnormen afzonderlijk.

De redelijke termijn

Elke vraag moet door de pensioendiensten binnen een redelijke termijn worden behandeld. De wetgeving evenals de klantencharters van de pensioendiensten bepalen tevens de tijd waarover de pensioendiensten beschikken om gevolg te geven aan een vraag. Verder leggen de pensioenwetgeving en het Handvest van de sociaal verzekerde termijnen op waarbinnen een pensioen moet berekend en betaald worden.

Echter, de redelijke termijn wordt door de Ombudsmannen voor elk concreet geval beoordeeld in functie van het spoedeisend karakter van de vraag, haar complexiteit en van de mogelijke negatieve gevolgen die een laattijdig antwoord kan hebben voor de gepensioneerde, van de tijd nodig om de gegevens te verzamelen en het gedrag van de gepensioneerde.

De redelijke termijn houdt dan ook in dat de pensioendiensten in bepaalde omstandigheden de verplichting hebben om hun beslissing te nemen binnen een termijn die korter is dan deze voorzien in de wetgeving of hun eigen klantencharter.

De ombudsnorm "redelijke termijn" is de meest geschonden ombudsnorm: deze ombudsnorm is meer dan dubbel zo vaak - zelfs bijna drie keer zo vaak - geschonden als de tweede meest geschonden ombudsnorm "zorgvuldigheid". Dit is echter niet verwonderlijk. Vooreerst zijn vaak voorkomende klachten het niet tijdig antwoorden op een vraag om informatie of het niet tijdig berekenen of betalen van een pensioen. Deze problemen zijn voor de klager het meest storend. Het pensioen is immers vaak de enige bron van inkomen van een gepensioneerde. Een gepensioneerde zal dan ook bij het uitblijven van de tijdige berekening snel geneigd zijn beroep te doen op de Ombudsman. Tevens is, zoals vermeld in Deel 1, de Ombudsman bij de schending van de "redelijke termijn" vaak de beste hulp om snel tot een oplossing te komen.

Uit de cijfers blijkt dat de schending van deze ombudsnorm van toepassing was op 61 % van de gegronde klachten voor de RVP toekenningsdiensten, 42 % voor de RVP betaaldiensten, 17 % voor het RSVZ, 23 % voor de PDOS en 13 % voor de CDVU.

Bij de toekenningsdiensten van de RVP en bij het RSVZ is de ombudsnorm "redelijke termijn" in 2011 vaak geschonden ingevolge het niet tijdig betekenen van de pensioenbeslissing. Meer toelichting hierover vindt u in het volgend hoofdstuk, Analyse van de dossiers onder de titel "Domino-effect? Administratieve vereenvoudiging en coördinatie tussen pensioendiensten"

Bij de betaaldiensten van de RVP is de schending van de ombudsnorm “redelijke termijn” in 2011 vaak veroorzaakt door het niet tijdig uitbetalen van voorschotten op het overlevingspensioen bij het overlijden van een gepensioneerde echtgenoot. Deze problematiek wordt uitvoerig besproken in het volgende hoofdstuk, Analyse van de dossiers onder de titel “Onderbreking van de betaling van het pensioen gedurende meerdere maanden ingevolge het overlijden van de echtgenoot van de gepensioneerde”.

De zorgvuldigheid

De pensioendiensten moeten op zorgvuldige wijze handelen en beslissen. Dit veronderstelt eerst en vooral dat de pensioendiensten voldoende adequate informatie inwinnen om met kennis van zaken beslissingen te nemen.

Bij het beslissingsproces moeten de pensioendiensten zich nauwkeurig baseren op controleerbare feiten, rekening houden met de toepasselijke bepalingen en alle pertinente elementen van het dossier.

Deze ombudsnorm wordt het meest gebruikt als de klacht betrekking heeft op een probleem van “pure uitvoering”. Tevens wordt deze ombudsnorm ook gebruikt als restcategorie wanneer er geen meer specifieke ombudsnorm geschonden is.

Uit de cijfers blijkt dat de schending van deze ombudsnorm van toepassing was op 15 % van de gegronde klachten voor de RVP toekenningsdiensten, 13 % voor de RVP betaaldiensten, 8 % voor het RSVZ, 8 % voor de PDOS en 28 % voor de CDVU.

Bij de CDVU is deze ombudsnorm het meest geschonden in het kader van een probleem van zorgvuldigheid bij de pure uitvoering van de betaling in het buitenland via de Rekenplichtige. Een voorbeeld van deze problematiek, die nog steeds actueel is, vindt u in het Jaarverslag 2010, p. 150 - 153.

De overeenstemming met de rechtsregels

Deze norm is de evidentie zelf. De pensioendiensten moeten de pensioenwetten en -reglementen toepassen evenals de overige wetten, reglementen, Europese Verordeningen en Internationale Overeenkomsten betreffende de sociale zekerheid en met respect voor de fundamentele rechten van de mens.

Ook de andere Belgische wetten, bijvoorbeeld de taalwetten, de wetten betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, het Handvest van de Sociaal Verzekerde e.d. moeten onverkort worden toegepast.

Uit de cijfers blijkt dat de schending van deze ombudsnorm van toepassing was op 15 % van de gegronde klachten voor de RVP toekenningsdiensten, 6 % voor de RVP betaaldiensten, 7 % voor het RSVZ, 4 % voor de PDOS en 7 % voor de CDVU.

Vermits het College van Ombudsmannen geopteerd heeft enkel de schending van de meest specifiek geschonden ombudsnormen in te roepen, betekent dit dat het hier voornamelijk klachten van juridische aard betreft.

De efficiënte coördinatie

Efficiënte coördinatie komt neer op het op elkaar afstemmen van de procedures en op een correcte en snelle uitwisseling van gegevens.

Ook binnen dezelfde pensioendienst moet de communicatie vlot verlopen met het oog op een optimale interne informatie-uitwisseling.

Uit de cijfers blijkt dat de schending van deze ombudsnorm van toepassing was op 10 % van de gegronde klachten voor de RVP toekenningsdiensten, 1 % voor de RVP betaaldiensten, 9 % voor het RSVZ, 8 % voor de PDOS en 4 % voor de CDVU.

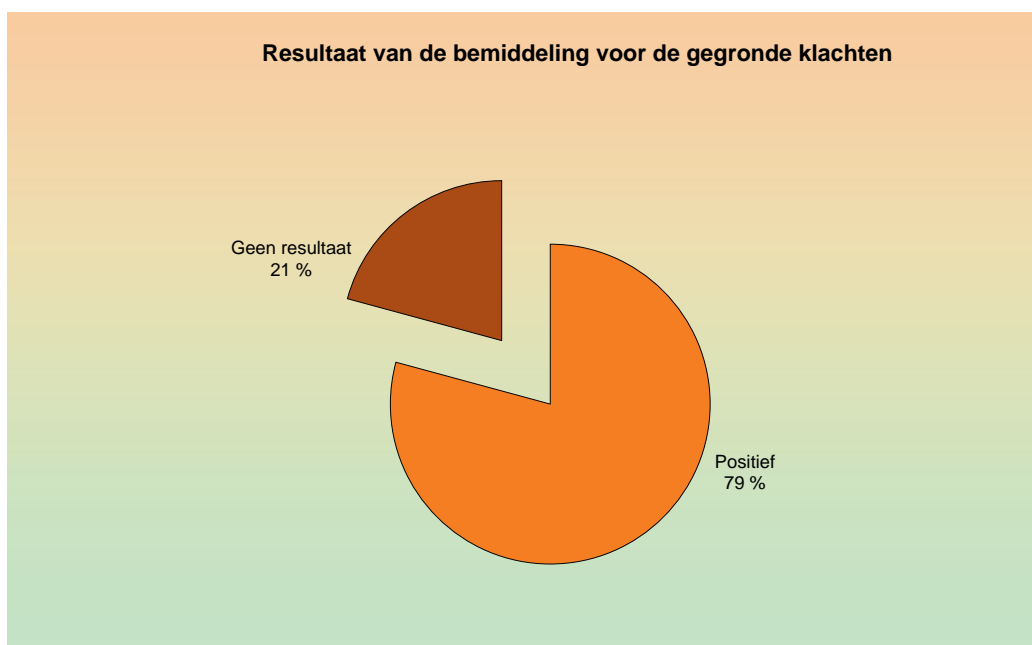
Ook hier heeft de optie om enkel de schending van de meest specifiek geschonden ombudsnormen in te roepen zijn consequenties. De gebrekkige coördinatie tussen de verschillende pensioendiensten of tussen de verschillende afdelingen van één pensioendienst is vaak een onderliggende oorzaak van het niet respecteren van de ombudsnorm "redelijke termijn". In de werkelijkheid zouden de bovenvermelde percentages dan ook hoger moeten zijn dan die welke wij vermelden.

Meer toelichting over de klachten in verband met de coördinatie tussen de verschillende pensioendiensten vindt u in het volgende hoofdstuk, Analyse van de dossiers, onder de titel "Domino-effect? Administratieve vereenvoudiging en coördinatie tussen pensioendiensten".

Resultaat van de bemiddeling voor de gegronde klachten

De volgende grafiek geeft het resultaat weer van onze interventie voor de gegronde klachten.

Bijna 8 op tien (79 %) van deze klachten zijn afgesloten met een positief resultaat voor de verzoeker.

Dit "positief resultaat" houdt een verschillende interpretatie in naargelang het voorwerp van de klacht. Evidente voorbeelden zijn de verbetering van een foutieve pensioenbeslissing met een financieel rechtsherstel of de versnelde en definitieve afhandeling van een pensioendossier. In geval van gegronde klachten over de gedragingen van een pensioendienst of van één van zijn personeelsleden, bijvoorbeeld het niet of laattijdig beantwoorden van briefwisseling, kan in bepaalde gevallen het feit dat de pensioendienst zich verontschuldigt ook beschouwd worden als een positief resultaat.

Voor 21 % van de gegronde klachten boeken wij geen positief resultaat. In de meeste gevallen is dit te wijten aan het feit dat de administratie weliswaar de pensioenwetgeving correct heeft nageleefd doch dat de inbreuk op de principes van behoorlijk bestuur niet meer kan hersteld worden.

De onontvankelijke klachten

De redenen waarom 294 klachten onontvankelijk waren:

- Geen voorafgaande stappen bij de pensioendienst 95 %
- Geen nieuw feit aangebracht 2 %
- Geen mandaat 3 %

In meer dan negen gevallen op tien hebben wij de klacht als onontvankelijk afgewezen omdat de verzoekers geen enkel voorafgaand contact hadden met de pensioendienst. Dit betekent dat de pensioendienst niet op de hoogte is gebracht van het bestaan van een probleem of een ongenoegen en dus ook niet de gelegenheid heeft gehad om het probleem op te lossen. Een basisregel in het ombudswerk, de "kenbaarheidvereiste" genoemd, is in die gevallen niet gerespecteerd.

In 2 % van de onontvankelijke klachten is de verzoeker, zonder nieuwe feiten aan te brengen, teruggekomen op een klacht die wij eerder afgewezen hebben. Het oprichtingsbesluit bepaalt dat wij in een dergelijk geval moeten weigeren om de klacht opnieuw te behandelen.

3 % van de klachten is als onontvankelijk gekwalificeerd omdat een derde die optreedt als mandataris voor een gepensioneerde, zelfs na onze uitdrukkelijke vraag, geen volmacht heeft voorgelegd.

De klachten waarvoor de Ombudsdienst Pensioenen niet bevoegd is

Voor 621 klachten hebben wij ons onbevoegd verklaard. Dit cijfer moet echter opgesplitst worden in 122 klachten en 499 vragen om informatie over een of meerdere pensioenstelsels.

Hierna volgen de redenen van de onbevoegdheid in de 122 klachten.

- Andere materie 49 %
- Algemene klacht over het pensioenbeleid 28 %
- Buitenlandse pensioendienst 23 %

In bijna de helft van deze klachten zijn wij overgegaan tot de kwalificatie onbevoegd omdat de klacht handelt over een andere materie dan die van de pensioenen.

Voor meer dan een vierde van deze klachten hebben wij ons onbevoegd verklaard omdat de klager het pensioenbeleid in se aanvecht. Over de wijze waarop wij hier mee omgaan, komen wij terug in het laatste hoofdstuk van dit deel "Klachten van algemene strekking en vragen om informatie".

Ten slotte hebben wij ons onbevoegd verklaard in 23 % van de klachten omdat de betrokken buitenlandse pensioendienst buiten ons bevoegdheidsdomein valt. De enorme toename van dit percentage is integraal te wijten aan de sociale en fiscale wetswijzigingen in Nederland en Duitsland.

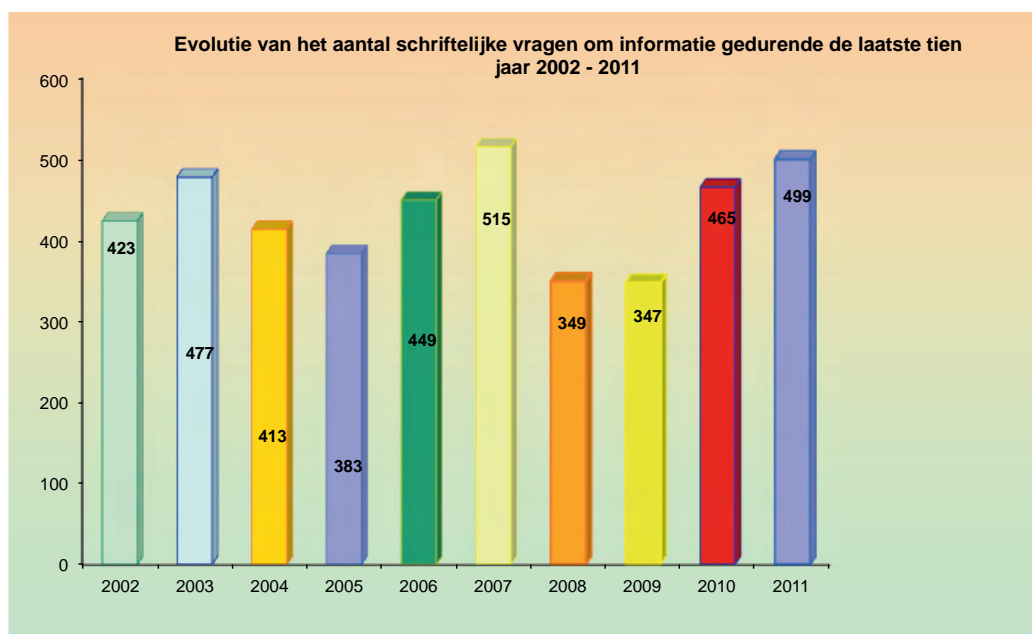
In 2011 hebben wij ook 499 schriftelijke vragen om informatie ontvangen waarvoor wij niet bevoegd zijn. Bij dit aantal moeten ook de talrijke telefonische vragen om informatie gerekend worden die niet geregistreerd worden.

Van bij de aanvang zijn wij geconfronteerd met een aanzienlijk aantal vragen om informatie. Hiervoor heeft de wetgever de Ombudsdienst niet bevoegd gemaakt. Het geven van informatie en raad komt immers exclusief toe aan de pensioendiensten.

Onderstaande grafiek geeft de evolutie weer over de laatste 10 jaar van het aantal schriftelijke vragen om informatie.

Wij constateren dat in de laatste 10 jaar het percentage van deze vragen rond de 25 % fluctueert. Ook dit jaar vertegenwoordigen de vragen om informatie 25 % van de verzoeken.

Over de vragen om informatie vindt u meer in het laatste hoofdstuk van dit deel "Klachten van algemene strekking en vragen om informatie".

Behandelingsduur

Voor wat betreft het cijfermateriaal over de behandelingsduur is er geen onderscheid tussen verzoeken en klachten. Een verzoek wordt immers pas afgesloten wanneer alle klachten in het dossier volledig afgehandeld zijn.

In artikel 13 van ons huishoudelijk reglement hebben wij in de opsomming van de rechten van de klager opgenomen dat de klager recht heeft: "op een beslissing over de gegrondheid van de klacht binnen een redelijke termijn, afhankelijk van de complexiteit van het dossier."

Het nastreven van een redelijke behandelingstermijn is dan ook één van de prioriteiten bij het onderzoek van de klachten. Dit werd nogmaals benadrukt in het strategisch plan tot uitvoering van de "Visie 2015" van de Ombudsdienst. Gelet op de complexiteit van de pensioenmaterie en in een aantal gevallen de betrokkenheid van verschillende administraties is dit niet altijd evident. De redelijke termijn is dan ook afhankelijk van de moeilijkheidsgraad van het dossier.

Ook het voorwerp van de klacht geeft een aanduiding over de in redelijkheid te respecteren termijn. Het uitblijven van een pensioenbeslissing of een onderbreking in de betalingen van het pensioen zijn bijvoorbeeld problemen die bij wijze van spreken onmiddellijk moeten opgelost worden. Voor een grote meerderheid van de gepensioneerden is het pensioen immers het enige inkomen.

De ervaring en de deskundigheid van de Ombudsdienst is in de loop van de tijd onmiskenbaar toegenomen. Het beleid van voortdurende vorming van ons menselijk kapitaal en de stabiliteit van het personeelskader is hieraan niet vreemd.

Het is ook een feit dat de pensioendiensten vlot meewerken aan het onderzoek van de dossiers.

Dit alles uit zich in de dalende behandelingstijd van de dossiers.

Wij geven eerst een gedetailleerd overzicht van de verzoeken die nog in onderzoek zijn op 1 januari 2012. Hiermee willen wij een getrouw beeld geven van de werking van de Ombudsdienst tijdens het voorbije jaar.

Daarna bespreken wij de gemiddelde behandelingsduur van de afgesloten verzoeken voor het werkingsjaar 2011 en hoe die evolueerde in de laatste tien jaar.

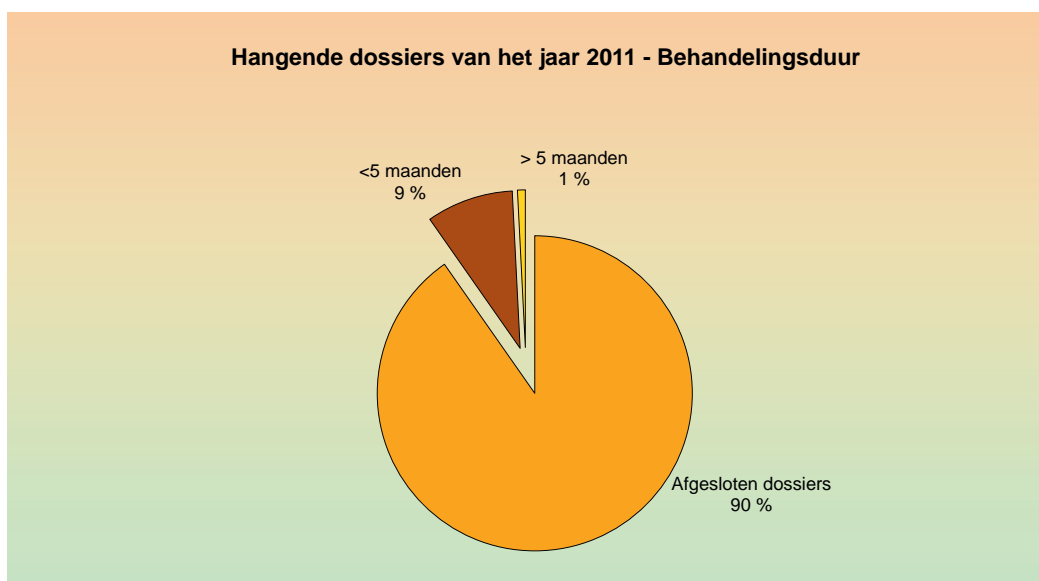
Verzoeken in behandeling

Op 1 januari 2012 waren nog 223 verzoeken of 0,88 % van alle verzoeken (1 juni 1999 tot 31 december 2011) in onderzoek.

Aantal maanden in behandeling	Verzoek ingediend in	Aantallen
Minder dan 1 maand	december	50
1 maand en minder dan 2	november	36
2 maanden en minder dan 3	oktober	74
3 maanden en minder dan 4	september	19
4 maanden en minder dan 5	augustus	13
5 maanden en minder dan 6	juli	2
6 maanden en minder dan 7	juni	5
7 maanden en minder dan 8	mei	3
8 maanden en minder dan 9	april	2
9 maanden en minder dan 10	maart	3
10 maanden en minder dan 11	februari	2
11 maanden en minder dan 12	januari	0
Meer dan 12 maanden	vóór januari 2011	14
Totaal		223

Op 1 januari 2012 is bijna drie kwart (72 %) van de onbesliste verzoeken minder dan 3 maanden in behandeling. Dit valt te verklaren door het hoge aantal klachten dat de informatiecampagne heeft opgeleverd in de loop van de eerste en tweede week van oktober 2011.

In slechts 14 gevallen duurt het onderzoek van de klacht(en) meer dan een jaar.

Gemiddelde behandelingsduur voor de afgesloten verzoeken in 2011

Gemiddelde behandelingsduur voor de ontvankelijke verzoeken in 2011:
68 dagen.

In deze behandelingstermijn is begrepen het opvragen van het volledige dossier bij één of meer pensioendiensten, de discussie met de pensioendiensten over de interpretatie van de wetgeving bij betwistbare standpunten en de formele bemiddelingsprocedure, nodig om de pensioendienst ervan te overtuigen zijn beslissingen of zijn werkmethode te wijzigen.

Gemiddelde behandelingsduur voor de andere verzoeken
(onontvankelijk en onbevoegd) in 2011: 9 kalenderdagen

Anders dan bij de ontvankelijke verzoeken nemen de dossiers met onontvankelijke klachten of klachten waarvoor wij niet bevoegd zijn, aanzienlijk minder tijd in beslag. De gemiddelde behandelingsduur is anderhalve week.

Die termijn komt voort uit het feit dat vaak bijkomende inlichtingen moeten gevraagd worden aan de klager. Soms is de formulering van de klacht zeer algemeen, zonder vermelding van de pensioendienst, is het niet duidelijk of er al voorafgaand contact was met de pensioendienst, enz. Pas als alle informatie voor handen is waaruit de onontvankelijkheid of de onbevoegdheid blijkt, wordt de beslissing om de klacht niet te behandelen meegedeeld aan de klager, vergezeld van een uitvoerige motivering.

De termijn voor de behandelingsduur van de ontvankelijke verzoeken is stelselmatig gedaald van 121 kalenderdagen in 2001 tot 68 in 2011. Dit is een daling met bijna twee maanden.

De daling is in relatieve termen nog groter voor de andere verzoeken, de onontvankelijke en de onbevoegde. De behandelingsduur is meer dan gehalveerd van 1 maand tot iets meer dan een week.

Wij blijven alles in het werk stellen om deze beperkte behandelingstermijnen te behouden, uiteraard met respect voor de kwaliteit en de grondigheid van het onderzoek. Dit werd nogmaals benadrukt in het strategisch plan tot uitvoering van de "Visie 2015" van de Ombudsdienst Pensioenen.

De legitieme verwachting van de burgers is immers dat de Ombudsman hun klachten snel, duidelijk en toch grondig behandelt.

Door de verdere automatisering van de pensioendiensten openen zich nieuwe mogelijkheden om de afhandelingstermijnen van de klachten nog in te korten. Door een elektronische toegang te creëren tot de pensioendossiers bij de pensioendiensten via de Kruispuntbank voor Sociale Zekerheid kan immers tijd gewonnen worden bij het uitwisselen van gegevens tussen de pensioendiensten en de Ombudsdienst Pensioenen.

Indien deze elektronische uitwisseling van gegevens niet mogelijk zou zijn dan is de kans reëel dat in de volgende jaren de afhandelingstermijn van een klacht door de Ombudsdienst Pensioenen opnieuw een stijgende lijn kent. De pensioendiensten dienen dan immers hun elektronische pensioendossiers eerst te muteren in een papieren versie alvorens ze aan de Ombudsdienst Pensioenen kunnen overgemaakt worden.

Analyse van de dossiers

In dit Jaarverslag hebben wij ons voornamelijk gefocust op transversale thema's.

Het aantal dossiers dat per pensioendienst besproken wordt, is daardoor beperkter gehouden. Wij bespreken één of meerdere dossiers van de Rijksdienst voor Pensioenen toekenningsdiensten, Rijksdienst voor Pensioenen betalingsdiensten, de Pensioendienst voor de Overheidssector, het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen en de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen.

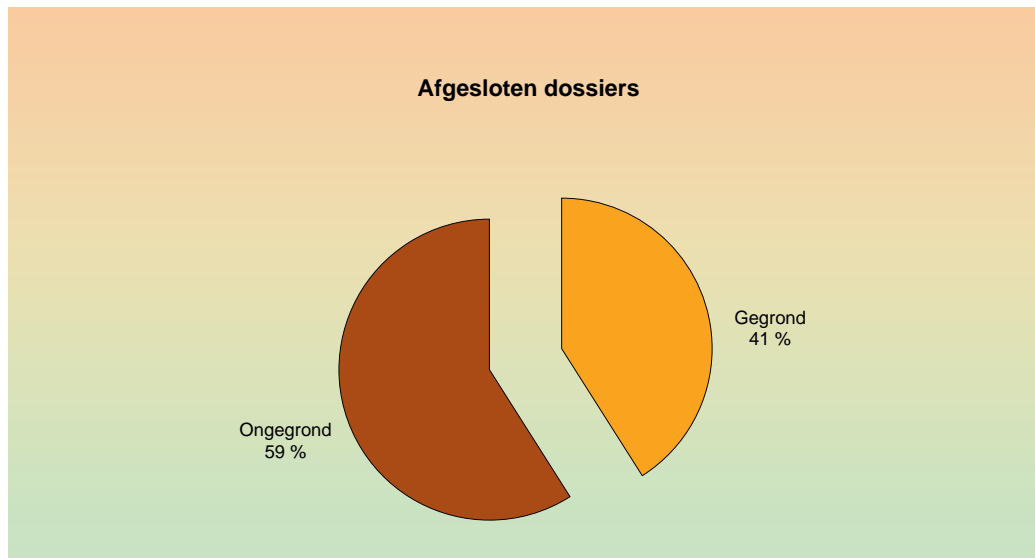
De besproken dossiers gaven aanleiding tot specifieke commentaren. Sommige typegevallen illustreren welke resultaten de Ombudsdienst Pensioenen bereikt.

Daarna bespreken wij de transversale thema's cumulatie, intresten, administratieve vereenvoudiging en coördinatie, verjaring en overlevingspensioenen. We worden immers vaak geconfronteerd met klachten die niet enkel betrekking hebben op één specifiek pensioenstelsel of één pensioeninstelling, doch die betrekking hebben op de verschillende pensioenstelsels of pensioeninstellingen.

De toekenningsdiensten van de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP)

De Rijksdienst vervult twee kernopdrachten in de pensioensector. Hij kent het pensioen toe aan de gewezen werknemers en betaalt de pensioenen uit aan de gepensioneerde werknemers en zelfstandigen. Deze afdeling is gewijd aan de toekenningsdiensten.

Eindresultaat in de afgesloten dossiers

Opmerkelijke dossiers

Minimumrecht per loopbaanjaar – Verhoging bij koninklijk besluit vanaf 1 september 2011 – Verhoging niet verwerkt in bepaalde beslissingen betekend vóór of net na de publicatie in het Belgisch Staatsblad – Ambtshalve herziening voorzien in de loop van 2012

Dossier 20480

De feiten

De heer Kinet wordt 65 jaar in juni 2012. In het kader van het ambtshalve onderzoek heeft de RVP hem op 5 augustus 2011 de pensioenbeslissing toegestuurd met vermelding van het pensioenbedrag waarop hij vanaf 1 juli 2012 recht heeft, met name 358,06 euro per maand.

De RVP gaat bij de berekening van het pensioen na of de door betrokkene verdiende lonen (aangepast aan de evolutie van het indexcijfer der consumptieprijzen en de stijging van het algemeen welzijn) niet lager zijn dan het minimumloon dat op de ingangsdatum van het pensioen van toepassing is.

Tijdens het onderzoek van het dossier stelde de RVP vast dat de door de heer Kinet verdiende lonen tijdens de jaren 1964 tot en met 1979 niet dit minimumloon bereikten en heeft hij voor deze jaren het minimumloon in aanmerking genomen.

De heer Kinet las ergens dat het minimumrecht per loopbaanjaar vanaf 1 september 2011 werd verhoogd met 2 %. Hij meent dat zijn pensioenbedrag niet correct is omdat hij de beslissing ontvangen heeft vóór deze verhoging van het minimumjaarrecht gekend was. Hij vraagt zich af of de RVP zijn pensioen ambtshalve zal herzien of dat hij dit zelf moet vragen.

Hij stelt deze vraag aan de RVP. De pensioendienst antwoordt hem mondeling dat zijn pensioen wel herzien zal worden. Op zijn vraag of dit zal gebeuren vooraleer de beroepstermijn verlopen is (5 november 2011) antwoordt de RVP ontkennend.

Dit stelt de heer Kinet niet tevreden. Hij vreest immers geen verhaal meer te hebben indien de RVP zijn pensioen toch niet zou herzien.

Bedenkingen

Het minimumjaarrecht per loopbaanjaar werd verhoogd met 2 % vanaf 1 september 2011 door het koninklijk besluit van 6 juli 2011, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 22 juli 2011.

De tijd tussen de publicatie in het Belgisch Staatsblad en de effectieve ingangsdatum van de maatregel was te kort om de RVP toe te laten zijn berekeningsprogramma's aan te passen aan deze verhoging met 2 % van het minimumjaarrecht per loopbaanjaar.

Wanneer een pensioenbedrag is vastgesteld en nadien, nog vóór het pensioen de eerste keer betaald wordt, gebeurt er een aanpassing van de index of een aanpassing in het kader van de sociale programmatie (aanpassing aan de welvaart, procentuele verhogingen) dan worden deze wijzigingen opgevangen door de betaaldiensten van de RVP.

Hier stelt zich een ander probleem. De wijziging heeft een rechtstreekse invloed op de berekening van het pensioen (namelijk de lonen gebruikt bij de pensioenberekening wijzigen). De verhoging kan bijgevolg niet zomaar toegepast worden op het vastgestelde pensioenbedrag zonder dit pensioen te herberekenen. De korte termijn tussen de publicatie van de maatregel en de toepassing ervan (ongeveer 5 weken) vormt een bijkomende moeilijkheid.

Het gevolg is dan ook dat in een zeker aantal gevallen de pensioenberekeningen gemaakt vóór 1 september 2011 met een ingangsdatum na 31 augustus 2011 gebeurden op basis van het minimumjaarrecht van toepassing vóór 1 september 2011.

Hoe zal de RVP dit oplossen?

De RVP voorziet in de loop van 2012 een grootschalige operatie ter herziening van deze pensioenrechten. Hij zal hiertoe in het eerste trimester van 2012 de beschikbare middelen en de prioritaire acties afwegen en de timing van de operatie vastleggen.

Conclusie

Door onze interventie werd het pensioen van de heer Kinet op 28 oktober 2011 opnieuw berekend rekening houdende met het verhoogde bedrag van het minimumjaarrecht.

Vanaf 1 juli 2012 heeft hij recht op 365,18 euro in de plaats van 358,06 euro per maand.

De houding van de RVP om een herberekening te weigeren wanneer betrokkene hierom vraagt is weinig klantvriendelijk.

Wij hebben begrip voor het feit dat een herziening van alle pensioenen waarvan de beslissing betekend werd vóór 1 september 2011 met een ingangsdatum na 31 augustus 2011 een zekere tijd en organisatie vergt.

Dat de RVP deze operatie zal plannen in het eerste trimester van 2012 afhankelijk van de prioriteiten en de beschikbare middelen zonder enige garantie op de datum van de werkelijke uitvoering van de operatie getuigt niet meteen van zorgvuldig beheer.

De gepensioneerden, die over het algemeen al een lager pensioenbedrag genieten door het feit dat bij de berekening van het pensioen voor een aantal jaren het minimumjaarrecht het werkelijke, lage loon vervangt, worden een gedeelte van hun pensioen onthouden. Bovendien zijn de meesten niet op de hoogte dat zij recht hebben op een hoger pensioenbedrag.

Personen die menen dat hun pensioenbedrag moet aangepast worden, kunnen zich tot de RVP wenden met de vraag om hun pensioen te herzien. Evenwel is een aanvraag niet noodzakelijk. Alle pensioenen zullen uiteindelijk herzien worden en aangepast worden aan het nieuwe bedrag van het minimumjaarrecht.

Personen die in een godsdienstige of filosofische gemeenschap wonen kunnen enkel het basisbedrag van de IGO bekomen. Wanneer zij opgenomen worden in een rusthuis hebben zij recht op het verhoogde bedrag.

Dossier 20922 – 20923

De feiten

Mevrouw Willems en mevrouw Vanhalle zijn kloosterlingen die tot dezelfde congregatie behoren. Tot maart 2011 woonden zij in een kloostergemeenschap en hadden zij beiden het basisbedrag van de IGO (voor personen die niet alleen wonen). In april 2011 worden zij opgenomen in het rusthuis. Zij vragen een herziening van hun IGO omdat personen die in een rusthuis verblijven in principe recht hebben op het verhoogde bedrag van de IGO (voor alleenstaanden).

De RVP weigert echter hun IGO te herzien en blijft verder het basisbedrag toekennen. Beide kloosterlingen duiden een volmachtouder aan om bij ons hulp te zoeken.

Bedenkingen

Het koninklijk besluit van 11 mei 2005¹ definieert het begrip “personen die in gemeenschap leven” als zijnde de personen die, met het oog op het verwezenlijken van een godsdienstige of een filosofische doelstelling, dezelfde hoofdverblijfplaats en bestaansmiddelen delen, met uitsluiting van deze die deel uitmaken van gemeenschappen die een onwettige activiteit of een activiteit die

¹ Koninklijk besluit houdende nadere omschrijving van het begrip " personen die in gemeenschap leven " ter uitvoering van artikel 7, § 4, van de wet van 22 maart 2001 tot instelling van een inkomensgarantie voor ouderen (B.S. 20 mei 2005)

in strijd is met de openbare orde nastreven en/of waartegen een strafrechtelijk onderzoek lopende is.

De RVP weigert op deze basis het verhoogde bedrag toe te kennen omdat beide klagers kloosterling zijn die tot dezelfde congregatie behoren en dezelfde hoofdverblijfplaats delen.

Evenwel is dit besluit enkel van toepassing op artikel 7 van de wet van 22 maart 2001 dat handelt over de invloed van de bestaansmiddelen en pensioenen. Het heeft bijgevolg geen betrekking op de bepalingen van artikel 6 die definiëren wat verstaan moet worden onder personen die dezelfde hoofdverblijfplaats delen of personen die niet dezelfde hoofdverblijfplaats delen.

Artikel 6 van de wet van 22 maart 2001 tot instelling van een inkomensgarantie voor ouderen bepaalt hoe het basisbedrag van de IGO moet vastgesteld worden.

Paragraaf 1 van dit artikel bepaalt dat het (forfaitaire) basisbedrag wordt toegekend aan de persoon die dezelfde hoofdverblijfplaats deelt met één of meerdere andere personen.

Artikel 6, § 2 voorziet een verhoogd bedrag (1,5 keer het basisbedrag) voor de gerechtigde die dezelfde hoofdverblijfplaats niet met één of meerdere personen deelt.

De volgende personen worden niet geacht dezelfde hoofdverblijfplaats te delen met de aanvrager, ondanks het feit dat zij in de bevolkingsregisters zijn ingeschreven op het adres van de aanvrager:

- de minderjarige kinderen;
- de meerderjarige kinderen waarvoor kinderbijslag wordt genoten;
- de personen die in hetzelfde rusthuis of hetzelfde rust- en verzorgingstehuis of psychiatrisch verzorgingstehuis als de aanvrager zijn opgenomen.

Vanaf 1 mei 2004 werd deze lijst nog aangevuld met de bloed- en aanverwanten in de rechte neergaande lijn die met de aanvrager of de aanvrager en de minderjarige kinderen of de meerderjarige kinderen waarvoor kinderbijslag wordt genoten, samenwonen.

Beide klaagsters behoren ontegensprekelijk tot de categorie van personen die in hetzelfde rusthuis zijn opgenomen. Zij voldoen dan ook aan de voorwaarden om het verhoogde bedrag te bekomen.

Het is duidelijk dat de persoon die in een gemeenschap leeft enkel recht heeft op het basisbedrag. Indien deze persoon in het rusthuis wordt opgenomen, ook al behoort dit rusthuis tot dezelfde gemeenschap, dan kan hij het verhoogde bedrag bekomen.

Conclusie

Op basis van de zeer duidelijke wetteksten hebben wij aan de RVP gevraagd om de IGO van mevrouw Willems en mevrouw Vanhalle te herzien.

De RVP erkende dat deze dossiers verkeerd waren beoordeeld. Hij heeft aan beiden het verhoogde bedrag van de IGO toegekend.

Vermindering van het Nederlands AOW-pensioen vanaf 1 juli 2011 als gevolg van de vervanging van de tegemoetkoming AOW door de koopkrachttegemoetkoming voor Oudere Bejaarden (KOB) – Invloed op de Belgische pensioenuitkeringen – Initieel standpunt van de RVP op het vlak van de aanvraag tot herziening van het Belgische pensioenrecht door de gepensioneerde – Herziening van dit standpunt – Invloed op de inhouding van de Ziekte- en invaliditeitsverzekeringsbijdrage

Dossiers 20308 - 20311 - 20374 - 20704 - 20905 - 20907 - 20951 - 20954 - ...

De feiten

De heer Klomp heeft een gezinspensioen. Zijn echtgenote wordt gerechtigd op een klein Nederlands AOW-pensioen dat toegekend werd en uitbetaald wordt door de Nederlandse Sociale Verzekeringsbank (SVB). Vanaf de maand december 2007 heeft de Rijksdienst voor Pensioenen zijn gezinspensioen vermindert met het Nederlands AOW van zijn echtgenote. De heer Klomp werd hier correct over geïnformeerd door de Rijksdienst voor Pensioenen.

Vanaf de maand juni 2011 vermindert het AOW pensioen van mevrouw Klomp gevoelig. Ze ontvangt meer dan 33 euro minder per maand. Ze werd hier schriftelijk in de loop van de maand mei 2011 door de SVB van verwittigd. Een en ander heeft te maken met het wegvallen van de tegemoetkoming AOW vanaf 1 juni 2011 en het feit dat zij niet kan genieten van de koopkrachttegemoetkoming voor Oudere Bejaarden (KOB).

De heer Klomp neemt meermaals (telefonisch en schriftelijk) contact met de Rijksdienst voor Pensioenen en vraagt een aanpassing van zijn Belgisch gezinspensioen. Het Nederlandse AOW van zijn vrouw wordt immers integraal afgetrokken van zijn pensioen. Hij veronderstelt dat zijn gezinspensioen dus met 33 euro moet verhoogd worden.

De RVP weigert in te gaan op zijn vraag. De heer Klomp is verontwaardigd en wendt zich tot de Ombudsdienst Pensioenen.

De klacht die de heer Bos neerlegt bij de Ombudsdienst Pensioenen is gelijklopend aan deze van de heer Klomp. De heer Bos verwacht ook van de RVP dat zijn gezinspensioen verhoogd wordt ingevolge het wegvallen van de tegemoetkoming AOW van zijn echtgenote vanaf 1 juni 2011.

Het gezinspensioen van de heer Berg is ingegaan in mei 1996. In de maand september 1997 wordt zijn echtgenote 65 jaar. Zij krijgt van de Nederlandse SVB een AOW-pensioen. De Rijksdienst voor Pensioenen vermindert vanaf 1 september 1997 evenredig het gezinspensioen van de heer Berg.

De tegemoetkoming AOW van mevrouw Berg valt weg vanaf 1 juni 2011. Het echtpaar wendt zich tot de Ombudsdienst Pensioenen met de vraag of mevrouw Berg niet in aanmerking kan komen voor een bijbetaling als grenswerknemer.

Mevrouw Broek heeft sinds januari 2009 een overlevingspensioen ten laste van de Rijksdienst voor Pensioenen. Ze klaagt bij de Ombudsdienst Pensioenen over het wegvallen van de tegemoetkoming AOW.

De heer Haan heeft tijdens een omvangrijke periode gewerkt als grenswerknemer in Nederland. Hij is met pensioen sinds maart 2010. Bovenop zijn alleenstaande pensioen als werknemer betaalt de Rijksdienst voor Pensioenen hem een supplement grenswerknemer. Vanaf 1 juni 2011 valt de tegemoetkoming AOW van 33,09 euro weg. Hij vraagt zich af of zijn Belgisch pensioen evenredig kan verhogen.

De heer Recht is sinds juni 2006 gerechtigd op een gezinspensioen als werknemer. Vanuit Nederland ontvangt hij een AOW-pensioen verhoogd met een gezinssupplement voor zijn echtgenote. Vanaf 1 februari 2011 wordt zijn echtgenote gerechtigd op een eigen AOW. Vanaf 1 juni 2011 valt bij beiden de tegemoetkoming AOW weg. Zij moeten het maandelijks stellen met 66,18 euro minder.

De heer Recht stelt vast dat de uitbetaling van zijn gezinspensioen vanaf de maand september 2011 verhoogt. Deze verhoging is blijkbaar te wijten aan de vermindering van de inhouding van de ZIV-bijdrage op zijn gezinspensioen. De inlichtingen die hij hierover van de Rijksdienst ontving zijn hem niet echt duidelijk. De vermindering van de inhouding van de ZIV-bijdrage is blijkbaar te wijten aan het wegvallen van de tegemoetkoming AOW. Dient de vermindering van de ZIV-bijdrage dan niet te gebeuren vanaf juni 2011? Hij neemt contact op met de Ombudsdienst Pensioenen.

De Ombudsdienst Pensioenen ontvangt in totaal 79 klachten over het wegvallen van de tegemoetkoming AOW. Een groot aantal van deze klachten werd opgetekend tijdens en naar aanleiding van het bezoek aan de Ombudsbus (de informatiecampagne die gevoerd werd in de loop van de maand oktober 2011) en dan in het bijzonder in de grensstreek met Nederland (Antwerpen, Turnhout, Genk en Hasselt).

De klachten zijn uiteenlopend, situeren zich in de werknemersregeling en zijn nagenoeg allemaal Nederlandstalig. De meeste gepensioneerden verkeren in het ongewisse. Wat is er juist aan de hand? Dient het Belgisch pensioenrecht niet aangepast? Worden wij niet gediscrimineerd door de Nederlandse regering?

Sommige gepensioneerden, voornamelijk de gerechtigden op een gezinspensioen en een overlevingspensioen, zijn er zich wel degelijk van bewust dat het wegvallen van de tegemoetkoming AOW een verhoging zou moeten inhouden van het Belgische pensioen.

Anderen klagen vooral over de gevoelige vermindering van wat zij uit Nederland ontvangen en vragen of er geen aanpassing van hun Belgische pensioenrechten mogelijk is. Een paar gepensioneerden klagen over de afhouding van de ZIV-bijdrage.

Bedenkingen

Vanaf 1 juni 2011 zien de Belgische inwoners, gerechtigd op een Nederlands AOW-pensioen, hun toelage AOW van 33,09 euro wegvallen.

Voorafgaand kregen zij van de Sociale Verzekeringsbank op 5 mei 2011 reeds een informerende brief waarin vermeld wordt dat de "oude tegemoetkoming" vanaf 1 juni 2011 zal vervangen worden door een nieuwe tegemoetkoming, namelijk

de “koopkrachttegemoetkoming voor oudere belastingplichtigen” (KOB). De Belgische inwoners worden voorlopig uitgesloten van deze KOB, in afwachting dat zij het bewijs leveren dat 90 % van hun inkomen wel degelijk belastbaar is in Nederland.

Vanwaar komt deze Nederlandse koopkrachttegemoetkoming en wat is dit eigenlijk?

Wij hebben ons, voor het antwoord hierop, o.a. gebaseerd op de memorie van toelichting bij de Nederlandse “Wet mogelijkheid koopkrachttegemoetkoming oudere belastingplichtigen”.

“Met deze wet wordt beoogd de mogelijkheid van een koopkrachttegemoetkoming te introduceren voor oudere personen die in Nederland wonen, dan wel met hun inkomen geheel of nagenoeg geheel onder de Nederlandse belastingheffing vallen. Tegelijkertijd zal de nog geldende “oude” tegemoetkoming worden afgeschaft. De nieuwe regeling voorziet in de mogelijkheid van koopkrachtcompensatie door middel van een maandelijkse tegemoetkoming voor oudere personen die binnenlands belastingplichtig zijn of van wie minstens 90% van het wereldinkomen in Nederland onderworpen is aan de belastingheffing naar het inkomen.”

Allen die recht hadden op een AOW hadden dus, in aanvulling op dat pensioen, tevens recht op een AOW-tegemoetkoming. Deze tegemoetkoming werd maandelijks samen met de AOW uitbetaald. De hoogte van de tegemoetkoming stond los van het aantal voor het recht op AOW opgebouwde verzekerde jaren.

De “oude” tegemoetkoming was in het leven geroepen nadat het Nederlandse kabinet in 2005 bij de behandeling van het Nederlandse koopkrachtbeeld had geoordeeld dat voor onder meer ouderen met een laag inkomen de negatieve inkomenseffecten beperkt zouden moeten blijven. In dat kader zijn de ouderenkorting en de toen zogeheten aanvullende ouderenkorting in de Nederlandse inkomstenbelasting en loonbelasting per 1 januari 2005 verhoogd. Om alle belangengroepen (ook deze met een inkomen te klein om belastingplichtig te zijn) te bereiken, werd besloten tot de invoering per 1 januari 2005 van een tegemoetkoming voor AOW-gerechtigden in aanvulling op het ouderdomspensioen op grond van de AOW.

Bij de vormgeving van de tegemoetkoming is er destijds om praktische redenen voor gekozen om het recht op de tegemoetkoming te koppelen aan het recht op ouderdomspensioen volgens de AOW. De “oude” tegemoetkoming bedroeg 100 euro in 2005 en werd geleidelijk aan verhoogd. In de maand mei 2011 bedroeg deze tegemoetkoming 33,09 euro per maand.

Als gevolg van enerzijds een budgettaire maatregel en anderzijds de vaststelling dat de oude tegemoetkoming AOW blijkbaar gedeeltelijk zijn ware doel misliep (korting op de inkomensbelasting) besluit de Nederlandse regering om in een nieuwe regeling te voorzien die de mogelijkheid biedt een tegemoetkoming te regelen ter compensatie van binnenlands koopkrachtverlies als gevolg van fiscale beleidsmaatregelen. Deze nieuwe koopkrachttegemoetkoming kan worden toegekend aan belastingplichtigen die de leeftijd hebben bereikt waarop recht op de ouderenkorting (lees belastingkorting) kan ontstaan.

In theorie komt het er dus op neer dat AOW-gerechtigden deze KOB, die evenveel bedraagt als de oude tegemoetkoming, enkel kunnen krijgen op basis van het feit dat 90 % of meer van hun wereldinkomen belastbaar is in Nederland.

In de praktijk betekende dit dat aan zowat alle AOW-gerechtigden die in het buitenland wonen geen KOB kon toegekend worden en dat hun tegemoetkoming AOW vanaf 1 juni 2011 van 33,09 euro per maand wegviel.

De Nederlandse wetgever stelt dat er geen internationaalrechtelijke exportverplichting meer bestaat op grond van Verordening 883/2004 en de bilaterale verdragen.

Nederland bestempelt de KOB dus als een zuivere fiscale maatregel. Volgens het standpunt van de Nederlandse regering is het recht op de KOB niet gekoppeld aan het recht op ouderdomspensioen op grond van AOW.

De kwestie werd begin 2011 voorgelegd² aan de Europese Commissie.

Het antwoord van de heer Andor namens de Europese Commissie dateert van 1 februari 2011. Wij citeren:

“Volgens artikel 7 van Verordening (EG) nr. 883/2004 kunnen socialezekerheidsuitkeringen die binnen de materiële werkingssfeer van die verordening vallen, (...) niet worden verminderd, gewijzigd, geschorst, ingetrokken of verbeurd verklaard op grond van het feit dat de rechthebbende of de leden van zijn gezin in een andere lidstaat wonen dan die waar zich het orgaan bevindt dat deze uitkering verschuldigd is. Deze bepaling impliceert dat noch een initieel recht noch een voortgezet recht op de in deze bepaling bedoelde uitkeringen, pensioenen of toelagen geweigerd mag worden alleen op grond van het feit dat de betrokkene niet woont in de lidstaat waar het voor de uitbetaling verantwoordelijke orgaan gevestigd is.

De Commissie bestudeert momenteel de geplande hervorming van de koopkrachtcompensatie voor ouderen in Nederland, en met name de vraag of deze tegemoetkoming in haar nieuwe vorm een „uitkering bij ouderdom” is in de zin van artikel 3, lid 1, onder d), van Verordening (EG) nr. 883/2004, en als zodanig geëxporteerd zou moeten worden overeenkomstig artikel 7 van Verordening (EG) nr. 883/2004.

De Commissie zal contact opnemen met de Nederlandse autoriteiten teneinde meer informatie te verkrijgen over de geplande hervorming. Als uit het onderzoek blijkt dat er sprake kan zijn van inbreuk op EU-recht, zal de Commissie de noodzakelijke stappen nemen zoals bepaald in het Verdrag.”

Het wegvallen van de tegemoetkoming AOW (en het niet toekennen van de “nieuwe” KOB) kan echter een invloed hebben op het bedrag van de Belgische werknemerspensioenen³.

Uit de klachten die wij in eerste instantie (juni 2011) ontvingen, blijkt dat de Rijksdienst voor Pensioenen weigert om de Belgische pensioenrechten te herzien.

² Parlementaire vragen, 13 januari 2011, P-011086/2010

³ Zo ook trouwens op de overheidspensioenen en de zelfstandige pensioenen. De ontvangen klachten waren allemaal met betrekking tot de invloed ervan op werknemerspensioenen.

Aan de gepensioneerden wordt de raad gegeven om een bezwaarschrift in te dienen bij de Sociale Verzekeringsbank. De gepensioneerden kunnen bij de RVP een blanco bezwaarschrift krijgen. Er worden geen automatische aanpassingen van de Belgische pensioenen in het vooruitzicht gesteld. Bij de RVP worden voorlopig de aanvragen om herziening geblokkeerd.

Onder andere de heer Bos tekent bezwaar aan bij de SVB. De Stichting Belangenbehartiging Nederlandse Gepensioneerden in het Buitenland dient op 4 mei 2011 een klacht in bij de Europese Commissie.

Uit de verschillende klachten die wij ontvingen en uit ons onderzoek ter zake blijkt dat de aan aanpassing onderhevige pensioenvoordelen uiteenlopend zijn. Wij denken aan:

- het supplement grenswerknemer, dat onder welbepaalde voorwaarden uitbetaald wordt;
- het gezinspensioen, dat verminderd wordt met het persoonlijk pensioen van de echtgeno(o)t(e);
- het overlevingspensioen, het bedrag van het AOW kan namelijk een rol spelen voor wat betreft het uitbetaalbaar overlevingspensioen;
- de inkomensgarantie voor ouderen.

Op het eerste zicht is het een uitgemaakte zaak. Men zou inderdaad kunnen veronderstellen dat als de pensioenrechten volgens de vigerende Belgische wetgeving kunnen verhoogd worden, de pensioenadministratie hier dan ook, gelet op de aard van het beestje (de te verwachten termijn ivm een uitspraak van de Europese Commissie), geen punt zou van maken.

De problematiek van een eventuele herziening van het Belgische pensioenrecht is echter ingewikkelder dan op het eerste zicht lijkt. Aan de hand van de verschillende klachten stellen wij immers vast dat in welbepaalde situaties, een aanvraag om herziening van het Belgische pensioenrecht vanaf 1 juni 2011 (wegens wegvallen van de tegemoetkoming AOW) niet noodzakelijk zal leiden tot een evenredige verhoging van het Belgische pensioenrecht. Meer nog, in bepaalde situaties kan dit zelfs leiden tot een vermindering van de uit te betalen Belgische pensioenrechten.

Vreemd, doch een en ander heeft te maken met de zogenaamde “stabilisatie”⁴ van bepaalde pensioenvoordelen, toegepast in het kader van de Europese verordeningen⁵.

Wanneer op het ogenblik van de toekenning (en de betaling) van een welbepaald Belgisch pensioenrecht rekening dient gehouden te worden met het buitenlands pensioen omdat het bedrag ervan een ingrijpende rol speelt voor het betaalbaar bedrag van het Belgische pensioenrecht, dan heeft de RVP (volgens de Europese verordeningen) de mogelijkheid om het Belgisch pensioenrecht op dat ogenblik te bevriezen en aldus te voorkomen dat bij elke verhoging van het buitenlandse

⁴ Het principe van de stabilisatie hebben wij reeds aangekaart in vorige jaarverslagen (voor de geïnteresseerde lezer: JV 2003, p. 83-84.).

⁵ Op basis van artikel 51 van de “oude” verordening 1408/71 en/of artikel 59, 2, van de nieuwe verordening 883/2004 (wij citeren enkel hieruit): “2. Indien echter de prestaties van de betrokken lidstaten door stijging van de kosten van levensonderhoud, schommelingen van het niveau van inkomsten of andere redenen voor aanpassing, met een bepaald percentage of vast bedrag worden gewijzigd, wordt dit percentage of bedrag rechtstreeks in de overeenkomstig artikel 52 vastgestelde uitkeringen verwerkt, zonder dat een herberekening dient plaats te vinden.”

(in deze gevallen het Nederlandse) pensioenrecht het bedrag van het Belgische pensioen opnieuw dient herberekend te worden.

Het gezinspensioen van de heer Klomp bijvoorbeeld, werd gestabiliseerd met het AOW-pensioen van zijn echtgenote vanaf 1 juni 2007. In de praktijk betekende dit het volgende. Het toekenbaar gezinspensioen van de heer Klomp bedroeg voor de maand december 2007 1.540,71 euro. Het AOW pensioen van mevrouw Klomp bedroeg 66,62 euro. In toepassing van de ter zake geldende regelgeving⁶ dient het persoonlijk pensioen van de vrouw (in casu het Nederlandse AOW-pensioen en de tegemoetkoming AOW) in mindering gebracht te worden op het gezinspensioen van de man.

Het betaalbaar gezinspensioen van de heer Klomp wordt dus vanaf december 2007 "gestabiliseerd" op $1.540,71 - 66,62 = 1.474,09$ euro. Vanaf dat ogenblik is het dit gestabiliseerde bedrag dat zal in aanmerking genomen worden bij de Belgische pensioenverhogingen.

Het Nederlandse AOW volgt andere verhogingen dan deze van de Belgische pensioenrechten, doch het gestabiliseerde gezinspensioen van de heer Klomp zal niet meer herberekend worden naar aanleiding van een verhoging van het Nederlandse pensioen van zijn echtgenote. Onderstaande tabel geeft ter verduidelijking een berekening met stabilisatie, maar ook zonder.

Periode	A Toekenbaar gezin	B Werkelijk bedrag AOW echtgenote ⁷	C Werkelijk betaald (stabilisatie)	D Te betalen (A - B) (zonder stabilisatie)	E Verschil (C - D)
Juli 2007	1.540,71	nihil	1.540,71	1.540,71	nihil
December 2007	1.540,71	66,62	1.474,09	1.474,09	nihil
Januari 2008	1.571,52	66,62	1.503,57	1.504,90	$1,33 \times 4 = + 5,32$
Mei 2008	1.602,95	66,62	1.533,64	1.536,33	$2,69 \times 2 = + 5,38$
Juli 2008	1.602,95	69,46	1.533,64	1.533,49	$- 0,15 \times 2 = - 0,30$
September 2008	1.667,71	69,64	1.595,60	1.598,07	$2,47 \times 4 = + 9,88$
Januari 2009	1.667,71	91,39	1.595,60	1.576,32	$- 19,28 \times 5 = - 96,40$

⁶ Toepassing van artikel 5, § 8 van het koninklijk besluit van 23 december 1996: "In afwijking van § 1, eerste lid, a), vormt het genot, in hoofde van een van de echtgenoten, van één of meer rust- of overlevingspensioenen of als zodanig geldende uitkeringen, toegekend krachtens één of meer Belgische regelingen, andere dan die voor arbeiders, bedienden, mijnwerkers, zeevarenden en werknemers krachtens een regeling van een vreemd land of krachtens een regeling toepasselijk op het personeel van een volkenrechtelijke instelling geen beletsel voor de toekenning aan de andere echtgenoot van een rustpensioen berekend met toepassing van § 1, eerste lid a), van dit artikel, voor zover het globale bedrag van bovenbedoelde pensioenen en van de als zodanig geldende uitkeringen van de eerstgenoemde echtgenoot kleiner is dan het verschil tussen de bedragen van het rustpensioen van de andere echtgenoot, respectievelijk berekend met toepassing van § 1, eerste lid, b), van dit artikel. Evenwel wordt in dat geval het totale bedrag van bovenbedoelde pensioenen en van de als zodanig geldende uitkeringen, van eerstgenoemde echtgenoot in mindering gebracht op het bedrag van het rustpensioen van de andere echtgenoot."

⁷ Met inbegrip van de tegemoetkoming AOW

Juni 2009	1.692,73	91,39	1.619,53	1.601,34	- 18,19 x 1 = - 18,19
Juli 2009	1.692,73	91,99	1.619,53	1.600,74	- 18,79 x 7= - 131,53
Januari 2010	1.692,73	90,15	1.619,53	1.602,58	- 16,95 x 6 = - 101,70
Juli 2010	1.692,73	90,38	1.619,53	1.602,35	- 17,18 x 2 = - 34,36
September 2010	1.726,58	90,38	1.651,92	1.636,20	- 15,72 x 4 = - 62,88
Januari 2011	1.726,58	89,93	1.651,92	1.636,55	- 15,27 x 4 = - 61,08
Mei 2011	1.761,11	89,93	1.684,96	1.671,18	- 13,78 x 1 = - 13,78
Totaal verschil					499,64 euro in het voordeel van betrokkene
Vanaf juni 2011	1.761,11	57,24	1.684,96	1.703,87	18,91 euro te weinig

In Kolom A zien we het toekenbaar gezinspensioen van de man, aangepast aan de verschillende indexaanpassingen en ander verhogingen.

In Kolom B vinden we de evolutie van het AOW-pensioen van mevrouw Klomp. Op te merken valt dat de gevoelige stijging van het AOW pensioen (in verhouding tot het bedrag ervan) vooral te wijten was aan de geleidelijke verhoging van de tegemoetkoming AOW.

Kolom C geeft de verhogingen weer van het gestabiliseerd gezinspensioen. Kolom D geeft ons een hypothetische berekening alsof er geen stabilisatie zou plaatsgevonden hebben en het betaalbaar gezinspensioen diende herberekend te worden telkens wanneer het AOW (inclusief tegemoetkoming AOW) van de echtgenote verhoogt.

Kolom E tenslotte toont ons het voordeel (of het nadeel) dat betrokkene heeft als gevolg van de toepassing van de stabilisatie en leert ons dat de stabilisatie van 1 december 2007 tot en met de maand mei 2011 een financieel voordeel heeft opgeleverd van 499,64 euro voor de heer Klomp. Vanaf juni 2011 zou zijn gezinspensioen (als gevolg van het wegvallen van de tegemoetkoming AOW van zijn echtgenote van 33,09 euro) na herberekening⁸ 18,91euro per maand meer bedragen.

Wij stellen vast dat in sommige dossiers (de heer Klomp, de heer Bos, mevrouw Broek) de gepensioneerden voordeel doen bij een herberekening op 1 juni 2011.

⁸ In het kader van artikel 59, § 1 van de Europese Verordening 883/2004: "Indien de wijze van vaststelling of de regels voor de berekening van de uitkeringen krachtens de wetgeving van een lidstaat worden gewijzigd, of indien een relevante wijziging plaatsvindt in de persoonlijke situatie van de betrokkene die krachtens die wetgeving zou leiden tot een aanpassing van het bedrag van de uitkering, vindt een herberekening plaats overeenkomstig artikel 52.

In andere dossiers (dat van de heer Berg bijvoorbeeld) zien wij dan weer dat een herberekening van het gezinspensioen zelfs leidt tot een vermindering van het te betalen gezinspensioen vanaf 1 juni 2011. Dit heeft te maken met het feit dat deze gevallen reeds geruime tijd gestabiliseerd zijn (minstens vóór 2005) en dat de invoering en de geleidelijke verhoging (tot 33,09 euro per maand) van de tegemoetkoming AOW, als gevolg van de stabilisatie geen invloed uitgeoefend heeft op het Belgische pensioen.

In nog andere dossiers (de heer Recht en de heer Haan) geeft het wegvallen van de tegemoetkoming AOW van zowel man als vrouw (inclusief de tegemoetkoming AOW) zelfs geen aanleiding tot een eventuele herziening van de Belgische pensioenrechten.

Uit de klachten die wij in eerste instantie (juni 2011) ontvingen blijkt dat de Rijksdienst voor Pensioenen weigert om de Belgische pensioenrechten te herzien. Wij vroegen hierover bijkomende info aan de administratie.

In het geval van de heer Recht hebben wij vastgesteld dat zijn gezinspensioen niet diende herberekend te worden. Zijn gezinspensioen diende immers in het kader van het arrest Engelbrecht⁹ niet verminderd te worden met het AOW-pensioen (inclusief tegemoetkoming AOW) van zijn echtgenote. Bovendien heeft de heer Recht geen tewerkstelling als grenswerknemer en opent hij dus geen rechten op een eventueel pensioensupplement.

Het probleem van de heer Recht situeert zich echter op een ander vlak dat inherent is aan het wegvallen van de tegemoetkoming AOW vanaf 1 juni 2011.

Het bedrag van het gezinspensioen van de heer Recht wordt samengeteld met zijn AOW-pensioen (inclusief tegemoetkoming AOW) om te bepalen of er een ZIV-bijdrage op zijn Belgische pensioen dient afgehouden te worden. Tot en met de maand mei 2011 diende er een ZIV-bijdrage van 3,55 % (wettelijk maximum) ingehouden te worden op zijn pensioen.

De Ombudsdienst Pensioenen heeft evenwel vastgesteld dat vanaf het ogenblik van het wegvallen van de tegemoetkoming AOW op 1 juni 2011 er een beperking (tot het drempelbedrag) diende doorgevoerd te worden op de in te houden ZIV-bijdrage. De ZIV-bijdrage werd dus als gevolg van de vermindering van zijn Nederlandse voordelen vanaf 1 juni 2011 op een te hoge basis berekend.

Vanaf september 2011 werd de inhouding automatisch correct vastgesteld.

De Ombudsdienst vraagt aan de RVP of de heer Recht, om de eventuele terugbetaling van de ZIV-bijdrage (periode juni 2011 tot en met augustus 2011) te kunnen verkrijgen, nog een schriftelijke aanvraag moet indienen? En zo neen, zal de RVP dan in alle voorkomende gevallen automatisch in de loop van het jaar 2012 de teveel ingehouden ZIV-bijdrage over de periode van 1 juni 2011 tot 31 augustus 2011 terugbetalen?

⁹ In Nederland ontvangt de gepensioneerde onder bepaalde voorwaarden een toeslag bij zijn pensioen tot de jongere echtgenoot een eigen pensioen ontvangt. Het arrest Engelbrecht van het Europese Hof van Justitie stelt, voor wat de werknemerspensioenen betreft, dat het pensioen van de jongere echtgenoot cumuleerbaar is met het gezinspensioen indien het pensioen van de jongere echtgenoot kleiner is dan of gelijk aan het bedrag van de toeslag die de oudere echtgenoot tot dan genoot.

Conclusie 1

Op onze vraag om bijkomende inlichtingen betreffende de eventuele herzieningen van de Belgische pensioenrechten antwoordde de RVP in eerste instantie dat hij in afwachting van het, door de Europese Commissie in te nemen standpunt, voorlopig geen aanpassingen aan de door hem betaalde pensioenuitkeringen wenste door te voeren. De gepensioneerden die contact opnamen met de RVP kregen de raad om een bezwaarschrift in te dienen bij de Sociale Verzekeringsbank. De gepensioneerden kregen op vraag een blanco bezwaarschrift. De initiële aanvragen blijven geblokkeerd in het Bureau voor Internationale Overeenkomsten.

Gelet op het omvangrijke aantal dossiers (+ 56.000 gepensioneerden) en de bijkomende problematiek van de "stabilisatie" kan de Ombudsdienst hiervoor aanvankelijk begrip opbrengen.

Verdieping in de problematiek overtuigt de Ombudsmannen er meer en meer van dat het hier wellicht zal gaan over een "lange duur scenario". Op Europees vlak hebben wij geen verdere stappen vastgesteld. Het lijkt er ook op dat Nederland niet snel zal geneigd zijn om enkel op vraag van Europa¹⁰ zijn regelgeving aan te passen en dat bijgevolg de KOB ook aan buitenlandse AOW-gerechtigden zou uitbetaald worden. De KOB werd immers expliciet gepresenteerd als een zuiver fiscaal binnenlands voordeel¹¹.

De Ombudsdienst neemt terug (schriftelijk) contact op met de Rijksdienst voor Pensioenen.

Er wordt thans, gelet op de mogelijks lange duur indien het zou leiden tot een inbreukprocedure op de Europese wetgeving, om een duidelijk standpunt verzocht. Bovendien vragen de Ombudsmannen aan de RVP om, wanneer de gepensioneerde er uitdrukkelijk om verzoekt, toch een herberekening te maken van de pensioenrechten (met als bijkomend gevolg een hernieuwde stabilisatie vanaf 1 juni 2011).

De RVP antwoordt.

"Gelet op de lange looptijd is de RVP van oordeel het resultaat van de Europese Commissie niet langer af te wachten. Dit betekent dat indien betrokkene dit wenst en mits de voorwaarden zijn vervuld, de RVP een herzieningsbeslissing zal treffen om zo aan de vraag van de betrokken gepensioneerde tegemoet te komen.

Personen die naar aanleiding van het wegvallen van de KOB een herziening wensen van het Belgisch pensioen, kunnen dus een aanvraag tot herziening van het pensioen indienen. Hiervoor is evenwel een voorafgaande beslissing van de bevoegde Nederlandse instelling vereist. Attesten of afschriften van een rekeninguittreksel volstaan niet.

Indien zou blijken dat het Belgisch pensioen naar aanleiding van de KOB moet herzien worden, dan zal dit gebeuren op 1 juni 2011, of de datum waarop het nieuwe feit een weerslag heeft op het Belgische pensioen."

¹⁰ De Europese Commissie controleert of de Europese wetgeving juist wordt toegepast in de lidstaten. Bij overtredingen kan de Commissie een lidstaat dwingen zich aan de Europese regelgeving te houden, door een procedure te starten bij het Europees Hof van Justitie.

¹¹ Memorie van toelichting, Wet mogelijkheid koopkrachttegemoetkoming oudere belastingplichtigen: "De achtergrond van deze maatregel is voornamelijk budgettair van aard. In de beleidsnota (...) is aangegeven dat er een herschikking op de begroting nodig is, enerzijds vanwege een aanvullend beleidspakket ter stimulering van de economie en anderzijds als gevolg van enkele uitvoeringstegenvallers. (...) moet bijvoorbeeld gedacht worden aan (...), bij de uitvoeringstegenvallers onder meer aan de hogere AOW-uitgaven vanwege de gestegen levensverwachting."

De Ombudsdienst Pensioenen kan op basis van de gegeven informatie de dossiers afsluiten.

Aan de betrokken klagers wordt meegedeeld dat zij een herziening kunnen verkrijgen van de Rijksdienst mits te voldoen aan bepaalde voorwaarden.

Men dient er zich evenwel eerst van te vergewissen dat de aanvraag om herziening van het pensioen wel degelijk een verhoging van het pensioen tot gevolg zal hebben. De Ombudsdienst wijst erop dat de gepensioneerden voor deze, toch wel belangrijke info, terecht kunnen bij de Rijksdienst voor Pensioenen.

Conclusie 2

De heer Bos neemt kennis van de bevindingen van de Ombudsdienst Pensioenen. De SVB stuurt hem, op zijn schriftelijke vraag, een beschikking in verband met de AOW-rechten van zijn echtgenote vanaf 1 juni 2011. Het is voor de heer Bos duidelijk dat een eventuele herziening van zijn Belgische gezinspensioen hem een financieel voordeel zal opleveren van ongeveer 18 euro per maand vanaf 1 juni 2011.

Begin december 2011 gaat de heer Bos persoonlijk naar de Rijksdienst met de nodige documenten, namelijk de nodige beschikking van de SVB (bedrag van het AOW vanaf 1 juni 2011) en bijgevoegd een schriftelijke aanvraag om herziening van zijn pensioen.

De heer Bos stelt de Ombudsdienst Pensioenen hiervan in kennis. Er wordt hem meegedeeld dat hij thans de Rijksdienst de nodige tijd dient te geven om zijn aanvraag te onderzoeken.

Begin februari 2012 heeft de heer Bos nog geen enkele reactie van de RVP ontvangen. Hij neemt terug contact op met de Ombudsdienst en zijn dossier wordt heropend. Het is niet duidelijk of zijn aanvraag al dan niet in onderzoek is.

De Ombudsmannen besluiten om de zaak mondeling aan te kaarten bij de Rijksdienst. Hieruit blijkt dat de Rijksdienst zijn standpunt in verband met de herziening van het Belgische pensioenrecht bijschaaft. De aanvragen blijven voorlopig geblokkeerd.

De oorzaak hiervan is tweeledig. Enerzijds stelt de Rijksdienst dat de eerste uitspraken in Nederland en het resultaat van de administratieve fase van de Europese inbreukprocedure binnen een paar maanden te verwachten zijn. De RVP wil deze afwachten.

Anderzijds stelt zich bij de RVP een bijkomend probleem. De verwerking van de aanvragen kan niet direct opgevangen worden om logistieke redenen. Het laatste jaar is de werkdruk in zeer belangrijke mate toegenomen. De eerste pensioenaanvragen dienen absoluut met voorrang behandeld te worden. Bovendien is de RVP pas onlangs overgeschakeld naar een totaal nieuw programma (Theseos V1) voor wat betreft de toekenningen en inmiddels ook voor wat betreft de betaling van de pensioenen.

De RVP deelt ons tevens mondeling mee dat de informatieverstrekking naar de gepensioneerde toe ook tot een minimum zal beperkt blijven. Er zullen geen simulaties uitgevoerd worden teneinde vast te stellen of betrokkene wel baat

heeft een aanvraag om herziening van zijn pensioenrechten in te dienen.

De RVP dient enerzijds een nieuwe beslissing te nemen. De aanpassing beperkt zich tot het betaalbaar bedrag van het gezinsspensioen, overlevingspensioen of van het te betalen supplement grenswerknemer (zie ook conclusie 4, nieuwe werkwijze van de RVP vanaf 1 januari 2012)

De RVP dient anderzijds als een goede huisvader te waken over, en is verantwoordelijk voor een goede besteding van de pensioengelden. De RVP wil zeer voorzichtig zijn als het gaat over de aanpassing van de Belgische pensioenrechten. Als Nederland toch zijn visie zou veranderen, dan zouden de Belgische pensioenbedragen immers op een te hoge basis uitbetaald zijn.

De Ombudsdienst kan enig begrip opbrengen voor het feit dat de RVP de eerste uitspraken hieromtrent in Nederland en het resultaat van de administratieve fase van de Europese inbreukprocedure wil afwachten. Deze zullen immers een waardemeter zijn voor wat betreft het Nederlandse standpunt ter zake.

De Ombudsdienst Pensioenen verwacht echter dat de RVP na de eerste uitspraken een beslissing zal nemen. Tenslotte houden de nieuwe toekenningen voor wat betreft het betaalbaar bedrag wel degelijk rekening met het AOW zonder de KOB en houdt de RVP voor wat betreft de sociale inhoudingen (zie ook conclusie 3) rekening met de effectief uitbetaalde AOW-bedragen vanaf september 2011. Bovendien dient er ook nagedacht over de vraag of Nederland bij een eventuele veroordeling de KOB met terugwerkende kracht zal uitbetalen aan de buitenlandse AOW-gerechtigden die geen beroep of bezwaar indienden.

Wij betreuren het evenwel dat de Rijksdienst aan de betrokken gepensioneerden niet de nodige informatie zou verstrekken in verband met de uitoefening van hun pensioenrechten. Dit standpunt druist namelijk in tegen de bepalingen zoals die hierover gesteld zijn in Hoofdstuk II van het "handvest" van de sociaal verzekerde (artikel 3 tot 6). Bovendien zijn wij van mening dat de RVP de betrokken gepensioneerden dient in te lichten over het feit dat de betreffende aanvraag om herziening ontvangen werd doch voorlopig geblokkeerd werd.

Conclusie 3

In het dossier van de heer Recht antwoordt de RVP ons dat hij steeds, in januari en juli, van de Nederlandse uitbetalingsinstelling de in die maand betaalde bedragen ontvangt. De RVP doet dan op zijn beurt aangifte van deze bedragen bij het pensioenkadaster. De verlaging van het Nederlandse voordeel werd gecommuniceerd in juli 2011 en in de gegevensbank van de RVP geregistreerd op 22 augustus 2011. Vandaar dat de ZIV-afhouding vanaf september 2011 automatisch correct aangepast werd.

De RVP zal evenwel op onze vraag de terugbetaling van de teveel ingehouden ZIV-bijdrage voor de maanden juni, juli en augustus 2011 aan de heer Recht terugbetalen in de loop van het jaar 2012.

De thans bestaande informaticaprogramma's voorzien echter in deze gevallen¹² niet in een automatische terugbetaling van de door de RVP teveel geïnde ZIV-bijdragen.

¹² In andere situaties, namelijk door de RVP uitbetaalde pensioenen in combinatie met andere Belgische pensioenrechten, is er wel een automatische terugbetaling van de ZIV-bijdrage voorzien. Zie hiervoor ook JV 2005, p. 81-83 en JV 2008 p. 107-110.

Dergelijk automatisch terugbetalingsmechanisme zal pas mogelijk zijn vanaf de in productiestelling van de nieuwe toepassing Theseos V2, d.w.z. ten vroegste voor gegevensstromen vanaf januari 2013. In de gevallen dat tegemoetkoming AOW wegviel en de RVP pas maanden later de ZIV-inhouding correct herberekent zal de gepensioneerde enkel op aanvraag de terugbetaling kunnen ontvangen. De berekening van de teveel ingehouden bijdragen zal dan manueel uitgevoerd worden.

Conclusie 4

Wij hebben vastgesteld dat voor wat betreft de berekening van de sociale bijdragen die geïnd moeten worden op de door de RVP uitbetaalde pensioenen er wel degelijk, zij het wel enkele maanden later, rekening gehouden wordt met het effectief uitbetaalde Nederlandse AOW.

Daarentegen wenst de RVP voor wat betreft de effectieve uitbetaling van het Belgische pensioenrecht (voorlopig) geen rekening te houden met wegvallen van de tegemoetkoming AOW en worden de aanvragen tot herziening van het pensioenrecht tot nader order geblokkeerd.

Voor de gepensioneerde is dit verbazingwekkend.

De oorzaak is de stabilisatie van de pensioenrechten. De stabilisatie werd ingevoerd in de jaren '90 als alternatief voor de toenmalige werkwijze die erin bestond om telkens wanneer er een aanpassing van het buitenlands pensioen meegedeeld werd, er manueel een aanpassing volgde van het Belgische pensioenrecht.

In de hypothese dat er geen stabilisatie zou bestaan dan zou er bij een wijziging van het buitenlands pensioenbedrag een verlaging of een verhoging volgen van het Belgische pensioenbedrag volgens het Belgisch pensioenrecht. In de hoger beschreven situatie zou de tegemoetkoming AOW correct in rekening gebracht zijn bij de aanvang ervan en zouden de problemen die zich nu voordoen door het wegvallen ervan niet zo omvangrijk zijn.

Uiteraard zouden de pensioenschommelingen niet altijd even duidelijk zijn voor de betrokken gepensioneerden.

Vanaf 1 januari 2012 (samen met de invoering van het nieuwe betaalprogramma) wijzigt de RVP het oude principe van de stabilisatie.

De onderrichting nr. 389 van de Rijksdienst beschrijft de nieuwe te volgen werkwijze van de RVP o.a. in verband met het in aanmerking nemen van de niet door de RVP betaalde pensioenen bij de vaststelling van de door de RVP betaalde rechten. Hierin wordt afstand genomen van de "oude stabilisatie".

In plaats van het Belgische pensioenrecht op een bepaald ogenblik te bevriezen zal de RVP vanaf 1 januari 2012 werken met een "referentiebedrag". Bij de eerste vaststelling van het pensioenbedrag zal het buitenlands pensioen als referentiebedrag worden meegegeven. De echte waarde van het buitenlands pensioen zal op de ingangsdatum van het recht in aanmerking genomen worden. Bij de verdere evolutie van het door de RVP op basis van die betaalopdracht betaalde recht, leidt het "referentiebedrag" een eigen leven en krijgt het enkel

de Belgische indexverhogingen¹³. Het staat dus los van de echte evolutie van het buitenlands pensioen.

De RVP voorziet bovendien dat de toekenningsdiensten op elk tijdstip kunnen beslissen om toch rekening te houden met een nieuw aangepast "referentiebedrag"¹⁴ (= de bedragen van de niet door de RVP betaalde pensioenen zoals ze echt zijn geëvolueerd of herzien). Dat kan via een nieuwe betaalopdracht.

Mogen wij hieruit verstaan dat de RVP in de toekomst de mogelijkheid zal hebben om de echte waarde van het buitenlands pensioen in de plaats te stellen van het referentiebedrag. Deze mogelijkheid wordt in elk geval reëler van zodra er een digitale gegevensoverdracht (van de buitenlandse pensioenen) zou beschikbaar zijn.

Verliezen wij hierbij niet uit het oog dat het niet de bedoeling kan zijn om het Belgische pensioen van de ene dag op de andere (aanzienlijk) te verminderen zonder overgangsregeling (behouden voordeel, ...).

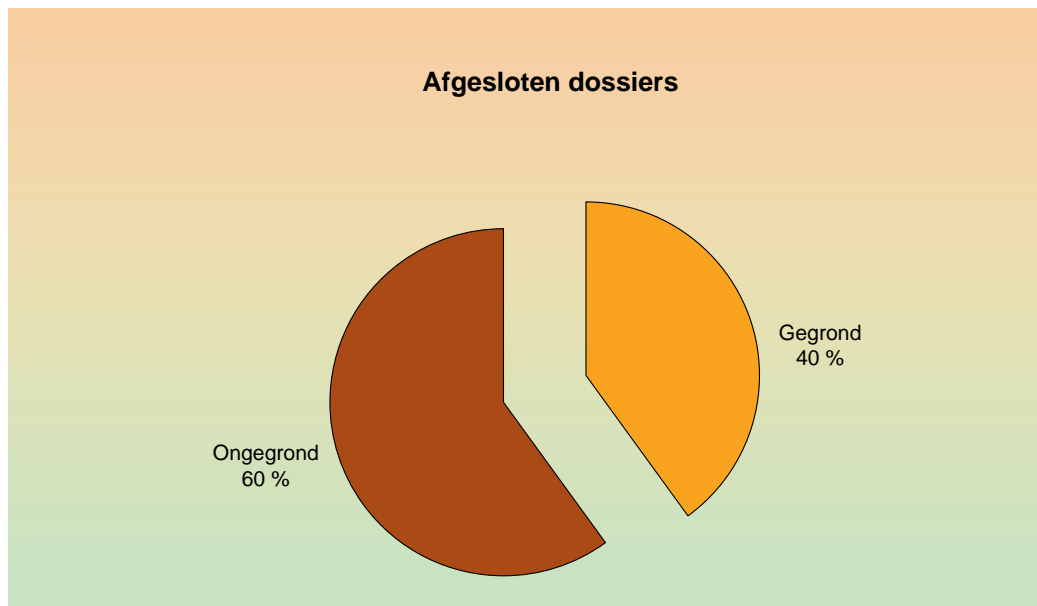
¹³ Deze mogelijkheid staat expliciet ingeschreven in de nieuwe Europese Verordening 883/2004, artikel 59, 2: "Indien echter de prestaties van de betrokken lidstaten door stijging van de kosten van levensonderhoud, schommelingen van het niveau van inkomsten of andere redenen voor aanpassing, met een bepaald percentage of een vast bedrag worden gewijzigd, wordt dit percentage of bedrag rechtstreeks in de overeenkomstig artikel 52 vastgestelde uitkeringen verwerkt, zonder dat een herberekening behoeft plaats te vinden"

¹⁴ In het kader van artikel 59, 1, van de Europese verordening 883/2004: "Indien de wijze van vaststelling of de regels voor de berekening van de uitkeringen krachtens de wetgeving van een lidstaat worden gewijzigd, of indien een relevante wijziging plaatsvindt in de persoonlijke situatie van de betrokkene die krachtens die wetgeving zou leiden tot een aanpassing van het bedrag van de uitkering, vindt een herberekening plaats overeenkomstig artikel 52."

De betalingsdiensten van de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP)

De Rijksdienst vervult twee kernopdrachten in de pensioensector. Hij kent het pensioen toe aan de gewezen werknemers en betaalt de pensioenen uit aan de gepensioneerde werknemers en zelfstandigen. Deze afdeling is gewijd aan de betalingsdiensten.

Eindresultaat in de afgesloten dossiers

Opmerkelijke dossiers

Onderbreking in de betaling van het pensioen gedurende meerdere maanden ingevolge het overlijden van de echtgenoot van de gepensioneerde – Grote vertraging in de vaststelling van de voorlopige beslissingen (overgang van het gezinsbedrag naar het bedrag alleenstaande, vaststelling van het voorlopige overlevingspensioen) – Gebrek aan reactiviteit – Verhoopte normalisering in 2012

Dossier 21202 – 21253 – 20307 – 20312 – 20268 – 21004 en vele andere

Vanaf halverwege 2011 ontving de Ombudsdienst Pensioenen meerdere klachten met hetzelfde onderwerp: een onderbreking van de betaling van het pensioen gedurende meerdere maanden ingevolge het overlijden van de echtgenoot van de gepensioneerde.

De voorbeelden zijn legio. Wij hebben ervoor gekozen om deze problematiek te verduidelijken aan de hand van een klacht die wij in december 2011 hebben ontvangen.

De feiten

De echtgenote van de heer Fallon overlijdt op 24 september 2011. De heer Fallon ontving een gezinspensioen. Het bedrag van dit pensioen moest vanaf 1 oktober 2011 teruggebracht worden tot het bedrag alleenstaande.

Betrokkene ontvangt in oktober 2011 geen pensioen. Ook in november 2011 volgt er geen betaling. De heer Fallon kan zijn facturen niet meer betalen. Zijn financiële situatie wordt nu echt onhoudbaar. Nadat hij contact heeft opgenomen met de RVP en hij op 13 december 2011 nog steeds geen pensioen ontvangen heeft, wendt hij zich tot de Ombudsman.

Blijft de RVP hier niet in gebreke met één van zijn drie basissmissies¹⁵? En wat met het menselijke aspect: betrokkene bevindt zich gedurende meer dan twee maanden zonder inkomen wat het verdriet om het verlies van zijn partner nog vergroot.

Bedenkingen

Bij de ontvangst van de klacht nemen wij onmiddellijk contact op met de RVP. Op 15 december 2011 meldt de RVP ons dat de voorlopige beslissing genomen werd. Vanaf 1 oktober 2011 heeft de heer Fallon recht op een bruto maandbedrag van 1.474,24 euro. De achterstallen worden begin januari 2012 gestort (5.329,20 euro netto).

De aanpassing van het gezinsbedrag naar het bedrag als alleenstaande ingevolge het overlijden van de echtgenoot vergt geen ingewikkelde handelingen. Het dossier van de heer Fallon behoort tot deze categorie.

Het nemen van een dergelijke beslissing is om evidente redenen altijd dringend. Het doel is ervoor te zorgen dat de langstlevende echtgenoot niet zonder inkomen valt. Eigenlijk zou de langstlevende echtgenoot het nieuwe bedrag als alleenstaande vanaf de maand volgend op het overlijden moeten ontvangen.

Onder normale omstandigheden is een dergelijk dossier afgehandeld binnen de twee maanden. Er is quasi geen onderbreking in de betaling¹⁶.

Vanaf het 2de semester van 2011 was dit niet langer het geval. De vertragingen stapelden zich op vanaf augustus 2011¹⁷. Er werden onderbrekingen in de betalingen vastgesteld van 2, 3 of zelfs meer maanden.

De RVP haalde een aantal redenen voor deze vertraging aan.

¹⁵ Bestuursvereenkomst 2010-2012 tussen de Federale Staat en de Rijksdienst voor Pensioenen (B.S. 21 mei 2010, p. 29813 e.v.), artikel 4 Missie:

“- Wij verstrekken kwaliteitsvolle en toegankelijke informatie en communiceren duidelijk via diverse kanalen;
- Wij berekenen de werknemerspensioenen en de inkomensgarantie voor ouderen;
- Wij zorgen voor een tijdige en correcte betaling van de werknemers- en zelfstandigenpensioenen en de inkomensgarantie voor ouderen.”

¹⁶ Bestuursvereenkomst 2010-2012 tussen de Federale staat en de Rijksdienst voor Pensioenen (uittreksel uit artikel 15):

“Vaststellen gewijzigd recht
Ongeacht de wettelijke termijnen waarbinnen de beslissingen moeten worden genomen, betekent de RVP zijn voorlopige beslissing binnen 21 werkdagen volgend op de ontvangst van de vereiste informatie, in geval van:

- genot van een gezinsuitkering en overlijden van één van de echtgenoten;
- genot door elk van de echtgenoten van een pensioen als alleenstaande en overlijden van één van hen; (...).

Betaling van een gewijzigd recht

De uitvoering van een wijzigende beslissing vindt plaats binnen 21 werkdagen naar rata van de hierna vermelde percentages:

60 % in 2010, 70 % in 2011 en 80 % in 2012.

Bij wijziging van de rechten waakt de RVP erover dat de betaling niet wordt onderbroken. Desgevallend wordt een voorschot betaald.”

¹⁷ Tussen juli en december 2011 konden slechts 50 % van de herzieningen ingevolge een overlijden behandeld worden binnen de in de bestuursvereenkomst voorziene termijn.

Vooreerst was er een externe oorzaak. In vergelijking met 2010 kende 2011 een spectaculaire verhoging van het aantal overlijdens. Tussen april 2011 en het einde van het jaar 2011 was er een stijging met 21 % of bijna 11.500 overlijdensaangiftes meer.

Een oorzaak intern aan de organisatie verergerde het probleem. In mei 2011 heeft de RVP een nieuwe toepassing gelanceerd (Theseos) voor de berekening van de overlevingspensioenen en de herberekening van het rustpensioen na overlijden van de echtgenoot. Het gebruik van dit programma (vorming van het personeel, ...) heeft onverwacht een vertraging teweeggebracht in de procedures tot het betekenen van een voorschotbeslissing.

De RVP heeft getracht om de onderbrekingen in de betaling te voorkomen (of de duur van de onderbreking in te korten) door dringende maatregelen. Zo werd een deel van de beslissingen behandeld in de gewestelijke kantoren en werd een "forfaitair voorschot"¹⁸ (dat overeenstemt met 60 % van het gezinsbedrag) in betaling gesteld.

Het aantal dossiers in afwachting werd op die manier tussen september 2011 en december 2011 gehalveerd. Spijtig genoeg steeg het aantal te behandelen dossiers opnieuw in januari 2012 als gevolg van de stopzetting van de informaticatoepassingen in de tweede helft van december 2011 ingevolge het opstarten van een nieuw programma. Begin 2012 werden extra personeelsleden toegewezen aan de diensten die de voorlopige beslissingen nemen om deze achterstand weg te werken¹⁹.

In dergelijke gevallen past het College van de ombudsmannen het criterium van de "redelijke termijn" toe, dit is de tijd die normalerwijze noodzakelijk is om het dossier, in zijn geheel en rekening houdende met zijn specificiteit, te behandelen.

De redelijke termijn wordt beoordeeld op basis van de concrete situatie. Er wordt rekening gehouden met het dringende karakter van de aanvraag, de moeilijkheid, de tijd nodig om de noodzakelijke informatie te bekomen en de eventuele negatieve gevolgen voor de gepensioneerde bij een laattijdige behandeling of laattijdig antwoord.

De termijn van vier maanden om een beslissing te nemen die het Handvest van de sociaal verzekerde vooropstelt is niet aan deze situatie aangepast en wel om twee redenen. Enerzijds is en blijft het de prioriteit bij een overlijden om elke onderbreking in de betaling te vermijden en anderzijds voorziet de bestuursovereenkomst van de RVP zelf in een kortere termijn van 21 werkdagen of ongeveer één kalendermaand.

¹⁸ De RVP heeft ons bevestigd dat dit geen voorlopige maatregel is. Ook in de toekomst zal dit gebruikt worden door de diensten die de voorlopige beslissingen nemen zodra het risico van een onderbreking in de betaling zich voordoet.

¹⁹ De RVP bezorgde ons volgende cijfers over het aantal te behandelen dossiers:
- september 2011: 5.000
- december 2011: 2.500
- januari 2012: 4.000

²⁰ De RVP stelde een normalisering voorop in februari 2012.

Conclusie

De missie van de betaling van de pensioenen die aan de RVP werd toevertrouwd vereist van de RVP een maximale inspanning zodat de sociaal verzekerde de waarborg heeft dat de betaling van zijn pensioen geen onverantwoorde onderbrekingen kent of dat deze in elk geval zo kort mogelijk zijn.

Deze vereiste werd omgezet in doelstellingen en meetbare indicatoren (KPI, Key Performance Indicator) in de bestuursovereenkomst tussen de Federale Staat en de RVP. De verplichtingen werden inzake de voorlopige berekening van de pensioenen in de tweede helft van 2011 niet nagekomen. De langstlevende echtgenoten ontvingen in veel gevallen geen pensioen gedurende 2, 3 of 4 maanden. Dit is onaanvaardbaar.

Eind 2011 zorgden de genomen maatregelen voor een verbetering maar op het ogenblik dat wij deze tekst schrijven (februari 2012) waren alle problemen nog niet opgelost. De nieuwe klachten die wij in dit verband ontvangen, wijzen eveneens in die richting.

Het probleem werd ook aangehaald in de Commissie voor de Sociale Zaken van de Kamer van Volksvertegenwoordigers . Een volksvertegenwoordiger ondervroeg de Minister van Pensioenen over de betaling van de rust- en overlevingspensioenen.

De Minister heeft bevestigd dat er een tijdelijk probleem is en dat moet worden voorkomen dat er een structureel probleem zou ontstaan. Hij heeft de RVP opdracht gegeven om na te gaan in welke mate vereenvoudigingen op het reglementaire en administratieve vlak in de toekomst borg kunnen staan voor snellere en correcte herzieningen van de pensioenrechten in geval van overlijden.

De RVP, die wij in 2011 verschillende keren ondervroegen over deze problematiek, heeft ons bevestigd dat hij de nodige maatregelen heeft genomen om de onderbreking in de betaling te voorkomen (met name de betaling van forfaitaire voorschotten) en om de achterstand weg te werken (meer personeel).

Bovendien zou de invoering van nieuwe informaticaprogramma's (Theseos V1) moeten toelaten om in de toekomst de berekening van de voorlopige pensioenen beter te beheren.

Het College pleit ervoor opdat de RVP de externe indicatoren (vb. het aantal overlijdens) en interne indicatoren (KPI, toename van achterstand, ...) nog strikter opvolgt zodat bij het geringste teken van mogelijke problemen onmiddellijk kan gereageerd worden en de noodzakelijke maatregelen kunnen genomen worden om elke onderbreking in de betaling te voorkomen of tot een minimum te herleiden.

Vermindering van het Nederlands AOW-pensioen vanaf 1 juli 2011 als gevolg van de vervanging van de tegemoetkoming AOW door de koopkrachttegemoetkoming voor Oudere Bejaarden (KOB) – Invloed op de Belgische pensioenuitkeringen – Initieel standpunt van de RVP op het vlak van de aanvraag tot herziening van het Belgische pensioenrecht door de gepensioneerde – Herziening van dit standpunt – Invloed op de inhouding van de Ziekte- en invaliditeitsverzekeringsbijdrage

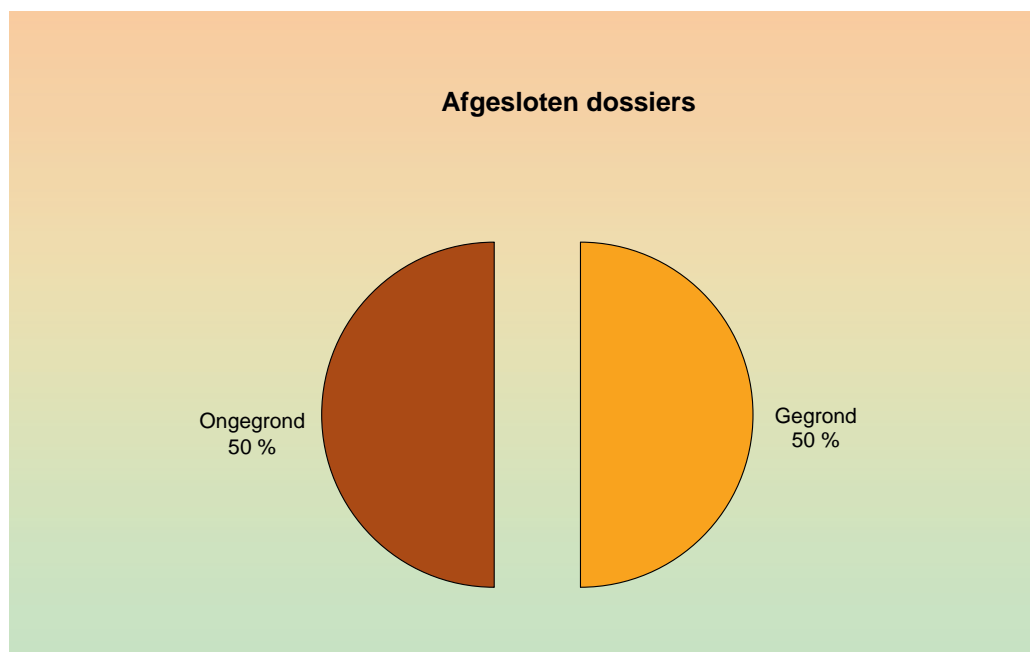
Dossiers 20308 - 20311 - 20374 - 20704 - 20905 - 20907 - 20951 - 20954 -

Zie deel RVP toekenning

De Pensioendienst voor de Overheidssector (PDOS)

Deze pensioendienst staat in voor de toekenning van de rust- en overlevingspensioenen voor ambtenaren.

Eindresultaat in de afgesloten dossiers

Opmerkelijke dossiers

Complement wegens leeftijd bij het pensioen in de openbare sector – De PDOS kent dit complement ook toe voor periodes tijdens dewelke de ambtenaar een verlof van algemeen belang geniet.

Dossier 20432 – 20916

De feiten

Mevrouw Andries is 63 jaar oud. Zij vraagt haar pensioen in de openbare sector aan vanaf 1 januari 2012. Zij werkte bij de FOD Binnenlandse zaken. Van 1 oktober 1999 tot en met 31 december 2011 wordt zij in verlof van algemeen belang geplaatst om een functie te kunnen uitoefenen bij de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging (opgericht bij de FOD Kanselarij van de Eerste Minister).

Wanneer mevrouw Andries haar pensioenberekening ontvangt verbaast zij zich erover dat hoewel alle diensten die zij presteerde tot 31 december 2011 worden opgenomen, zij geen complement wegens leeftijd bekommt voor de diensten die zij na haar 60ste volbracht.

De heer Cums is 62 jaar. Hij werkt voor een instelling afhankelijk van het Vlaams Parlement. Hij denkt eraan zijn pensioen te nemen vanaf zijn 64ste, dit is 1 april 2013.

Hij is statutair ambtenaar in een Vlaamse parastatale. Hij werd evenwel gedetacheerd naar een instelling afhankelijk van het Vlaams parlement vanaf 1 augustus 2002. In zijn administratie van oorsprong werd hij in verlot van algemeen belang geplaatst.

In 2011 vraagt hij aan de PDOS om een raming te maken van zijn toekomstig pensioen. Hij ontvangt deze raming op 30 september 2011. Hij kan niet instemmen met deze raming omdat deze geen melding maakt van het complement wegens leeftijd dat hem vanaf zijn 60ste kan toegekend worden.

Beide vrij gelijkaardige gevallen worden quasi gelijktijdig aan de Ombudsdienst voorgelegd.

Bedenkingen

Het complement wegens leeftijd werd ingesteld door de wet van 12 augustus 2000 houdende sociale, budgettaire en andere bepalingen en heeft tot doel de aanmoediging van de ambtenaren om na hun 60ste te blijven werken.

Deze wet is bijgevolg van toepassing op de pensioenen ten laste van de Openbare Schatkist. Artikel 5 en 6 bepalen het volgende.

“Art. 5. Het nominaal bedrag van de in artikel 2 bedoelde rustpensioenen, in voorkomend geval met inbegrip van het complement voor een belastende functie (en eventueel beperkt tot het maximum van 3/4 bepaald in artikel 39, eerste lid van de wet van 5 augustus 1978 houdende economische en budgettaire hervormingen, (...), wordt, voor de werkelijk gepresteerde diensten na 31 december 2000, verhoogd met een pensioencomplement waarvan het bedrag als volgt wordt vastgesteld:

- 0,125 % van dit nominaal bedrag voor elke maand begrepen tussen de eerste dag van de maand die volgt op die van de 60e verjaardag van het personeelslid en de laatste dag van de maand van zijn 62e verjaardag, zonder dat het bedrag van het complement per maand werkelijk gepresteerde dienst minder dan (15 EUR) per jaar mag bedragen aan het spilindexcijfer 138,01;
- 0,167 % van dit nominaal bedrag voor elke maand begrepen tussen de eerste dag van de maand die volgt op die van de 62e verjaardag van het personeelslid en het einde van zijn loopbaan, zonder dat het bedrag van het complement per maand werkelijk gepresteerde dienst minder dan (20 EUR) per jaar mag bedragen aan het spilindexcijfer 138,01.

Voor de toepassing van dit artikel worden enkel de verloten met behoud van bezoldiging gelijkgesteld met werkelijk gepresteerde diensten. (...)

Art. 6. § 1. De krachtens deze afdeling toegekende rustpensioencomplementen maken integraal deel uit van het pensioen.

De toekenning van de complementen mag niet tot gevolg hebben dat het pensioenbedrag de in artikel 39 van de wet van 5 augustus 1978 houdende economische en budgettaire hervormingen bepaalde grenzen overschrijdt.

(...)

§ 2. In afwijking van § 1, tweede lid, mag het pensioencomplement wegens leeftijd dat betrekking heeft op de na 31 december 2005 werkelijk gepresteerde dienst, uitwerking hebben tot de uiterste grens van 9/10 bepaald in artikel 39, eerste lid van voormelde wet van 5 augustus 1978, (...)."

De PDOS leidt uit deze wettelijke bepalingen af dat enkel de verloven met behoud van bezoldiging gelijkgesteld kunnen worden met werkelijk gepresteerde diensten.

In beide gevallen werd de betaling van de bezoldiging overgenomen door de instelling waar betrokkenen effectief hun prestaties leverden.

Volgens ons maakt de PDOS een letterlijke lezing van de teksten. Hoewel dit verdedigbaar is, stemt deze letterlijke lezing niet overeen met de geest van de wet. Wij kunnen niet in redelijkheid aannemen dat de wetgever de bedoeling had om vast benoemde ambtenaren die in verlof voor opdracht zijn en die tewerkgesteld zijn in een andere instelling (en die bij deze instelling geen afzonderlijke pensioenrechten opbouwen) hun recht op een complement wegens leeftijd te ontnemen.

Na onze interventie heeft de PDOS zijn houding veranderd en interpreteert hij de wet niet meer in de meest strikte zin.

Conclusie

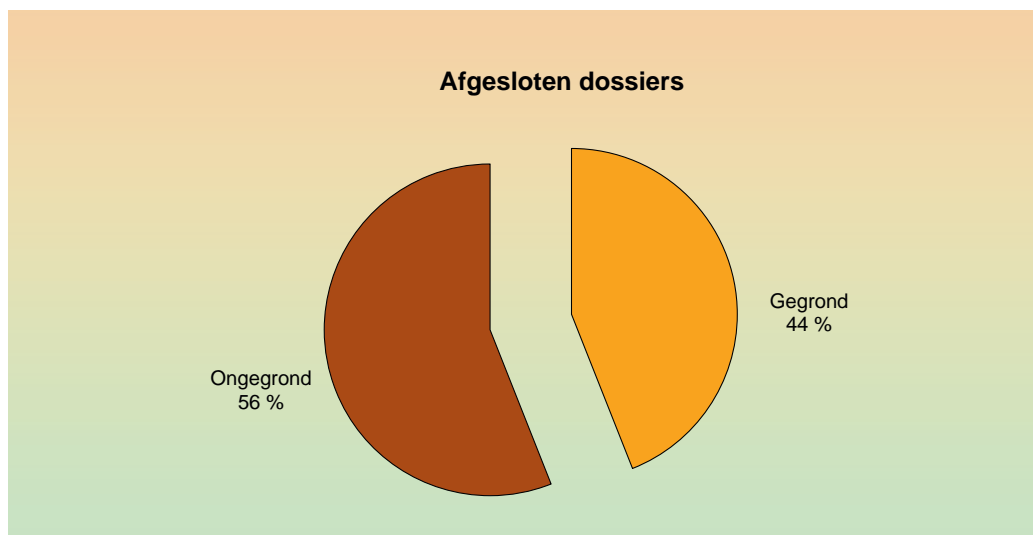
Mevrouw Andries heeft van de PDOS een nieuwe berekening ontvangen. Het complement wegens leeftijd wordt haar toegekend. De heer Cums heeft een nieuwe raming bekomen met inbegrip van het complement wegens leeftijd.

Deze dossiers kregen een positieve oplossing dankzij een goede samenwerking met de PDOS die ermee instemde om met onze argumenten rekening te houden en zijn administratieve praktijk heeft aangepast in overeenstemming met de geest van de wet.

Het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ)

Deze pensioendienst kent het pensioenrecht toe aan gewezen zelfstandigen. Zoals hoger vermeld, verzekert de Rijksdienst voor Pensioenen de betaling van de pensioenen van de zelfstandigen.

Eindresultaat in de afgesloten dossiers

Opmerkelijke dossiers

Wettelijke termijn om een pensioenbeslissing te nemen vastgesteld op 4 maanden door het Handvest van de sociaal verzekerde – Termijn tijdelijk op 8 maanden gebracht in de regeling voor werknemers en zelfstandigen door de wetwijziging in 1997 – Bepaling nadien afgeschaft voor de RVP, niet voor het RSVZ – Verschil in behandeling tussen pensioenstelsels – Algemene aanbeveling

Dossier 16586

De feiten

In mei 2009 stuurt mevrouw Dussart ons volgende klacht. Vanuit Zwitserland heeft zij op 25 april 2009 haar Belgische pensioenen aangevraagd via een aangetekend schrijven.

Zij wenst vanaf 1 juni 2010 haar pensioen werknemer en zelfstandige te bekomen.

Na een maand ontvangt zij een ontvangstbevestiging van de RVP. Het RSVZ daarentegen maakt geen melding van de opening van een dossier op haar naam.

Bedenkingen

Wij vragen aan het RSVZ of het de aanvraag al dan niet ontvangen heeft. Het RSVZ bevestigt ons de ontvangst van de aanvraag en bezorgt ons een kopie

van de ontvangstmelding die op 4 mei 2009 aan mevrouw Dussart werd toegestuurd. Blijkbaar ontving mevrouw Dussart deze ontvangstmelding met enige vertraging²¹.

Beide pensioendiensten onderzoeken de pensioenaanvraag en op 20 oktober 2009 betekent de RVP zijn beslissing (dit is 6 maanden na de ontvangst van de aanvraag). Het RSVZ betekent de pensioenbeslissing op 17 november 2009 (of iets minder dan 7 maanden na de ontvangst van de aanvraag).

De betaaldiensten van de RVP bevestigen ons dat de nodige maatregelen genomen zullen worden om het pensioen vanaf juni 2010 in betaling te stellen.

Mevrouw Dussart ontvangt inderdaad op de voorziene datum een eerste betaling van haar maandbedrag van 611,87 euro.

Mevrouw Dussart heeft genoegdoening bekomen.

Wij stelden ons echter de vraag of het dossier werd behandeld binnen de in het Handvest van de sociaal verzekerde voorziene termijnen. Onze aandacht werd immers getrokken door de inhoud van de tekst van de ontvangstmelding van het RVSZ:

“Het Rijksinstituut beschikt over een termijn van 8 maanden te rekenen vanaf de datum van ontvangst van uw pensioenaanvraag om een beslissing te nemen. Deze termijn wordt geschorst zolang u of, in voorkomend geval, een buitenlandse instelling geen volledig gevolg hebben gegeven aan door het Rijksinstituut gevraagde inlichtingen die noodzakelijk zijn voor het nemen van een beslissing.”

Waarom vermeldt het RSVZ hier een termijn van 8 maanden in de plaats van de door artikel 10²² van de wet van 11 april 1995 tot invoering van het “handvest” van de sociaal verzekerde voorziene termijn van 4 maanden?

In het antwoord van augustus 2009 verwijst het RSVZ naar artikel 10, 4de lid van de wet dat voorziet dat de Koning de termijn tijdelijk op 8 maanden kan brengen in de gevallen die Hij voorziet.

Het koninklijk besluit van 15 december 1998 heeft een aantal maatregelen genomen die afwijkingen voorzien inzake de termijnen van het onderzoek van de pensioenaanvragen²³.

Door dit besluit werd een 4de paragraaf toegevoegd aan artikel 133 van het koninklijk besluit van 22 december 1967 (algemeen reglement):

“Het Rijksinstituut beslist binnen vier maanden na de ontvangst van de aanvraag of na de kennisname van het feit dat aanleiding geeft tot een ambtshalve onderzoek.

Zo de aanvraag wordt ingediend meer dan negen maanden vóór de erin vermelde ingangsdatum, dient de beslissing te worden genomen binnen acht maanden na haar ontvangst.”

²¹ Zij ontving dit ontvangstbericht rond 15 mei 2009, dus nadat ze de Ombudsman voor de eerste keer contacteerde. Bij deze zending waren twee vragenlijsten gevoegd. Betrokkene heeft deze beantwoord op 18 mei 2009.

²² “Onverminderd de in specifieke wettelijke of reglementaire bepalingen vastgestelde kortere termijnen en onverminderd de wet van 25 juli 1994 tot wijziging van de wet van 27 februari 1987 betreffende de tegemoetkomingen aan gehandicapten met het oog op een snellere afwerking van de dossiers, beslist de instelling van sociale zekerheid binnen vier maanden na de ontvangst van het verzoek of na het feit dat aanleiding geeft tot het ambtshalve onderzoek die in artikel 8 zijn beoogd.”

²³ Artikel 7, 2° van het koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen. Deze bepaling heeft uitwerking vanaf 29 december 1998 (datum van publicatie in het Belgisch Staatsblad).

Mevrouw Dussart diende inderdaad haar pensioenaanvraag in meer dan 9 maanden voor de ingangsdatum van haar pensioen (datum aanvraag: 25 april 2009, ingangsdatum pensioen: 1 juni 2010).

Op basis van artikel 133, § 4 vermeldt het RSVZ bijgevolg een behandelingstermijn van 8 maanden in het ontvangstbericht van 4 mei 2009. Gelet op het feit dat de beslissing betekend werd op 17 november 2009 of 6 maanden en 23 dagen na de datum van ontvangst van de pensioenaanvraag kan men, weer op basis van artikel 133, § 4, stellen dat de behandelingstermijn gerespecteerd werd²⁴.

Het College vraagt zich echter af of een als tijdelijk aangekondigde maatregel nog steeds van toepassing kan zijn 13 jaar na de publicatie van het bovengenoemde besluit.

Het Handvest stelt duidelijk dat de termijn slechts tijdelijk kan verlengd worden. Een periode van meer dan 10 jaren kan niet meer als tijdelijk worden omschreven. Artikel 7, 2° van het koninklijk besluit van 15 december 1998 is dan ook niet (meer) in overeenstemming met artikel 10 van de wet van 11 april 1995 tot invoering van het "handvest" van de sociaal verzekerde.

Men kan stellen dat dit koninklijk besluit in feite buiten werking gesteld is.

Artikel 159 van de gecoördineerde Grondwet van 17 februari 1994 bepaalt: "De hoven en rechtbanken passen de algemene, provinciale en plaatselijke besluiten en verordeningen alleen toe in zoverre zij met de wetten overeenstemmen."

Dit betekent dat de hoven en rechtbanken van de mogelijkheid gebruik zouden kunnen maken om artikel 133 van het koninklijk besluit van 22 december 1967 niet toe te passen vermits dit artikel niet in overeenstemming is met de wet ("handvest").

Het koninklijk besluit van 8 augustus 1997 tot wijziging van artikel 20, § 1, 2de lid van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers voorziet het volgende:

"De Rijksdienst voor Pensioenen beslist over de aanvraag binnen de vier maanden na de ontvangst of nadat hij in kennis is gesteld van het feit dat aanleiding geeft tot een onderzoek van ambtswege.

Zo de aanvraag wordt ingediend meer dan negen maanden voor de erin vermelde ingangsdatum, dient de beslissing te worden genomen binnen de acht maanden na haar ontvangst."

Deze maatregel is gelijkaardig met deze in de regeling voor zelfstandigen. Evenwel voorziet artikel 5 van hetzelfde besluit:

"De maatregel, ingeschreven in artikel 20, § 1, lid 2 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 houdt evenwel op uitwerking te hebben uiterlijk twee jaar na de bekendmaking van dit besluit."

De wetgever heeft hier duidelijk het tijdelijke karakter van deze maatregel bevestigd door zijn uitwerking te laten ophouden op een welbepaalde datum, namelijk twee jaar na de datum van de publicatie.

²⁴ Mevrouw Dussart heeft bijna onmiddellijk de vragen van het RSVZ beantwoord. De behandelingstermijn werd bijgevolg slechts gedurende een vijftiental dagen geschorst. Omdat mevrouw Dussart nooit in Zwitserland heeft gewerkt, werd de Zwitserse pensioendienst niet om inlichtingen gevraagd.

Daar het koninklijk besluit van 8 augustus 1997 gepubliceerd werd op 19 november 1997 houdt deze maatregel op te bestaan op 18 november 1999. Vanaf 19 november 1999 moet de RVP de algemene regel toepassen en bijgevolg een beslissing nemen binnen de 4 maanden na de ontvangst van de aanvraag.

Conclusie

Artikel 10 en 12 van de wet van 11 april 1995 tot invoering van het “handvest” van de sociaal verzekerde bepalen duidelijk de aan de pensioendiensten opgelegde verplichtingen inzake de behandelingstermijnen voor de pensioendossiers.

Op basis van artikel 10 zijn zowel de RVP als het RSVZ ertoe gehouden om binnen de vier maanden na de ontvangst van de pensioenaanvraag of na de kennisname van het feit dat aanleiding geeft tot het ambtshalve onderzoek een beslissing te nemen.

Artikel 12 stelt op zijn beurt dat de betaling moet gebeuren binnen de vier maanden na de betekening van de beslissing en ten vroegste vanaf de datum waarop de voorwaarden tot betaling vervuld zijn.

De pensioendiensten beschikken bijgevolg over vier maanden om een beslissing te betekenen en vervolgens over vier maanden om het pensioen uit te betalen. De behandelingstermijn bedraagt dus maximaal acht maanden²⁵.

Wij zijn de mening toegedaan dat de wil van de wetgever in beide regelingen (werknemers en zelfstandigen) dezelfde was. Het was de bedoeling om door een soepelere tijdelijke maatregel de pensioendiensten de kans te geven om hun administratieve praktijk aan te passen aan de nieuwe regels van het Handvest van de sociaal verzekerde.

In de regeling voor werknemers werd deze termijn vastgesteld: maximum twee jaar.

Wij kunnen geen reden bedenken waarom er voor het RSVZ geen einddatum werd bepaald. Volgens ons gaat het hier om een vergetelheid. Ook in de regeling voor zelfstandigen had een einddatum moeten vastgelegd zijn voor de tijdelijke maatregel. Dit is echter nooit gebeurd.

In augustus 2011 ondervroegen wij het RSVZ opnieuw. Het RSVZ antwoordde ons dat het de termijn van acht maanden verder zal blijven toepassen in de gevallen voorzien door de reglementering die nog steeds geen einddatum voor de toepassing van deze bepaling voorziet.

Algemene aanbeveling

Betreffende de termijn van vier of acht maanden waarover het RSVZ beschikt om een beslissing te nemen.

²⁵ Wij vestigen de aandacht op het feit dat de wet van 11 april 1995 op twee manieren kan geïnterpreteerd worden. Ofwel moeten artikel 10 en 12 afzonderlijk worden toegepast wat tot gevolg heeft dat de termijn van vier maanden inzake toekenning en betaling afzonderlijk moeten beschouwd worden. Ofwel heeft het Handvest tot doel om de termijn tussen de ontvangst van de aanvraag (of het feit dat aanleiding geeft tot het ambtshalve onderzoek) en de betaling te beperken tot maximaal acht maanden. In dit laatste geval is het mogelijk om bij overschrijding van de behandelingstermijn dit te compenseren door een inkorting van de betalingstermijn. Alle pensioendiensten passen deze interne compensatie van termijnen toe. Voor de openbare sector bestaat er een omzendbrief die deze compensatie voorziet (Ministeriële omzendbrief van 17 september 1998 – Belgisch .Staatsblad. 24 oktober 1998).

In toepassing van artikel 133, § 4 van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen moet het RSVZ een beslissing nemen binnen de vier maanden na de ontvangst van de aanvraag of na de kennisname van het feit dat aanleiding geeft tot een ambtshalve onderzoek.

Het koninklijk besluit van 15 december 1998 heeft de mogelijkheid voorzien van een termijn van acht maanden indien de aanvraag werd ingediend meer dan negen maanden voor de ingangsdatum van het pensioen die erop vermeld wordt. Deze maatregel is tijdelijk genomen in toepassing van artikel 10, 4de lid van de wet van 11 april 1995 (Handvest van de sociaal verzekerde).

In de regeling voor werknemers werd een gelijkaardige bepaling ingevoerd door artikel 1 van het koninklijk besluit van 8 augustus 1997 tot wijziging van artikel 20, § 1, 2de lid van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers.

Evenwel bepaalt artikel 5, 2de lid van dit besluit dat deze maatregel slechts tijdelijk was en geen uitwerking meer heeft twee jaar na de publicatie van het besluit, dit is 19 november 1999. Het betreft hier duidelijk een tijdelijke maatregel om de RVP toe te laten zijn werkwijze aan te passen teneinde de termijn van vier maanden te kunnen respecteren.

Uit onze analyse blijkt dat de wetgever niet de bedoeling had om deze maatregel van onbepaalde duur te maken.

Het College van de ombudsmannen beveelt dan ook aan de bevoegde overheden aan om artikel 133 van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen te wijzigen zodat enkel nog een termijn van vier maanden zoals bedoeld in artikel 10 van de wet van 11 april 1995 van toepassing is zodoende het niet in redelijkheid verantwoord onderscheid in behandeling tussen de pensioenstelsels op te heffen.

Cumulatie van een overlevingspensioen in de regeling voor werknemers, een overlevingspensioen in de regeling voor zelfstandigen en één of meer rustpensioenen – Na cumulatie minder voordelig dan ervoor – Wettelijke onmogelijkheid om aan rustpensioenen te verzaken – Ongewild effect van de in voege zijnde wetgeving

Dossier 19894

De feiten

Sedert maart 2009 geniet mevrouw Mouton een overlevingspensioen als werknemer en als zelfstandige.

In maart 2011 wordt zij 65 jaar oud. Op basis van haar tewerkstelling heeft zij recht op een rustpensioen als werknemer en een rustpensioen als zelfstandige.

Vol vertrouwen wacht zij op de beslissingen van de RVP en het RSVZ inzake de cumulatie van haar rust- en overlevingspensioenen.

Groot is haar verbazing wanneer zij in de beslissingen leest dat het bedrag dat zij vanaf april 2011 zal ontvangen 50,00 euro lager ligt dan het bedrag dat zij tot maart 2011 ontvangen heeft.

Zij vraagt aan de Ombudsman om na te kijken of dit allemaal wel correct is. Zij vraagt ook of een verzaking aan haar rustpensioenen geen oplossing zou bieden.

Bedenkingen

De cijfers spreken voor zich. Zij ontvangt globaal minder door de toepassing van de cumulatieregels inzake rust- en overlevingspensioenen.

In de tabel hieronder worden de bedragen voor maart en april 2011 weergegeven.

	Situatie op 1 maart 2011	Situatie op 1 april 2011
Rustpensioen werknemer		172,27 euro
Rustpensioen zelfstandige		594,81 euro
Overlevingspensioen werknemer	387,81 euro	147,06 euro
Overlevingspensioen zelfstandige	576,72 euro	0 euro
Totaal	964,53 euro	914,14 euro

Hoe komt men tot dit toch wel eigenaardig resultaat?

De toekenning van de rustpensioenen op de leeftijd van 65 jaar geeft aanleiding tot de herberekening van de overlevingspensioenen. Elk pensioenstelsel past zijn eigen regels toe.

In de regeling voor werknemers²⁶ kan het overlevingspensioen niet worden samen genoten met één of meer rustpensioenen dan tot beloop van een som gelijk aan 110 % van het bedrag van het overlevingspensioen dat aan de langstlevende echtgenoot zou zijn toegekend voor een volledige loopbaan²⁷.

Aan mevrouw Mouton kon een overlevingspensioen toegekend worden van 387,81 euro per maand vanaf 1 april 2011. Het cumulatieplafond is 914,14 euro per maand ($387,81 \times 45/21 \times 110\%$). Het totaal van de rustpensioenen bedraagt 767,08 euro. Het betaalbaar overlevingspensioen bedraagt dan ook $914,14 - 767,08 = 147,06$ euro.

In de regeling voor zelfstandigen is de cumulatie van een overlevingspensioen met rustpensioenen als volgt geregeld²⁸. Wanneer de langstlevende echtgenoot ook recht heeft op één of meer overlevingspensioenen of als dusdanig geldende voordelen in toepassing van één of meer andere pensioenstelsels dan mag het

²⁶ Artikel 52 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers

²⁷ Onder overlevingspensioen voor een volledige loopbaan dient te worden verstaan, het overlevingspensioen dat toekenbaar is aan de langstlevende echtgenoot vóór de toepassing van de cumulatieregels, vermenigvuldigd met het omgekeerde van de breuk die gebruikt werd voor de berekening van het rustpensioen dat als basis dient voor de berekening van het overlevingspensioen.

²⁸ Artikel 109 van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen

overlevingspensioen niet meer belopen dan het verschil tussen, enerzijds, 110 % van het overlevingspensioen voor een volledige loopbaan en, anderzijds, de som van de rustpensioenen of van de als dusdanig geldende voordelen en van een bedrag gelijk aan het overlevingspensioen als zelfstandige voor een volledige loopbaan, vermenigvuldigd met de breuk of met de som van de breuken die de belangrijkheid van de overlevingspensioenen in de andere pensioenregelingen uitdrukken.

De toepassing van deze regel geeft voor het dossier van mevrouw Mouton volgende resultaat.

- Toekenbaar bedrag overlevingspensioen zelfstandige: 584,09 euro per maand²⁹
- Cumulatieplafond: $584,09 \times 45/27,25 \times 110 \% = 1.060,98$ euro;
- Bedrag rustpensioenen in mindering te brengen: 767,08 euro;
- Bedrag overlevingspensioen werknemer in mindering te brengen: $964,53 \times 17/45 = 364,39$ euro;
- Betaalbaar bedrag: $1.060,98 - 767,08 - 364,39 = 0$ euro.

Onze eerste conclusie is dat de berekeningen van de RVP en van het RSVZ correct en in overeenstemming zijn met de van toepasselijke cumulatieregels.

Merk op dat in dit dossier het cumulatieplafond in de regeling voor werknemers (914,14 euro) lager ligt dan het cumulatieplafond in de regeling voor zelfstandigen (1.060,98 euro).

Dit komt nu vaker voor dan vroeger. Op het ogenblik dat deze cumulatieregels werden ingesteld (in 1967) was er een groot verschil tussen de pensioenen als werknemer en als zelfstandige. De pensioenen als werknemer waren altijd voordeliger³⁰. De regel die werd ingesteld in de regeling voor zelfstandigen was dan ook voordeliger voor de gepensioneerde. Immers, men houdt in de berekening rekening met een bedrag van het pensioen in de andere regeling dat evenwel wordt omgerekend op basis van een bedrag van toepassing in de regeling voor zelfstandigen.

Er is echter een grote evolutie geweest tussen 1967 en 2012. Sinds 1984 wordt het pensioen als zelfstandige berekend op basis van de werkelijke inkomsten (wat in sommige gevallen een pensioen oplevert dat gelijk of zelfs hoger ligt dan het pensioen als werknemer) en werden de minima voor de zelfstandigen de laatste jaren sterk opgetrokken tot een bedrag dat de minima als werknemer benadert.

Wij komen verder nog terug op deze minima.

²⁹ Betrokkene heeft recht op het gewaarborgd minimumpensioen zelfstandige daar de som van de loopbaan van de echtgenoot als werknemer (17/45) en als zelfstandige (27,25/45) tenminste 2/3 bereikt van een volledige loopbaan.
Het toekenbaar bedrag is bijgevolg $964,53 \times 27,25/45 = 584,09$ euro per maand.
Tot maart 2011 (dus wanneer enkel de overlevingspensioenen betaald werden) kreeg mevrouw Mouton een bedrag dat lichtjes lager ligt (576,72 euro) omdat het totaal van haar pensioenen (overlevingspensioen als werknemer van 387,81 euro inbegrepen) niet hoger mocht zijn dan 964,53 euro per maand.

³⁰ In die tijd werden de pensioenen als zelfstandigen forfaitair berekend en bestond het minimumpensioen nog niet

Het is vandaag mogelijk om een cumulatieplafond inzake rust- en overlevingspensioenen te hebben in de regeling voor zelfstandigen (1.060,98 euro) dat hoger ligt dan het plafond in de regeling voor werknemers (914,04 euro). In werkelijkheid wordt enkel het laagste plafond toegepast.

Dit is het gevolg van het feit dat in de regeling voor zelfstandigen het plafond verminderd wordt met het werkelijk bedrag van de rustpensioenen en een fictief bedrag dat het overlevingspensioen in de andere regeling (als er één is) vertegenwoordigt.

In sommige gevallen is dit fictieve bedrag echter groter dan het werkelijk ontvangen bedrag in de regeling voor werknemers. Inderdaad, indien de loopbaan als werknemer van de overledene slechts beperkt is (minder dan 2/3 van een volledige loopbaan) dan wordt dit niet berekend op basis van het gewone minimum maar in het beste geval op basis van het "klein minimum" van toepassing in het geval van een gemengde loopbaan³¹. In de te gebruiken cumulatieregel wordt het overlevingspensioen als werknemer vastgesteld als een fictief bedrag berekend op basis van het minimumpensioen in de regeling voor zelfstandigen dat hoger ligt dan het minimum voor een gemengde loopbaan. Hierdoor is het fictief bedrag zeker hoger dan het werkelijk ontvangen bedrag.

Keren wij terug naar het dossier van onze klagster. Indien zij geen overlevingspensioen als werknemer geniet, dan is het plafond van 1.060,98 euro op haar van toepassing. Door het bestaan van het overlevingspensioen werknemer worden haar pensioenen beperkt tot het lagere plafond van 914,14 euro.

Theoretisch bestaat de mogelijkheid om toch de overlevingspensioenen te behouden en dus het voordeliger bedrag (964,53 euro) van 1 maart 2011 verder te ontvangen. Hiertoe zou mevrouw Mouton de toelating moeten krijgen om te verzaken aan haar rustpensioenen.

In die veronderstelling zou het totale pensioenbedrag van mevrouw Mouton 1.007,10 euro per maand bedragen op 1 september 2011³² en 1.023,23 euro per maand op 1 januari 2012³³.

Deze oplossing vindt echter geen toepassing. De huidige wetgeving laat niet toe om te verzaken aan een rustpensioen (of een overlevingspensioen) om een andere voordeliger prestatie te bekomen, tenzij in wel bepaalde gevallen³⁴

Wij vroegen aan de pensioendiensten (RVP en RSVZ) of een verzaking aan het recht op het rustpensioen kon overwogen worden. Beide pensioendiensten hebben hierop negatief geantwoord.

³¹ Wij hebben het hier niet over de gevallen waarin het overlevingspensioen als werknemer werd vastgesteld op basis van de werkelijke inkomsten die hoger liggen dan de minima.

³² Verhoging van het minimumbedrag voor een gemengde loopbaan en van het minimumbedrag zelfstandige

³³ Nieuwe verhoging van het minimumpensioen voor een gemengde loopbaan

³⁴ De verzaking aan een rustpensioen is enkel mogelijk in drie gevallen:

- om toe te laten een gezinspensioen aan de echtgenoot toe te kennen;
- om toe te laten aan de gepensioneerde of zijn echtgenoot een groter voordeel in een ander stelsel van de sociale zekerheid te bekomen;
- om toe te laten een rustpensioen als uit de echt geschiedene te bekomen in een ander pensioenstelsel.

Er bestaat nog een 4de mogelijkheid om te verzaken gebaseerd op de administratieve praktijk: de sociaal verzekerde heeft de mogelijkheid om een pensioen te weigeren, ofwel vooraleer het werd toegekend (verzaking aan de aanvraag) ofwel na de beslissing maar vóór elke betaling. Deze mogelijkheid wordt echter steeds minder toepasbaar voor de betrokkenen door de verbetering van de behandeling van de dossiers en de inkorting van de termijn tussen het nemen van de beslissing en de uitvoering ervan (veralgemening van de elektronische betaalopdracht dat voor een steeds groter aantal resulteert in een quasi onmiddellijke betaling).

Men kan de pensioendiensten in dergelijke gevallen niet verwijten dat zij zich houden aan de letter van de wet. Evenwel zou men in een dergelijk geval ook rekening kunnen houden met de geest van de wet.

Het is zeker niet de bedoeling van de wetgever om het recht van iemand die overlevingspensioenen geniet te verminderen op het ogenblik dat deze overlevingspensioenen gecumuleerd worden met rustpensioenen op de normale pensioenleeftijd. Het is niet normaal dat een weduwe of weduwnaar minder ontvangt wanneer zij of hij op rust gaat.

De pensioendiensten moeten zich er altijd van vergewissen dat hun beslissing gepast, evenredig en rechtvaardig is.

Het evenredigheidsbeginsel vereist dat de pensioendiensten maatregelen treffen die voldoende rekening houden met de belangen van de gepensioneerden en met de doelstellingen van algemeen belang van de pensioendiensten zelf.

Resulteert de toepassing van een regel of een administratieve praktijk in een onbillijke situatie voor de gepensioneerden dan moeten de pensioendiensten alles in het werk stellen om deze situatie te verhelpen zonder de gelijke behandeling van alle gepensioneerden in gelijke omstandigheden in het gedrang te brengen en zonder machtsmisbruik of machtsoverschrijding.

De minimumbedragen op zich betekenen voor mevrouw Mouton een andere reden om zich slachtoffer te voelen van een anomalie.

Momenteel³⁵ is het minimumoverlevingspensioen voor een volledige loopbaan als werknemer 1.049,57 euro per maand en 1.007,10 euro per maand voor een zelfstandige. Er is dus nog slechts een verschil van 41 euro per maand en dit verschil wordt de laatste jaren elk jaar kleiner. Er is inderdaad de politieke wil om op middellange termijn dit verschil tussen het minimum als zelfstandige en het minimum als werknemer volledig weg te werken³⁶.

Deze wil schrijft zich in een maatschappelijke evolutie in waarbij steeds meer werknemers een gemengde loopbaan (werknemer / zelfstandige) hebben. Men wil deze personen met een gemengde loopbaan niet benadelen ten opzichte van zij die een homogene loopbaan bewijzen.

Dit is onder andere ook de reden waarom vanaf april 2003 het minimumpensioen voor een gemengde loopbaan (het "klein minimum") in de regeling voor werknemers werd ingesteld.

Dit speciale minimum werd ingesteld voor de werknemers die in het stelsel der werknemers geen loopbaan bereikten van tenminste 2/3 van een volledige loopbaan en hierdoor geen recht hadden op het "gewone" gewaarborgd minimumpensioen ("groot minimum"). Bereiken zij de minimumloopbaan door toevoeging van hun loopbaan als zelfstandige dan hebben zij toch recht op het minimum voor een gemengde loopbaan.

³⁵ Bedragen van toepassing sedert 1 november 2011

³⁶ Voor een grondige transversale studie inzake de gewaarborgde minima in de drie grote pensioenstelsels (werknemer, zelfstandige en ambtenaar), zie JV 2009, p. 110-116.

Bij de invoering van dit “klein minimum” was het bedrag ervan gelijk aan het bedrag van het minimumpensioen zelfstandige. Vanaf 1 september 2004 echter volgde het “klein minimum” de evolutie van het minimumpensioen zelfstandige niet meer. Op die datum werd het niet verhoogd in tegenstelling met het minimumpensioen zelfstandige³⁷.

Het verschil tussen beide bedragen is tot september 2011 enkel nog vergroot. Dit kan een verklaring geven voor de paradoxale situatie van mevrouw Mouton.

Op 1 april 2011 bedroeg het “klein minimum” 775,23 euro per maand (rustpensioen als alleenstaande – volledige loopbaan). Rekening houdende met de situatie van mevrouw Mouton (loopbaan als werknemer van 10/45), heeft mevrouw Mouton recht op 172,27 euro ($775,23 \times 10/45$). Het bedrag van het overlevingspensioen waarop zij recht had, lag hoger dan het bedrag berekend op basis van dit minimum.

Op 1 september 2011 is de situatie veranderd door een herwaardering van het “klein minimum” met ongeveer 10 %³⁸. Een volgende verhoging van 4 % gebeurde op 1 januari 2012.

Deze maatregelen werden ook op het pensioen van mevrouw Mouton toegepast. Zij genoot tevens van de verhoging van het minimumpensioen zelfstandige op 1 september 2011. In de tabel hieronder geven wij de verhogingen weer.

	Situatie op 1 augustus 2011	Situatie op 1 september 2011	Situatie op 1 januari 2012
Rustpensioen werknemer	175,72 euro	192,04 euro	199,72 euro
Rustpensioen zelfstandige	606,71 euro	621,05 euro	621,05 euro
Overlevingspensioen werknemer	150,00 euro	137,51 euro	167,84 euro
Overlevingspensioen zelfstandige	0 euro	0 euro	0 euro
Totaal	932,43 euro	950,60 euro	988,61 euro

Wij merken op dat betrokkene pas in januari 2012 opnieuw een bedrag ontvangt dat het bedrag dat zij genoot in maart 2011 (964,32 euro), vóór de toekenning van haar rustpensioenen, evenaart en overschrijdt.

Wij kunnen verder nog opmerken dat, indien mevrouw Mouton geen rustpensioenen zou genieten, zij vanaf 1 januari 2012 in totaal 1.023,23 euro aan overlevingspensioenen zou ontvangen³⁹.

Het feit dat mevrouw Mouton een bedrag ontvangt van 988,61 euro is het gevolg van de herwaardering van de minimumbedragen.

³⁷ In 2007 heeft de toenmalige Minister van Pensioenen in antwoord op een parlementaire vraag laten verstaan dat het “klein minimum” de evolutie van het minimumpensioen zelfstandige niet volgde om budgettaire redenen, JV 2007, p. 167-168

³⁸ Maatregel genomen door het koninklijk besluit van 6 juli 2011 tot verhoging van sommige pensioenen in de regeling voor werknemers

³⁹ Waarvan overlevingspensioen werknemer $898,74 \times 21/45 = 419,41$ en als overlevingspensioen zelfstandige 603,82 euro (begrensd bedrag sedert 1 september 2011).

Met dit maandbedrag blijft mevrouw Mouton nog onder het bedrag van de IGO⁴⁰. Om het recht op een IGO te onderzoeken moeten, naast de pensioenen, ook alle andere inkomsten in aanmerking genomen worden.

Conclusie

Om uit deze abnormale toestand te geraken moet een wijziging van de wetgeving inzake de cumulatie overwogen worden.

Sedert 2003 heeft de wetgever het principe aanvaard om voor de berekening van het globale rust- of overlevingspensioen in het geval van een gemengde loopbaan werknemer / zelfstandige de loopbaanjaren in aanmerking te nemen die het hoogste pensioen opleveren, ongeacht het betrokken stelsel⁴¹.

Hoewel de toepassing van dit principe tot vandaag niet gerealiseerd werd ingevolge nog steeds bestaande technische problemen, werd het principe op zich niet in vraag gesteld.

Een gelijkaardig principe zou kunnen toegepast worden inzake cumulatie: er zou kunnen voorzien worden dat de gepensioneerde kan genieten van het plafond dat voor hem het meest voordelig is door de cumulatieregel die momenteel enkel wordt toegepast in het stelsel der zelfstandigen toe te passen in het stelsel waarin het laagste pensioen wordt toegekend.

Wij verduidelijken dit voorstel door toepassing op het geval van mevrouw Mouton.

Op 1 april 2011 geeft de toepassing van de cumulatieregel (analoog met deze voorzien in artikel 109 van het algemeen reglement pensioenen zelfstandigen) op het minst voordelige pensioen (hier het overlevingspensioen werknemer) het volgende resultaat:

Berekening van het overlevingspensioen werknemer:

Formule: Cumulatieplafond werknemer – rustpensioenen – breuk overlevingspensioen zelfstandige x bedrag van het overlevingspensioen werknemer voor een volledige loopbaan.

$$914,14 - 767,08^{43} - 27/,25/45 \times 831,04^{44} = 0 \text{ euro}$$

Het overlevingspensioen als werknemer is niet betaalbaar.

Berekening van het overlevingspensioen zelfstandige:

Formule: Cumulatieplafond zelfstandige - rustpensioenen

$$1.060,98 - 767,08 = 293,90 \text{ euro.}$$

⁴⁰ Immers, 90 % van de pensioenen ($988,61 \times 90 \% = 889,75$ euro) is lager dan het verhoogde bedrag van de IGO voor een gepensioneerde die alleen woont (953,30 euro).

⁴¹ Wet van 11 mei 2003 tot wijziging van diverse bepalingen betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers en zelfstandigen met het oog op de uitvoering van het principe van de eenheid van loopbaan.

⁴² Zie JV 2010, p. 66-74 en de Algemene aanbeveling 2010/1 (p. 177 van hetzelfde JV)

⁴³ Som van rustpensioenen: $172,27 + 594,81$ euro

⁴⁴ Bedrag van het overlevingspensioen werknemer voor een volledige loopbaan ($387,81 \times 45/21$)

In totaal bekomt betrokkene in dat geval 1.060,98 euro⁴⁵.

Om af te ronden hernemen wij hier nog onze belangrijkste vaststellingen uit onze tekst betreffende de transversale analyse inzake de verschillende voorwaarden in de verschillende pensioenstelsels tot opening van het recht op een minimumpensioen (JV 2009, p. 110-116).

Wij vestigden de aandacht erop dat ondanks het bestaan van meerdere minima die geacht worden aan elke gepensioneerde een zeker minimaal inkomen te waarborgen ongeacht het stelsel waartoe hij behoort er toch nog altijd gepensioneerden zijn die bijvoorbeeld geen recht hebben op een minimumpensioen (ook als hun totale loopbaan meer dan 30 jaren bedraagt), dat er strengere voorwaarden bestaan tot het bekomen van een minimumpensioen naargelang het stelsel en dat er plafonneringen gebeuren in het ene stelsel en niet het andere.

Ongeacht de fundamentele verschillen tussen de privé stelsels (werknemer en zelfstandige) en de openbare sector stelden wij de vraag of het gewaarborgd minimum niet als een gemene deler aan alle stelsels moet beschouwd worden? Moet het dan ook niet in elke stelsel in het grootst mogelijk aantal gevallen een werkelijke (en geen theoretische) garantie inhouden op een minimum, proportioneel aan de loopbaan in het betrokken stelsel, rekening houdende met de in elk van de drie stelsels in aanmerking genomen periodes?

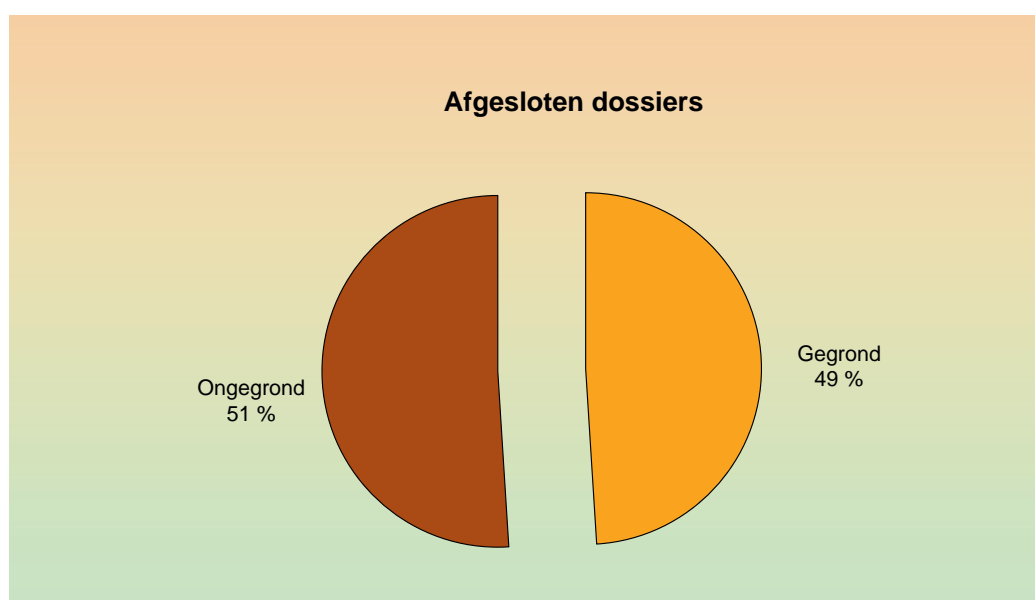
Wij eindigen net zoals in 2009 met een wens die misschien minder irrealistisch is indien men abstractie zou maken van de onderscheiden financieringswijzen in de verschillende sociale zekerheidstelsels: de instelling, op een dag, van een enig minimum in de drie grote sectoren.

⁴⁵ Totaal samengesteld als volgt:
Rustpensioen werknemer: 172,27 euro
Rustpensioen zelfstandige: 594,81 euro
Overlevingspensioen zelfstandige: 293,90 euro

Dienst voor Overzeese Sociale Zekerheid, de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen, Ethias, de sociale verzekeringsfondsen voor zelfstandigen en andere

Sommige van deze kleinere pensioendiensten fungeren tegelijkertijd als toekennings- en betalingsdienst. Anderen enkel als toekennings- of betalingsdienst.

Eindresultaat in de afgesloten dossiers

Opmerkelijke dossiers

Diensten als beroepsvrijwilliger bij het leger – Periode in aanmerking genomen voor het pensioen NMBS – Berekening op basis van 1/50 onmogelijk door niet aangepast berekeningsprogramma – Oplossing voorzien in 2012 – Voorschotten nauw aansluitend bij definitieve bedrag

Dossier 19700

De feiten

De heer Vossen geniet sedert 1 januari 2010 een pensioen van de NMBS. Hij ontvangt slechts een voorschotbedrag.

In april 2011 neemt hij contact op met de Ombudsman. Zijn pensioendossier is nog steeds niet afgewerkt en de NMBS kan hem niet medelen wanneer hij zijn definitieve pensioenbeslissing zal ontvangen.

De NMBS wijt deze vertraging in de afhandeling aan informaticaproblemen.

Bedenkingen

Wij stellen vast dat de heer Vossen vooraleer in dienst te treden bij de NMBS beroepsvrijwilliger was bij het leger van 1971 tot 1973 (14 maanden). In het kader van het enig pensioen moeten deze diensten opgenomen worden in de berekening van het pensioen van de NMBS⁴⁶.

Artikel 210 van de wet van 28 februari 2007 tot vaststelling van het statuut van de militairen van het actief kader van de Krijgsmacht heeft evenwel de bepalingen inzake het enig pensioen in 2007 gewijzigd.

Artikel 3 van de wet van 14 april 1965 werd aangevuld als volgt:

“In afwijking van het eerste lid, wordt het enig rustpensioen berekend naar rata van 1/50 van de referentiewedde voor elk jaar dat, overeenkomstig tabel I van de bij het koninklijk besluit nr. 16020 van 11 augustus 1923 samengeordende wetten op de militaire pensioenen, aan dat tantième in aanmerking kan worden genomen voor de berekening van een militair anciënniteitspensioen van een militair van het actief kader in dienst vanaf de datum van de inwerkingtreding van deze bepaling.”

Dit betekent dat de diensten als beroepsvrijwilliger moeten in aanmerking genomen worden aan het tantième 1/50 in de plaats van aan het tantième 1/60.

De informaticatoepassingen van de NMBS laten evenwel niet toe om diensten aan 1/50 in aanmerking te nemen. Een aanpassing van het programma dringt zich op.

De NMBS besliste om in afwachting van deze aanpassingen voorlopig de diensten aan 1/50 niet in aanmerking te nemen bij de vaststelling van het pensioen. Hierdoor ontvangen de gepensioneerden slechts voorschotten en kan hen geen definitieve beslissing worden toegestuurd.

Wij vroegen aan de NMBS om in eerste instantie, en in afwachting van de aanpassing van het informaticaprogramma, de diensten die aan het tantième 1/50 moeten in aanmerking genomen worden voorlopig in aanmerking te nemen aan het tantième 1/60.

Conclusie

De NMBS gaat in op ons voorstel. De heer Vossen ontvangt vanaf april 2011 een bruto maandbedrag van 2.021,36 euro. Dit is een verhoging met 101,47 euro bruto per maand.

Het betreft hier nog altijd voorschotbedragen. Het definitieve bedrag zal pas uitbetaald worden na de aanpassing van het informaticaprogramma.

De NMBS bevestigde ons dat deze aanpassing in de prioriteitenlijst van 2012 werd opgenomen. Zodra het programma aangepast is zullen de ongeveer 300 betrokken gevallen onmiddellijk worden afgewerkt.

Ondanks het feit dat in de nabije toekomst dit probleem van de baan zal zijn, getuigt het niet van goed bestuur wanneer een wetwijziging vijf jaar na datum nog steeds niet kan toegepast worden omdat het informaticaprogramma dit niet toelaat.

Het aanbieden van verontschuldiging aan de 300 betrokken gepensioneerden bij de definitieve afwerking van de dossiers lijkt ons hier gepast. Dit draagt immers bij tot het herstellen van het vertrouwen tussen de burger en de pensioendienst.

⁴⁶ Artikel 3 van de wet van 14 april 1965 tot vaststelling van een zeker verband tussen de onderscheiden pensioenregelingen van de openbare sector: “Het enige rustpensioen wordt toegekend en betaald door de macht of het organisme waardoor het rustpensioenstelsel wordt beheerd waaraan het personeelslid het laatst onderworpen was. De bepalingen waarbij de toekenning en de berekening van de door die macht of dat organisme vereffende rustpensioenen worden geregeld, zijn op dit pensioen toepasselijk. Nochtans worden de diensten waarvoor het personeelslid onderworpen was aan een door andere besturen of instellingen beheerde regeling in aanmerking genomen naar rato van één zestigste per jaar dienst, van het bedrag dat tot grondslag voor de berekening van het pensioen dient.”

Transversale analyse

Cumulatie van een pensioen met inkomsten uit een beroepsactiviteit

Cumulatie van een pensioen met inkomsten uit een beroepsactiviteit – Gepensioneerd en toch nog werken: geen evidentie!

2012 is het Europees Jaar voor actief ouder worden en solidariteit tussen de generaties⁴⁷.

Wij leven langer en blijven langer gezond. Dit schept mogelijkheden.

Hieronder voegen wij een aantal dossiers samen die handelen over de cumulatie met een beroepsactiviteit.

Sommige bedenkingen die wij bij het 1ste geval vermelden komen terug in de bespreking van de het 2de en 6de geval. Om praktische redenen en voor een beter begrip van de lezer hebben wij deze gevallen als afzonderlijke besprekingen opgenomen. Hierdoor staan de teksten op zich en kunnen ze afzonderlijk gelezen worden.

1ste geval: opzegvergoeding

Een opzegvergoeding ontvangen na ontslag wordt door de PDOS wel in aanmerking genomen bij de vaststelling van de beroepsinkomsten doch niet door de RVP. Het verschil tussen de regeling in de openbare sector en de werknemersregeling bestaat nog steeds.

Dossier 19559

De feiten

Sedert 2009 ontvangt mevrouw Verdoodt een overlevingspensioen in de openbare sector en in de werknemersregeling. Zij cumuleert deze pensioenen met inkomsten uit een beroepsactiviteit als bediende.

Zij wordt op 28 mei 2010 ontslagen. Zij ontvangt een opzegvergoeding die overeenstemt met een periode van 9 maanden. Op 8 november 2010 herneemt zij een nieuwe beroepsactiviteit.

Op dat ogenblik wendt zij zich tot een inlichtingskantoor van de RVP met de volgende eenvoudige vraag. Wordt de opzegvergoeding al dan niet in aanmerking genomen als beroepsinkomen bij de controle van de cumulatie tussen een pensioen en beroepsinkomsten?

Het mondelinge antwoord van de RVP stelt haar gerust. De opzegvergoeding wordt niet in aanmerking genomen als beroepsinkomen. De gepensioneerde oefende immers geen beroepsactiviteit uit tijdens de periode die gedekt wordt door de opzegvergoeding.

⁴⁷ <http://europa.eu/ey2012/ey2012main.jsp?catId=971&langId=nl>

Toen zij een tijdje later contact opnam met de PDOS was, tot haar grote verbazing, het verhaal daar helemaal anders.

De PDOS bevestigt haar dat de opzegvergoeding wel degelijk in aanmerking wordt genomen als beroepsinkomen. De opzegvergoeding telt mee om na te gaan of de toegelaten grenzen al dan niet overschreden zijn.

Mevrouw Verdoodt begrijpt er niets van. Hoe is het mogelijk dat eenzelfde vraag op een totaal tegenovergestelde manier wordt beantwoord door twee pensioendiensten. Kan de Ombudsman de pensioendiensten op eenzelfde lijn krijgen?

Bedenkingen

Jammer genoeg blijven de pensioendiensten bij hun standpunt en zal er bijgevolg weinig veranderen tenzij er een wetgevend initiatief komt.

Onze analyse van de wetteksten in beide stelsels toont aan dat de wettelijke bepalingen inzake de cumulatie van pensioenen met beroepsinkomsten verschillend zijn.

De RVP maakt toepassing van artikel 64 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers terwijl de PDOS de bepalingen van artikel 3 van de wet van 5 april 1994 houdende regeling van de cumulatie van pensioenen van de openbare sector met inkomsten voortvloeiend uit de uitoefening van een beroepsactiviteit of met een vervangingsinkomen toepast.

Artikel 3 van de wet van 5 april 1994 stelt dat uitgezonderd in de situaties en onder de voorwaarden die in de wet bepaald worden een rust- of een overlevingspensioen niet mag gecumuleerd worden met inkomsten voortvloeiend uit de uitoefening van een beroepsactiviteit.

Deze regeling stelt met andere woorden dat het pensioen niet mag gecumuleerd worden met inkomsten die voortvloeien uit een beroepsactiviteit.

Artikel 2 van de wet bepaalt dan weer wat een beroepsactiviteit is. Dit is iedere activiteit die, naar gelang van het geval, in artikel 23, § 1, 1°, 2° of 4°, of in artikel 228, § 2, 3° of 4°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, gecoördineerd door het koninklijk besluit van 10 april 1992 en bekrachtigd bij de wet van 12 juni 1992 bedoelde inkomsten kan opleveren (...).

Artikel 23, WIB 92, § 1, 4° luidt als volgt: "Beroepsinkomsten zijn inkomsten die rechtstreeks of onrechtstreeks voortkomen uit werkzaamheden van alle aard, met name bezoldigingen."

Artikel 31, 2de lid, 3) van het WIB 92 bepaalt dat bezoldigingen van werknemers alle beloningen zijn die voor de werknemer de opbrengst zijn van arbeid in dienst van een werkgever. Daartoe behoren inzonderheid: vergoedingen verkregen uit hoofde of naar aanleiding van het stopzetten van de arbeid of het beëindigen van een arbeidsovereenkomst.

Indien volgens de regeling in de openbare sector het pensioen gecumuleerd wordt met inkomsten uit een beroepsactiviteit moet de PDOS dan ook rekening

houden met alle inkomsten zoals bepaald in artikel 2 van de wet van 5 april 1994.

Paragraaf 2 van artikel 64 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 bepaalt dat de pensioengerechtigde die, (...) *een beroepsbezigheid uitoefent* die onder toepassing valt van de wetgeving op de arbeidsovereenkomsten, of van een soortgelijk wettelijk of reglementair statuut, voor zover het bruto beroepsinkomen per kalenderjaar een vastgesteld bedrag niet overschrijdt.

Dit betekent dat in de regeling voor werknemers ervan uitgegaan wordt dat de reglementering een effectieve uitoefening van een beroepsactiviteit veronderstelt⁴⁸.

Het feit dat bij een verbrekingsvergoeding er geen beroepsactiviteit (meer) wordt uitgeoefend, brengt de RVP tot de administratieve praktijk dat er bij de beoordeling van de inkomsten uit een beroepsactiviteit geen rekening moet gehouden worden met een dergelijke vergoeding.

Terwijl de regeling voor werknemers de nadruk legt op de (werkelijke) uitoefening van een beroepsactiviteit vertrekt de wetgeving in de openbare sector vanuit de beroepsinkomsten die (al dan niet rechtstreeks) voortkomen uit de beroepsactiviteit.

De RVP komt op basis van zijn wetteksten tot de conclusie dat mevrouw Verdoodt tijdens de periode gedekt door een opzegvergoeding geen beroepsactiviteit uitoefent. De PDOS daarentegen ziet de opzegvergoeding als inkomsten voortvloeiend uit een beroepsactiviteit, ook al werd deze stopgezet.

Conclusie

Beide pensioendiensten passen hun wetgeving toe. De wetteksten geven aanleiding tot twee tegenovergestelde conclusies. Het onderscheid in behandeling gaat uiteraard in tegen alle logica en kan als een schending van het redelijkheidsprincipe beschouwd worden.

Het is duidelijk dat een uniforme wetgeving die tot gelijke conclusies leidt de voorkeur geniet tenzij er duidelijke redenen zijn om een verschil in te voeren.

Volgens ons is er geen enkele reden te vinden die een verschil verantwoordt in de beoordeling van de toegelaten arbeid tussen de verschillende pensioendiensten. Het kan niet de bedoeling zijn dat eenzelfde inkomen door twee pensioendiensten totaal verschillend in aanmerking wordt genomen bij de controle van de toegelaten arbeid.

Dit brengt ons terug naar onze bespreking in het Jaarverslag 2009 (p. 49-55) waarin wij aan de wetgever aanbevolen hebben om voor alle pensioenstelsels duidelijk te definiëren welke beroepsinkomsten in aanmerking moeten genomen worden bij de controle van de toegelaten arbeid.

Wij wensen dan ook deze aanbeveling 2009/3 opnieuw onder de aandacht te brengen van de wetgever. Enkel door een wetswijziging kan deze "ongelijke" situatie recht getrokken worden.

⁴⁸ K. REYNIERS en A. VAN REGENMORTEL, "Bijklassen in de sociale zekerheid: de juridische omkadering kritisch belicht" in R. JANVIER, A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIET (eds.), *Actuele problemen van het sociale zekerheidsrecht*, Brugge, Die Keure 2007, p. 444

2de geval: dubbel vakantiegeld

Sedert 2011 (inkomsten 2010) nemen de RVP en de PDOS het vakantiegeld in aanmerking in het jaar waarin het betaald wordt en niet langer in het jaar waarop het betrekking heeft. In de praktijk neemt de RVP het dubbel vakantiegeld niet meer in aanmerking terwijl de PDOS een wetswijziging afwacht om niet langer het dubbel vakantiegeld in aanmerking te nemen.

Dossier 18782

De feiten

Mevrouw Laboureur geniet een rustpensioen in de openbare sector. Zij heeft daarnaast nog een inkomen als werkneemster.

De PDOS meent dat zij in het jaar 2008 en 2009 de cumulatiegrens met meer dan 15 % overschreden heeft. Zij moet haar rustpensioen voor deze twee jaren volledig terugbetalen.

Mevrouw Laboureur is het hiermee niet eens en haalt volgende argumenten aan.

- Het begrip "beroepsinkomsten" is niet gedefinieerd door artikel 5 van de wet van 5 april 1994;
- Er is geen enkele basis om het dubbel vakantiegeld in aanmerking te nemen als beroepsinkomen;
- De eindeloopbaanvergoeding (dit is de premie die wordt toegekend aan de persoon die ervoor opteert om zijn arbeidsduur niet te verminderen en ook de jaarlijkse compensatiedagen niet op te nemen) moet niet als inkomen beschouwd worden.

Mevrouw Laboureur betwist de schuld die haar betekend werd en vraagt dat er nog niet overgegaan wordt tot de invordering ervan zolang het geschil hangende is.

Zij roept de hulp van de Ombudsman in om haar argumenten te ondersteunen.

Bedenkingen

De PDOS baseert zijn beslissing op de wet van 5 april 1994 houdende regeling van de cumulatie van pensioenen van de openbare sector met inkomsten voortvloeiend uit de uitoefening van een beroepsactiviteit of met een vervangingsinkomen.

Artikel 2 definieert een beroepsactiviteit als volgt:

"Voor de toepassing van deze wet :

1° met onder " beroepsactiviteit " worden verstaan iedere activiteit die, naar gelang van het geval, in artikel 23, § 1, 1°, 2° of 4°, of in artikel 228, § 2, 3° of 4°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, gecoördineerd door het koninklijk besluit van 10 april 1992 en bekrachtigd bij de wet van 12 juni 1992 bedoelde inkomsten kan opleveren, zelfs indien ze door een tussenpersoon wordt uitgeoefend, en iedere gelijkaardige activiteit uitgeoefend in een vreemd land of in dienst van een internationale of supranationale organisatie; (...)"

Artikel 4 stelt het volgende:

"(...) § 5. Voor de kalenderjaren die voorafgaan aan dat waarin hij de leeftijd van 65 jaar bereikt, en onverminderd de toepassing van § 4, eerste lid, mag de persoon die een rustpensioen geniet of een overlevingspensioen met een rustpensioen cumuleert, na voorafgaande verklaring :

1° een in § 1, eerste lid, 1°, bedoelde beroepsactiviteit uitoefenen, voor zover de bruto beroepsinkomsten 7.421,57 euro per kalenderjaar niet overschrijden; (...)

§ 6. Voor het kalenderjaar waarin een persoon de leeftijd van 65 jaar bereikt, en onverminderd de toepassing van § 4, tweede lid, zijn de bepalingen van § 5, voor de periode begrepen tussen 1 januari en de laatste dag van de maand waarin hij de leeftijd van 65 jaar bereikt, van toepassing op de in deze paragraaf bedoelde personen. De in § 5 en artikel 9 bepaalde grensbedragen worden evenwel vermenigvuldigd met een breuk waarvan de noemer gelijk is aan 12 en de teller gelijk aan het aantal maanden dat voormelde periode omvat, terwijl de in § 5 bedoelde inkomsten die zijn welke betrekking hebben op dezelfde periode.

§ 7. Indien, voor een bepaald kalenderjaar, de in § 1 of § 5 bedoelde inkomsten met ten minste 15 pct. de in deze bepalingen vastgestelde grensbedragen overschrijden, wordt de betaling van het pensioen geschorst voor datzelfde jaar.

Indien, voor een bepaald kalenderjaar, de in § 1 of § 5 bedoelde inkomsten met minder dan 15 pct. de in deze bepalingen vastgestelde grensbedragen overschrijden, wordt, voor datzelfde jaar, het pensioen verminderd naar rata van het percentage waarmee de inkomsten de in de § 1 of § 5 bedoelde grensbedragen overschrijden. (...)"

Wij komen tot de volgende vaststellingen.

De overschrijding van de toegelaten grenzen in 2008 en 2009:

Mevrouw Laboureur werd op 1 augustus 2008 gepensioneerd. De cumulatie van haar pensioen met inkomsten uit een beroepsactiviteit loopt vanaf die datum. Tijdens de vijf resterende maanden van 2008 heeft zij in totaal 3.637,07 euro verdiend.

De jaargrens in 2008 bedroeg 7.421,57 euro wat voor vijf maanden overeenstemt met 3.092,32 euro ($7.421,57 \times 5/12$).

Haar totale inkomsten worden als volgt berekend:

Maandbedragen:	3.246,08 euro
Vakantiegeld, betaald in 2009: $602,00 \times 5/12$	250,91 euro
Eindejaarspremie: $336,20 \times 5/12$	140,08 euro
Totaal:	3.637,07 euro

Haar inkomsten overschreden bijgevolg de toepasselijke grens met 17,61 %.

Voor het jaar 2009 werd dezelfde berekening gemaakt. Haar inkomsten overschreden de jaargrens met 19,25 %.

Omdat haar inkomsten in twee opeenvolgende jaren de cumulatiegrens overschreden, heeft de PDOS het pensioen voor het jaar 2010 niet in betaling gesteld, in afwachting van meer duidelijkheid over haar inkomsten voor dat jaar.

In september 2010 heeft mevrouw Laboureur er zich schriftelijk toe verbonden de jaargrens niet te overschrijden. Haar pensioen werd vanaf oktober 2010 opnieuw in betaling gegeven.

Het begrip “beroepsinkomsten” en de problematiek van het “dubbel vakantiegeld”:

De wet van 5 april 1994 definieert niet duidelijk wat onder “beroepsinkomen” verstaan moet worden.

Er zijn twee mogelijke lezingen naargelang het beroepsinkomen wordt beschouwd vanuit het fiscaal recht of vanuit het sociale zekerheidsrecht. Wij verwijzen de geïnteresseerde lezer graag naar de uitgebreide studie in ons Jaarverslag 2009 (p.49).

Vanuit fiscaal oogpunt zijn het alle inkomsten die rechtstreeks of onrechtstreeks voortvloeien uit een activiteit van welke aard ook. Dit omvat alle winsten, baten, bezoldigingen met inbegrip van alle elementen die de bezoldiging samenstellen: het loon verbonden aan de gepresteerde dagen, het wachtgeld ingevolge een indisponibiliteitstelling, de betaalde feestdagen, de voordelen in natura, het vakantiegeld, de eindejaarspremie, de haard- en standplaatsvergoeding, enz..

Het vakantiegeld maakt vanuit fiscaal oogpunt integraal deel uit van de beroepsinkomsten. De inkomsten komen bovendien in aanmerking in het jaar waarin ze betaald zijn. Vanuit het sociale zekerheidsrecht zou het dubbel vakantiegeld niet in aanmerking genomen mogen worden bij de vaststelling van de beroepsinkomsten.

Tot en met 2011 namen de pensioendiensten het vakantiegeld in aanmerking in het jaar waarop het betrekking had. Dit betekent dat het vakantiegeld betaald in 2010 in aanmerking werd genomen voor de inkomsten van het jaar 2009.

De Ombudsman zag hierin volgende nadelen:

- het is voor de gepensioneerde moeilijk om zijn totale inkomsten voor een bepaald jaar te berekenen;
- het is voor de gepensioneerde zeer verwarrend dat voor het eerste jaar er geen vakantiegeld moet in aanmerking genomen worden, voor het 2de jaar enkel het gedeelte dat betrekking heeft op de maanden dat hij gepensioneerd was in het voorgaande jaar en pas vanaf het derde jaar het volledige vakantiegeld moet in aanmerking komen;
- de controle op de toegelaten inkomsten kan pas opgestart worden vanaf juni van het jaar volgend op het jaar waarop het vakantiegeld betrekking heeft. Hierdoor wordt de gepensioneerde die de grenzen overschreden heeft slechts laattijdig op de hoogte gebracht met alle gevolgen van dien (terugvordering van teveel ontvangen pensioenbedragen).

Wij hebben aan de wetgever aanbevolen om duidelijk te definiëren welke elementen er als inkomsten uit een beroepsactiviteit moeten worden beschouwd en die vergeleken moeten worden met de grensbedragen inzake toegelaten

arbeid. Wij hebben ook aanbevolen om duidelijk te stellen in welk jaar het vakantiegeld moet in aanmerking komen (JV 2009, p. 49-55 en Algemene aanbeveling 2009/3).

Op een parlementaire vraag⁴⁹, gesteld naar aanleiding van onze aanbeveling, heeft de toenmalige Minister van Pensioenen, de heer Michel Daerden, geantwoord dat hij beslist had dat het vakantiegeld diende in aanmerking genomen te worden in het jaar waarin het betaald werd.

Dit heeft tot positief gevolg:

- meer duidelijkheid voor de gepensioneerde;
- een snellere controle door de pensioendiensten wat ertoe leidt dat de gepensioneerde eerder kan ingelicht worden over een mogelijke overschrijding van de grenzen waardoor hij nog eventueel de gepaste maatregelen kan nemen om zijn inkomsten te beperken.

De Ombudsman haalde ook de voordelen aan indien het dubbel vakantiegeld niet meer als een inkomen uit een beroepsactiviteit zou worden in aanmerking genomen.

De Minister antwoordde op dit punt dat in afwachting van een wetswijziging de RVP het dubbel vakantiegeld vanaf 1 januari 2011 niet langer in aanmerking neemt.

Eindeloopbaaninkomsten:

Wij hebben aandachtig de documenten uit het dossier van mevrouw Laboureur bestudeerd.

In de documenten die de werkgever heeft opgesteld worden de bezoldigingen maand per maand verdeeld. Er is geen enkele aanwijzing over de aard van de inkomsten.

Wat door de werkgever als bezoldiging wordt opgegeven moet door de PDOS als dusdanig in aanmerking genomen worden.

Het arbeidsreglement stelt met betrekking tot de eindeloopbaanvoorzieningen (artikel 6) dat de premie die aan de werknemer wordt toegekend omdat hij zijn arbeidsduur niet vermindert en ook geen compensatieverlof opneemt als bezoldiging moet worden aanzien.

Het feit dat de premie als een bezoldiging wordt aanzien heeft tot gevolg dat deze gecumuleerd kan worden met het pensioen, weliswaar binnen de toegelaten grenzen.

De terugvorderingsprocedure:

Het pensioen van mevrouw Laboureur wordt vanaf december 2010 met 624,60 euro per maand verminderd.

⁴⁹ Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2de zitting van de 53ste zittingsperiode 2010-2011, Vraag nr. 43 van mevrouw Leen Dierick van 9 december 2010 (N.) "Toegelaten arbeid - Begrippen "beroepsinkomen" en "per kalenderjaar"', Bull. Nr. 29 van 16 mei 2011, p. 21-24

Conclusie

Voor de gepensioneerden die hun pensioen cumuleren met inkomsten uit een beroepsactiviteit hebben wij goed en slecht nieuws.

De toewijzing van het enkel en dubbel vakantiegeld aan de inkomsten van het jaar waarin het betaald wordt is een welkome vereenvoudiging. Dit laat toe aan de gepensioneerden om hun inkomsten beter op te volgen en geeft aan de pensioendiensten de mogelijkheid om de controle sneller aan te vangen.

Het is echter jammer te moeten vaststellen dat de praktijk tussen de PDOS en de RVP verschilt voor wat betreft het dubbel vakantiegeld. De RVP neemt dit niet meer in aanmerking voor de vaststelling van de inkomsten, de PDOS daarentegen wel. Wij hopen dat deze verschillende praktijk snel tot het verleden zal behoren. Er wordt op dit punt een wetswijziging verwacht.

3de geval: rechtzetting van de inkomsten

Wanneer aan de gepensioneerde uit de openbare sector de terugbetaling gevraagd wordt van ten onrechte ontvangen pensioenbedragen dan kan hij steeds vragen om zijn dossier te herzien op basis van het bewijs dat zijn inkomsten lager liggen dan deze verklaard aan de fiscus en door de fiscus als dusdanig belast. De PDOS wacht niet op een rechtzetting van de belastingsaanslag.

Dossier 20976

De feiten

De heer Willem is gepensioneerd als ambtenaar sedert augustus 2008. Hij cumuleert dit pensioen met inkomsten als zelfstandige.

Voor de periode van 1 augustus 2008 tot 31 december 2008 mogen zijn inkomsten niet hoger liggen dan de geproratiseerde grens van 2.473,85 euro per jaar.

In maart 2011 doet de PDOS de controle. Hij vraagt aan de heer Willem een kopie van het aanslagbiljet 2009 (inkomsten 2008). Op dit document wordt een belastbaar inkomen van 7.041,14 euro vermeld. Dit betekent dat het pro rata inkomen voor 5 maanden 2.992,58 euro bedraagt.

De PDOS stelt bijgevolg vast dat de toegelaten grens met meer dan 15 % overschreden werd. Hij vraagt aan de heer Willem de terugbetaling van het geheel aan ontvangen pensioenbedragen voor de periode van augustus 2008 tot en met december 2008, dit is 6.517,69 euro.

In de schuldbetekening vermeldt de PDOS evenwel dat de heer Willem aan de hand van bewijskrachtige documenten een herziening kan vragen binnen de 30 dagen indien zijn inkomsten voor de betwiste periode lager liggen.

De heer Willem denkt dat de in aanmerking genomen inkomsten niet correct zijn. Na een telefonisch contact met de PDOS zendt hij eind september 2011 een gedetailleerd overzicht voor het jaar 2008 aan de PDOS. De PDOS meent echter dat deze informatie niet voldoende duidelijkheid brengt.

De heer Willem vraagt zich af wat hij nog meer kan doen om een herziening van

zijn dossier te bekomen. Hij klaagt zich er ook over dat hij geen verzaking aan de terugvordering van de schuld kan vragen aan de PDOS.

Bedenkingen

De PDOS heeft het dossier volkomen conform de wetgeving onderzocht.

Artikel 4, § 9 van de wet van 5 april 1994 houdende regeling van de cumulatie van pensioenen van de openbare sector met inkomsten voortvloeiend uit de uitoefening van een beroepsactiviteit of met een vervangingsinkomen bepaalt onder beroepsinkomsten moet verstaan worden:

“de bruto beroepsinkomsten, verminderd met de beroepsuitgaven of -lasten en, desgevallend, met de beroepsverliezen, die door de Administratie der Directe Belastingen in aanmerking genomen werden voor de vaststelling van de aanslag betreffende het betrokken jaar”.

De PDOS baseerde zich dan ook op de gegevens op het aanslagbiljet van de FOD Financiën. De pro rata voor de 5 maanden tijdens dewelke er cumulatie was werd correct berekend.

In werkelijkheid is deze aanslag niet correct. De heer Willem is vergeten om het bedrag van zijn sociale bijdragen die hij betaalde als zelfstandige in mindering te brengen.

In principe is de belastingplichtige ertoe gehouden een schriftelijk bezwaar in te dienen bij de belastingdiensten wanneer hij een vergissing in de aanslag vaststelt. Dit verzoek moet binnen de 6 maanden na de datum van de verzending van het aanslagbiljet ingediend worden.

Wordt er geen bezwaar ingediend of is dit bezwaar laattijdig dan is de aanslag definitief.

Indien de pensioendienst zich strikt aan de wet zou houden dan zou hij geen ander document dan het aanslagbiljet mogen aanvaarden. Maar uiteraard moet in een dergelijk geval de geest van de wet voorrang genieten op de letter van de wet, temeer daar de bezwaartermijn vaak reeds verstreken is.

Het is zeker niet de bedoeling van de wetgever om de pensioendiensten ertoe te verplichten met duidelijk foutieve beroepsinkomsten⁵⁰ rekening te houden.

Overigens moeten de pensioendiensten erover waken dat hun beslissingen gepast, evenredig en rechtvaardig zijn.

Het evenredigheidsbeginsel vereist dat de pensioendiensten maatregelen nemen die voldoende rekening houden met de belangen van de gepensioneerden en met de doelstellingen van algemeen belang van hun instelling.

Wanneer de toepassing van een regel of administratieve praktijk tot gevolg heeft dat de gepensioneerde in een onbillijke situatie terecht komt, moeten de pensioendiensten alles in het werk stellen om deze situatie te verhelpen. Ook dan

⁵⁰ Overigens komt het wel vaker voor dat na het verstrijken van de termijn om een herziening te vragen vastgesteld wordt dat een belastingaanslag foutief is. Zie onze bespreking van een gelijkaardig geval bij het RSVZ in ons Jaarverslag 2010, p. 121-124.

moet de gelijke behandeling van alle gepensioneerden in gelijke omstandigheden worden gevrijwaard en zijn machtsoverschrijding en machtsmisbruik uitgesloten.

Onze tussenkomst bij de pensioendienst richt zich voornamelijk op de soepele houding die in een dergelijk geval van de pensioendienst verwacht wordt.

De PDOS onderzoekt het dossier opnieuw en neemt contact op met het sociaal verzekeringsfonds van de heer Willem. Op die manier bekomt hij het bewijs dat er een vergissing gebeurde bij de fiscale aangifte.

In 2008 heeft de heer Willem 1.228,14 euro sociale bijdragen betaald aan zijn sociaal verzekeringsfonds⁵¹. Voor de periode van augustus 2008 tot december 2008 bedraagt de pro rata 524,62 euro. Door deze som af te trekken van de inkomsten voor de zelfde periode liggen de inkomsten net boven de toegelaten grensbedragen maar gelukkig niet voldoende om een vermindering van het pensioen tot gevolg te hebben⁵².

De PDOS doet ook een voorlopige controle van de inkomsten voor het jaar 2009 en 2010. Uit deze voorlopige controle blijkt dat de inkomsten voor die jaren onder de toegelaten grenzen liggen. Uiteraard zal er later nog een definitieve controle gebeuren op basis van de aanslagbiljetten.

Daar er geen schuld meer bestaat moet de bijkomende klacht over het niet kunnen aanvragen van een verzaking aan de schuld bij de PDOS niet verder onderzocht worden.

Wij herinneren er evenwel aan dat deze mogelijkheid inderdaad niet uitdrukkelijk voorzien is in de openbare sector terwijl dit wel uitdrukkelijk voorzien wordt in het stelsels der werknemers en zelfstandigen via een specifiek orgaan (de Raad voor uitbetaling van de voordelen).

Reeds in ons Jaarverslag 2006 hebben wij hierop de aandacht getrokken van de bevoegde overheden. Wij hebben toen aanbevolen om het onderscheid weg te werken of er tenminste een studie over te maken⁵³.

De oprichting van een orgaan bevoegd inzake de verzaking aan de schulden in de openbare sector kan zich steunen op het reeds bestaande artikel 22 van de wet van 11 april 1995 tot invoering van het "handvest" van de sociaal verzekerde. Paragraaf 2 luidt als volgt:

“De bevoegde instelling van sociale zekerheid kan, binnen de voorwaarden bepaald door zijn beheerscomité en goedgekeurd door de bevoegde minister, afzien van de terugvordering van het onverschuldigde :

- a in behartigenswaardige gevallen of categorieën van gevallen en mits de schuldenaar te goeder trouw is;
- b wanneer het terug te vorderen bedrag gering is;
- c wanneer blijkt dat de terugvordering onzeker of te duur is vergeleken met het bedrag dat teruggevorderd moet worden.”

⁵¹ Uit een attest opgemaakt door ACERTA blijkt dat de heer Willem 1.376,74 euro aan sociale bijdragen betaalde in 2008. Hij heeft echter nadien een terugbetaling ontvangen van 148,60 euro.

⁵² De overschrijding bedraagt 0,37 % terwijl een vermindering van het pensioen pas gebeurt bij een overschrijding van tenminste 0,50 %.

⁵³ Jaarverslag 2006, p. 130-134 en p. 182-183

Op een schriftelijke vraag gesteld in de Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft de toenmalige Minister van Leefmilieu en Pensioenen geantwoord dat het niet mogelijk is om een wettelijke bepaling in te voeren die toelaat om te verzaken aan de terugvordering van pensioenschulden in de openbare sector.

Volgens de toenmalige Minister is een dergelijke discretionaire bevoegdheid niet verenigbaar met de bijzondere juridische aard van de pensioenen van de openbare sector.

“Het bedrag van deze pensioenen vloeit in feite uitsluitend voort uit de toepassing van de vigerende wetten en besluiten zonder dat de administratie over enige beoordelingsbevoegdheid beschikt omtrent de opportuniteit om een bepaald pensioenbedrag toe te kennen of terug te vorderen.

Elk wetgevend initiatief tot toekenning van zo’n discretionaire bevoegdheid – aan welk orgaan dan ook – zou op constitutionele bezwaren kunnen stuiten.

Overeenkomstig artikel 179 van de gecoördineerde Grondwet kan immers geen pensioen of gratificatie ten laste van de Staatkas worden toegekend dan krachtens een wet die beoogt om dergelijke ingrepen in hoofde van de overheid uit te sluiten bij de toekenning van de pensioenen van de openbare sector⁵⁴.”

Nochtans zag het Grondwettelijk Hof in 2009 in antwoord op een prejudiciële vraag gesteld door het Arbeidshof te Antwerpen⁵⁵ geen problemen in het toekennen aan de administratie van een bevoegdheid inzake de verzaking aan pensioenschulden in de openbare sector.

In zijn arrest⁵⁶ zegt het Hof voor recht:

“Artikel 22, § 2 van de wet van 11 april 1995 tot invoering van het “handvest” van de sociaal verzekerde, in die zin geïnterpreteerd dat het slechts van toepassing is wanneer voorwaarden zijn bepaald door het betrokken beheerscomité en goedgekeurd door de bevoegde minister, schendt de artikelen 10 en 11 van de grondwet.

Dezelfde bepaling, in die zin geïnterpreteerd dat ze van toepassing is zelfs bij ontstentenis van voorwaarden bepaald door het betrokken beheerscomité en goedgekeurd door de bevoegde minister, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.”

Onze aanbeveling uit 2006 is nog steeds actueel.

⁵⁴ Vr. en Antw., Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2e zitting van de 52e zittingsperiode 2007-2008, vraag nr. 2 van de heer Jan Mortelmans van 9 oktober 2007 (N.) « Pensioenstelsels. – Onderscheid in behandeling op het gebied van de terugvordering van een schuld », Bull. nr. 4 van 12 december 2007, p. 203

⁵⁵ Op 19 juni 2008 stelde het Arbeidshof te Antwerpen in een zaak met betrekking tot de NMBS volgende prejudiciële vraag aan het Grondwettelijk Hof:
“Schendt artikel 22, § 2 van de wet van 11 april 1995 tot invoering van het Handvest van de sociaal verzekerde de artikelen 10 en 11 van de grondwet, in de interpretatie dat dit artikel enkel toepassing vindt in zoverre door het desbetreffende beheerscomité voorwaarden zijn bepaald welke werden goedgekeurd door de bevoegde Minister zodat derhalve enkel afstand van terugvordering kan worden gedaan als door het desbetreffende beheerscomité voorwaarden werden bepaald en geen afstand van terugvordering kan worden gedaan als door het desbetreffende beheerscomité geen voorwaarden werden bepaald?”

⁵⁶ Grondwettelijk Hof, 28 mei 2009, nr. 88/2009

Conclusie

De heer Willem heeft voor het jaar 2008 zijn volledige pensioen kunnen behouden.

Bij het onderzoek van het dossier heeft de pensioendienst blijk gegeven van grote soepelheid op verschillende niveaus.

De PDOS nodigde de gepensioneerde uit tot het nakijken van zijn situatie en om in voorkomend geval bijkomende inlichtingen voor te leggen.

In het kader van het onderzoek van het verzoek van de gepensioneerde heeft de PDOS contact opgenomen met het sociaal verzekeringsfonds van de heer Willem om de reeds in zijn bezit zijnde, onvolledige inlichtingen aan te vullen⁵⁷.

De PDOS heeft overigens niet geëist dat de gepensioneerde vooraf een bezwaar zou indienen bij de fiscus – wat gelet op de termijn van 6 maand om bij de fiscus een bezwaar in te dienen ook niet meer mogelijk zou geweest zijn – en dat er een officiële rechtzetting van de aanslag zou gebeuren.

4de geval: bewijslast

De gepensioneerde die niet antwoordt op de vragen van de PDOS betreffende zijn beroepsinkomsten ziet zijn pensioen geschorst. Wij pleiten ervoor dat deze zware sanctie enkel zou worden toegepast wanneer er een (begin van) bewijs is dat de toegelaten grenzen overschreden werden. Wij vragen dat de PDOS in de toekomst samenwerkt met de andere pensioendiensten (RVP voor een tewerkstelling als werknemer, RSVZ voor een zelfstandige activiteit).

Dossier 18792

De feiten

Mevrouw Ramaekers geniet een rustpensioen in de openbare sector. Zij verklaart in maart 2007 dat zij een zelfstandige activiteit uitoefent.

In de loop van de maand juni 2009 vraagt de PDOS meer inlichtingen over haar inkomsten als zelfstandige. Mevrouw Ramaekers reageert niet. In oktober 2009 stuurt de PDOS haar een herinnering. In deze herinnering wijst de PDOS mevrouw Ramaekers erop dat zij ertoe gehouden is de gevraagde inlichtingen te bezorgen. Bij gebrek aan antwoord zal haar pensioen geschorst worden.

Op 18 januari 2010 verwittigt de PDOS mevrouw Ramaekers ervan dat haar pensioen geschorst wordt omdat zij nog niet reageerde op de vragen om informatie.

Vanaf maart 2010 wordt het pensioen geschorst.

⁵⁷ Het is interessant om in dit verband de praktijk van de PDOS te vergelijken met die van het RSVZ. Gelet op het grote aantal elementen die een invloed kunnen hebben op de vaststelling van de beroepsinkomsten als zelfstandige heeft het RSVZ ervoor geopteerd om systematisch een onderzoek ter plaatse te doen wanneer uit de gegevens die beschikbaar zijn bij het sociaal verzekeringsfonds en uit de fiscale gegevens (door de pensioendienst rechtstreeks opgevraagd bij de regionale belastingdiensten) blijkt dat de belastbare jaarinkomsten van een gepensioneerde boven de toegelaten grensbedragen liggen. Dit geeft aan de gepensioneerde de mogelijkheid om bij het bezoek van de inspecteur bijkomende inlichtingen te verstrekken. De eventuele terugvorderingbeslissing wordt pas genomen op het einde van de controleprocedure na het resultaat van het onderzoek ter plaatse. De PDOS vraagt de fiscale gegevens (aanslagbiljet) aan de gepensioneerde zelf en niet aan de belastingdiensten. De beslissing wordt uitsluitend genomen op basis van de fiscale gegevens. Pas bij het verzenden van de schuldnotificatie wordt de gepensioneerde ertoe uitgenodigd om eventueel de in aanmerkinggenomen gegevens te betwisten. Zie ook de bespreking van het 4de geval.

Begin juli 2010 meldt mevrouw Ramaekers schriftelijk aan de PDOS dat zij buiten haar pensioen geen andere inkomsten heeft. Zij vraagt om haar pensioen vanaf maart opnieuw in betaling te stellen. Spijtig genoeg is deze brief niet ondertekend.

Op 20 augustus 2010 stuurt de PDOS een nieuwe vraag om inlichtingen betreffende de inkomsten als zelfstandige. Het pensioen wordt nog steeds niet betaald.

Enkele dagen later wendt mevrouw Ramaekers zich tot de Ombudsman.

Onze interventie werpt vrij snel zijn vruchten af. Begin september 2010 stuurt de PDOS aan mevrouw Ramaekers een brief waarin haar wordt gevraagd te bevestigen dat zij sedert 2007 geen inkomsten als zelfstandige meer heeft. De PDOS vraagt tegelijkertijd aan de belastingdiensten de laatste belastingsaanslagen. De PDOS ontvangt deze documenten op 10 september 2010.

Op basis van deze inlichtingen herneemt de PDOS de betaling van het pensioen. De achterstallen worden half oktober gestort.

Bedenkingen

Vooreerst twee algemene bemerkingen.

De wetgeving voorziet nergens dat de pensioendienst de betaling van het pensioen mag stopzetten indien de betrokkene geen informatie verstrekt over zijn beroepsinkomsten.

Daar het een zelfstandige activiteit betreft, komt de controle dan niet logischerwijze aan het RSVZ toe?

Het standpunt van de PDOS kan als volgt worden samengevat.

Elk jaar worden de enquêtes inzake beroepsinkomsten opgestuurd in de loop van de maanden mei of juni. De PDOS geeft de gepensioneerden de nodige tijd om te antwoorden. Pas in september of oktober wordt een herinnering verstuurd.

In deze herinnering wijst de PDOS de gepensioneerde erop dat bij gebrek aan antwoord binnen de 30 dagen het pensioen kan geschorst worden. In december of januari van het volgende jaar wordt de gepensioneerde, die niet heeft geantwoord op de eerste brief, noch op de herinnering, ervan verwittigd dat zijn pensioen zal geschorst worden. De PDOS geeft de gepensioneerde nog een 2 tot 3 weken om iets van zich te laten horen (mondeling of schriftelijk).

Tussen de eerste vraag om inlichtingen en de uiteindelijke schorsing van het pensioen liggen een 8 à 9 maanden.

Wij vragen ons af waarom de PDOS niet meteen contact opneemt met de FOD Financiën om de inkomsten als zelfstandige te kennen.

De PDOS verwijst hier naar de vele initiatieven die er al geweest zijn om een automatische gegevensuitwisseling tot stand te brengen, echter zonder resultaat. De fiscus wil het aanslagbiljet enkel in welbepaalde individuele gevallen bezorgen.

58 Hij is wel akkoord om in principegevallen het RSVZ te raadplegen, zie JV 2008.

De PDOS is niet gewonnen voor het idee om de controle van de zelfstandige activiteit over te laten aan het RSVZ⁵⁸. De PDOS meent dat een dergelijke procedure niet sneller zal gaan omdat enerzijds het RSVZ de gegevens betreffende de inkomsten niet sneller ontvangt dan de PDOS en anderzijds omdat dit grote praktische en juridische moeilijkheden geeft⁵⁹.

Het RSVZ verricht de controle op de toegelaten arbeid op de volgende manieren:

- toetsen van de inkomsten vermeld in e-clipz (loopbaandatabase waarin de beroepsinkomsten als zelfstandige dienstig voor het berekenen van de sociale bijdragen vermeld staan) aan de toegelaten grenzen;
- bij overschrijding worden de fiscale gegevens rechtstreeks aan de FOD Financiën gevraagd;
- indien deze gegevens geen volledige duidelijkheid geven wordt er systematisch een sociaal inspecteur ter plaatse gestuurd om van de gepensioneerde bijkomende inlichtingen, die als noodzakelijk worden beschouwd, te bekomen (toewijzing van achterstallige honoraria, premie toegekend aan landbouwers, ...).

Het pensioen wordt niet geschorst zolang het resultaat van dit onderzoek niet bekend is.

Conclusie

Globaal gesproken verdedigt de PDOS zijn praktijk die hem de “beste garantie lijkt te bieden op een correct beheer van de pensioenen als een goed huisvader”.

Wij zijn eerder de mening toegedaan dat de huidige praktijk van de PDOS meer nadelen dan voordelen biedt.

Wij sommen een aantal nadelen op.

- De schorsing van het pensioen legt de bewijslast op de schouders van de gepensioneerde. Zolang het pensioen betaald wordt is het aan de pensioendienst om te bewijzen dat de toegelaten grens overschreden is. Bij een schorsing moet de gepensioneerde aantonen dat hij de grens niet overschreden heeft om de betaling van het pensioen opnieuw te bekomen.
- Een vermoedelijke overschrijding van de jaargrens in het vorige kalenderjaar doet veronderstellen dat de grenzen ook in het lopende jaar overschreden zullen worden. Ook al werd er nog geen enkel bewijs geleverd dat de jaargrens in het vorige jaar overschreden werd, toch veronderstelt de PDOS al dat ook in het volgende jaar de toegelaten grenzen zullen overschreden worden, nog steeds zonder enig bewijs overigens. De beslissingen betreffende het ene of het andere jaar steunen niet op bewijsstukken of vaststaande feiten. Een dergelijke werkwijze is niet redelijk.

⁵⁹ De PDOS geeft geen uitleg over deze praktische en juridische moeilijkheden. Wij zien hierin eerder een mogelijkheid tot vereenvoudiging en harmonisering.

Onze visie om de controle van de toegelaten arbeid over te laten aan de instelling die bevoegd is op basis van de aard van de tewerkstelling eerder dan aan de instelling bevoegd op basis van de aard van het pensioen wordt bijgetreden door het Rekenhof (Verslag van april 2010 aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers betreffende de cumulatie van de pensioenen van de openbare sector met inkomsten uit een beroepsactiviteit of vervangingsinkomsten) en ook door de Minister van Pensioenen, Michel Daerden (brief van 23 maart 2010 aan de Eerste Voorzitter van het Rekenhof). Evenwel ziet de heer Daerden deze hervorming gelijktijdig met of net na het invoeren van de enige betaling, een project waarbij de RVP de betaling van de overheidspensioenen zou overnemen van de CDVU.

- Wij stellen wel vast dat de PDOS niet lichtzinnig beslist tot de schorsing van het pensioen. De PDOS is zich ervan bewust dat de schorsing van het pensioen een zware sanctie is. Toch maakt de huidige praktijk dat de behandelingstermijnen wel erg lang worden (8 à 9 maanden). Dit verhoogt ons inziens het risico op onverschuldigde betalingen of zware terugvorderingprocedures.
- De gepensioneerden die ouder zijn dan 65 jaar en die niet meer onderworpen zijn aan de verplichting tot aangifte van hun beroepsactiviteit worden niet meer allemaal gecontroleerd. De PDOS beschikt niet over de technische mogelijkheid om onder de gepensioneerden ouder dan 65 jaar diegenen die een beroepsactiviteit hernemen op te sporen. Dit probleem kan opgelost worden door een nauwere samenwerking met de RVP of het RSVZ die elk in hun domein over de aangepaste mogelijkheden beschikken (individuele rekening voor werknemers, gegevens uit e-clipz en inlichtingen van de sociale verzekeringsfondsen voor zelfstandigen). De PDOS is de mening toegedaan dat op dit punt hij beter eerst tracht te investeren in een andere wijze van gerichte controle bvb. via de multifunctionele aangifte aan de RSZ (DmfA).
- Onnuttig dubbel werk. De gepensioneerden die bijvoorbeeld een pensioen genieten bij de PDOS en bij het RSVZ en nog werken worden tegelijkertijd door twee instellingen gecontroleerd. Dit toont voor ons een inefficiëntie aan in het inzetten van het personeel van de openbare instellingen van sociale zekerheid.

De ganse administratieve molen die in werking treedt bij de controle van de gepensioneerden met een beroepsactiviteit geeft de indruk van verspilling en een gebrek aan efficiëntie.

5de geval: vakantiegeld bij uitdiensttreding

Maakt het enkel vakantiegeld al dan niet deel uit van de beroepsinkomsten wanneer het overeenstemt met niet opgenomen vakantiedagen bij het stopzetten van een activiteit?

Dossier 18787

De feiten

De heer Larcher, oud-onderwijzer werd gepensioneerd wegens lichamelijke ongeschiktheid op zijn 57ste (1 mei 2001). Tot zijn 65ste (januari 2009) heeft hij binnen de toegelaten grenzen gewerkt als adjunct-bibliothecaris in een kleine gemeente. Vanaf 1 februari 2009 ontvangt hij hiervoor een pensioen in de werknemersregeling.

In juli 2009 vult hij het formulier betreffende de beroepsinkomsten in met vermelding van zijn inkomsten voor de maand januari 2009.

Op 8 januari 2010 ontvangt hij van de PDOS een aangetekende brief waarin hem wordt meegedeeld dat zijn rustpensioen als onderwijzer voor de maand januari 2009 geschorst moet worden omdat hij de toegelaten grenzen overschreden heeft.

Hij moet een bedrag terugbetalen van 2.347,69 euro. Dit bedrag wordt in maandelijkse schijven van 300,00 euro ingehouden op zijn pensioen.

De PDOS heeft volgende redenering opgebouwd.

Bij het loon voor de maand januari 2009 (532,12 euro) moeten volgende bedragen opgeteld worden:

- De vervroegde eindejaarspremie: 37,19 euro
- Het vervroegd uitbetaald enkel vakantiegeld voor het jaar 2009 (inkomsten 2008): 503,55 euro
- Het vervroegd uitbetaald enkel en dubbel vakantiegeld voor het jaar 2010 (inkomsten 2009): 81,62 euro

Zijn totale inkomen bedraagt dus 1.154,48 euro. In vergelijking met het toegelaten grensbedrag van 618,46 euro ($1/12 \times 7.421,57$) is er een overschrijding van meer dan 15 %. Hierdoor is het pensioen van de maand januari 2009 niet betaalbaar.

De heer Larcher gaat niet akkoord en vraagt advies aan de Ombudsman. De heer Lacher betwist de wijze waarop het vakantiegeld voor de niet opgenomen vakantiedagen in aanmerking genomen wordt. De heer Lacher wijst er op dat hij op 11 maart 2009 een bedrag van 950,13 euro ontving met de vermelding "bezoldiging februari 2009".

Bedenkingen

De heer Larcher stopte zijn activiteit op 31 januari 2009. De PDOS heeft het enkel vakantiegeld toegevoegd aan de inkomsten van de maand januari 2009.

De wet van 5 april 1994 stelt dat het pensioen kan gecumuleerd worden met een beroepsactiviteit voor zover de inkomsten uit die activiteit een bepaalde jaargrens niet overschrijden. Volgens de PDOS vloeit het vakantiegeld dat overeenstemt met de niet opgenomen vakantiedagen voort uit een "beroepsactiviteit".

Een andere houding is volgens ons echter ook mogelijk zonder inbreuk te plegen op de wettelijke bepalingen. Een arrest van 20 september 2010⁶⁰ van het Hof van Cassatie in het kader van de werkloosheidsreglementering zegt voor recht:

"Aldus kan de ontslagen bediende die van zijn werkgever zowel opzeggingsvergoeding als vakantiegeld bij uitdiensttreding ontvangt, slechts werkloosheidsuitkeringen genieten na het verstrijken van de door de opzeggingsvergoeding gedekte periode, verlengd met de niet opgenomen vakantiedagen, gedekt door het vakantiegeld bij uitdiensttreding."

Kan men naar analogie met dit arrest het vakantiegeld dat overeenstemt met de niet opgenomen vakantiedagen niet verrekenen vanaf de datum van het einde van de beroepsactiviteit (hier, 1 februari 2009)?

Men kan deze situatie zonder twijfel vergelijken met de verbrekingsvergoeding waarvan het gedeelte dat overeenstemt met de niet gepresteerde periode ook wordt in aanmerking genomen voor de duur, gedekt door de verbrekingsvergoeding na het stopzetten van de activiteit.

Wij hebben dit voorgelegd aan de PDOS.

⁶⁰ Cass, 20 september 2010, Nr. S.10.0020.N, P.W. tegen de RVA

In zijn antwoord verwijst de PDOS naar de nota van de Minister van Pensioenen van 17 februari 2011 waarbij alle vakantiegelden uitbetaald binnen één kalenderjaar of één periode moeten aangerekend worden op het kalenderjaar of periode van uitbetaling. En voegt hier aan toe dat de vroegere manier van ten laste legging leidt tot hetzelfde resultaat. Het College merkt hier wel op dat de nieuwe nota van de Minister enkel van toepassing is vanaf de controle van de inkomsten 2010 en dus niet op onderhavig dossier. Deze nota verlaat het principe van de koppeling van het vakantiegeld aan het jaar waarop het betrekking heeft en koppelt het vakantiegeld voortaan aan het jaar van uitbetaling.

De PDOS kan dus niet instemmen met ons voorstel om het vakantiegeld dat (vervroegd) betaald wordt bij uitdiensttreding te plaatsen na de stopzetting van de activiteit. Volgens de PDOS zou dit automatisch betekenen dat, naar analogie met het geval van de werkloosheidsvergoedingen in bovenvermeld arrest, de datum van uitdiensttreding zou moeten verschoven worden in de tijd. De PDOS koppelt aan het plaatsen van het vakantiegeld na de datum van uitdiensttreding niet alleen een verschuiving van de datum van de uitdiensttreding doch ook van de ingangsdatum van het rustpensioen. Het College merkt op dat een verschuiving van de datum van uitdiensttreding niet dient gekoppeld te worden aan de ingangsdatum van het pensioen. De wetgeving verbiedt immers niet het uitoefenen van een beroepsactiviteit als werknemer tijdens de pensionering zolang de inkomsten de wettelijk toegelaten grens niet overschrijden.

Tot slot stelt de PDOS dat deze werkwijze niet overeen stemt met de werkelijkheid. Het College is en blijft er evenwel van overtuigd dat de wetgeving niet definieert op welke wijze het vakantiegeld in aanmerking dient genomen te worden. Derhalve is volgens het College gezien de destijds heersende interpretatie dat het vakantiegeld dient gekoppeld te worden aan de periode waarop het betrekking heeft, een plaatsing van het vakantiegeld na de datum van uitdiensttreding zoals dit gebeurt in de werkloosheidswetgeving ingevolge het arrest van het Hof van Cassatie van 20 september 2010 verdedigbaar.

Het niet meer in aanmerking nemen van het enkel vakantiegeld voor de maand januari 2009 zou voor de heer Larcher positieve gevolgen hebben. Hij zou in de maand januari 2009 de toegelaten grens met minder dan 15 % overschrijden waardoor zijn pensioen voor die maand slechts moet verminderd worden met een overeenstemmend percentage in de plaats van volledig geschorst te worden.

Immers, de wetgeving inzake cumulatie van een rustpensioen met inkomsten uit een beroepsactiviteit bepaalt dat de inkomsten in het jaar waarin betrokkene 65 wordt moeten opgesplitst worden in de periode tot het einde van de maand van de 65ste verjaardag en de periode nadien. De grensbedragen inzake toegelaten inkomsten moeten op dezelfde wijze worden opgesplitst.

Dit betekent dat de inkomsten voor de maand januari 2009 moeten vergeleken worden met 1/12 van 7.421,57 euro (grensbedrag tot 65 jaar).

Conclusie

Volgens ons zou in dit dossier een positieve oplossing gevonden kunnen worden op basis van het principe van de billijkheid. Ondoordacht beroep doen op dit principe zou als niet gewenst gevolg een gedeeltelijke uitholling van de wettelijke bepalingen kunnen hebben. De toepassing van de wettelijke bepalingen primeert.

Dit verhindert echter niet dat de pensioendienst in bijzondere gevallen naar een billijke, meer rechtvaardige oplossing kan zoeken zonder aan de algemene rechtsprincipes te raken. Een dergelijke oplossing leunt aan bij de wetgeving, is sociaal en geënt op het gezond verstand⁶¹.

Jammer genoeg heeft de PDOS in dit geval de billijkheid niet laten primeren.

Tot slot willen wij nog de aandacht vestigen op een voortdurend verschil in behandeling van personen die de wettelijke pensioenleeftijd bereiken.

In het jaar waarin de gepensioneerde 65 jaar wordt is er een verschillende grens die hij moet respecteren naargelang hij een pensioen als werknemer of zelfstandige geniet dan wel een pensioen in de openbare sector.

In het eerste geval worden zijn inkomsten vergeleken met een globaal bedrag, in het tweede geval worden zijn inkomsten gesplitst voor en na de leeftijd van 65 jaar en vergeleken met twee welonderscheiden grensbedragen.

Daarom heeft de Ombudsman Pensioenen in zijn Jaarverslag 2004 (p. 155-156) aanbevolen om een einde te maken aan het ongewild effect van de wet en aan het onderscheid in behandeling tussen gepensioneerde werknemers en zelfstandigen enerzijds en gepensioneerde ambtenaren anderzijds. Hij heeft aanbevolen om in artikel 4 van de wet van 5 april 1994 houdende regeling van de cumulatie van pensioenen van de openbare sector met inkomsten voortvloeiend uit de uitoefening van een beroepsactiviteit of met een vervangingsinkomen de noodzakelijke wijzigingen aan te brengen en te zorgen voor een harmonisering inzake toegelaten arbeid in de drie pensioenstelsels.

Deze aanbeveling werd nog niet ingewilligd.

6de geval: geproratiseerd grensbedrag

Het aanvatten van een beroepsactiviteit boven de toegelaten grenzen in de loop van een jaar kan voor onaangename verrassingen zorgen, voornamelijk voor de gepensioneerde werknemers. De RVP belooft voortaan de aandacht van de gepensioneerde te vestigen op het feit dat in zijn stelsel de controle van de grenzen altijd gebeurt per volledig kalenderjaar.

Dossier 19881

De feiten

In september 2009 neemt de heer De Corte zijn vervroegd pensioen op 60 jaar. Hij ontvangt een pensioen als werknemer, aangevuld met een klein pensioen als zelfstandige.

In februari 2010 beslist hij om als werknemer aan de slag te gaan. Omdat het slechts over een deeltijdse tewerkstelling gaat, denkt de heer De Corte dat zijn inkomsten binnen de toegelaten grenzen zullen vallen.

⁶¹ De jurist zal dit zonder twijfel willen onderbrengen onder de categorie "aequitas intra legem" of "aequitas contra legem". Toch lijkt het ons nuttiger om de administratie aan te moedigen dit "terra incognita" verder te ontdekken voor zover de hoofdbekommernis sociaal blijft en geënt is op het gezond verstand en de openheid.

Eind augustus 2010 licht de heer De Corte de RVP erover in dat hij vanaf september 2010 voltijds zal gaan werken. Hij beseft dat hij hierdoor vanaf dan de toegelaten grenzen zal overschrijden en hij vraagt dan ook aan de RVP om onmiddellijk zijn pensioen te schorsen.

De RVP stopt de betaling van het pensioen en vraagt hem of hij de jaargrens voor een gepensioneerde van minder dan 65 jaar (7.421,57 euro) voor het jaar 2010 zal respecteren.

Begin november 2010 meldt het RSVZ hem dat zijn pensioen als zelfstandige vanaf 1 september 2010 geschorst wordt.

Op basis van de informatie van de heer De Corte stelt de RVP vast dat zijn inkomsten voor het jaar 2010 meer dan 17.000 euro zullen bedragen. Hij overschrijdt de jaargrens met meer dan 15 %. De RVP moet het pensioen schorsen voor het ganse kalenderjaar.

Op 4 maart 2011 ontvangt de heer De Corte de beslissing van de RVP. Zijn pensioen wordt inderdaad voor het ganse kalenderjaar 2010 geschorst en hij moet 11.570,96 euro terugbetalen.

De heer De Corte vindt de sanctie overdreven temeer daar hij de RVP onmiddellijk ingelicht heeft van zijn voltijdse tewerkstelling. Hij vraagt zich af waarom hij het pensioen van januari tot augustus moet terugbetalen terwijl hij zich in die periode strikt aan de toegelaten grenzen heeft gehouden. Overigens vraagt het RSVZ de sommen van vóór 1 september 2010 niet terug.

Bedenkingen

In de regeling voor werknemers mag een gepensioneerde zijn pensioen cumuleren met inkomsten uit een beroepsactiviteit voor zover deze een bepaalde grens niet overschrijden. Worden de grenzen met 15 % of meer overschreden dan wordt het pensioen voor het ganse kalenderjaar geschorst.

Uiteraard moet iedereen zijn rechten en plichten kennen; nochtans voorziet de wetgeving ook dat de pensioendiensten ertoe gehouden zijn om aan elkeen die er schriftelijk om vraagt alle nuttige inlichtingen te verstrekken betreffende zijn rechten en zijn verplichtingen. Onder nuttige inlichtingen verstaat men alle inlichtingen die de gepensioneerde toelaten om een duidelijk beeld te krijgen over zijn pensioentoestand. Bovendien moet de pensioendienst de betrokkene inlichten over het uitoefenen van zijn rechten⁶².

In voorliggend geval menen wij dat de briefwisseling in september en oktober 2010 tussen de heer De Corte en de RVP niet voldoende duidelijk de invloed van zijn beroepsinkomsten op zijn pensioen in de regeling voor werknemers heeft beklemtoond.

De betrokkene ging er op dat moment vanuit dat zijn pensioen zou geschorst worden vanaf het moment dat hij opnieuw voltijds ging werken, dus 1 september 2010. In zijn antwoord van 28 oktober 2010 meldt de RVP dat er inzake beroepsactiviteit rekening gehouden wordt met jaargrenzen. Hij vroeg

⁶² Wet van 11 april 1995 tot invoering van het "handvest" van de sociaal verzekerde, art. 3 en 4

derhalve aan de betrokkene of zijn inkomsten in het jaar 2010 meer zouden bedragen dan 7.421,57 euro. Hij heeft er spijtig genoeg niet aan toegevoegd dat het overschrijden van de grens tot gevolg zou hebben dat zijn pensioen zou verminderd of geschorst worden vanaf 1 januari in de plaats van vanaf 1 september 2010.

Indien de heer De Corte van dit mogelijk negatieve effect ingelicht zou geweest zijn dan had hij misschien nog tijdig maatregelen kunnen nemen om de overschrijding van de limieten te verminderen of te vermijden.

Betrokkene heeft overigens terecht opgemerkt dat de beslissingen van de RVP en het RSVZ niet gelijklopen inzake schorsing van het pensioen: 1 september in de regeling voor zelfstandigen en 1 januari in de regeling voor werknemers.

Hoe raar dit ook mag klinken, toch is dit verschil niet meer dan een correcte toepassing van de wet. Immers, de wetgeving in beide stelsels is niet identiek.

Wij hernemen hier de redenen van dit onderscheid niet. Wij hebben dit immers al uitvoerig besproken in ons Jaarverslag 2004, p. 109-112.

Wij hebben toen vermeld dat wij meenden dat het een ongeoorloofd onderscheid betreft tussen de gepensioneerden in de regeling voor zelfstandigen en deze in de andere regelingen (werknemers en openbare sector). Wij hebben toen een algemene aanbeveling⁶³ geformuleerd om in alle stelsels dezelfde limieten, op basis van een volledig jaar of gedeelte ervan, toe te passen. Deze aanbeveling werd niet ingewilligd waardoor het verschil in behandeling nog steeds bestaat.

In ons Jaarverslag 2008, p. 145, hebben wij er reeds voor gepleit om de beslissingen van de schorsing van het pensioen als zelfstandige en werknemer, naar analogie met de gezamenlijke kennisgeving betreffende de pensioenrechten die in de verschillende wettelijke regelingen worden opgebouwd, gezamenlijk te betekenen. De gepensioneerde krijgt hierdoor onmiddellijk een volledig beeld van zijn globale pensioensituatie.

Conclusie

Naar aanleiding van de bevindingen die wij de RVP bezorgden in het kader van ons onderzoek heeft deze laatste bevestigd dat hij in dit geval⁶⁴ zijn verplichtingen inzake informatieverstrekking is nagekomen. Hij hield bijgevolg vast aan zijn beslissing tot terugvordering en de toepassing van de verjaringstermijn van drie jaar.

Evenwel, en rekening houdende met de verschillende wetgeving, wat het voor de gepensioneerden niet makkelijker maakt, heeft de RVP aanvaardt om in de toekomst nog meer de nadruk te leggen in zijn brieven op het feit dat er dient rekening gehouden te worden met jaarbedragen, ook indien de tewerkstelling geen volledig jaar bestrijkt.

⁶³ Jaarverslag 2004, p. 154-155

⁶⁴ Een gelijkaardig dossier (20109) leidde tot dezelfde vaststellingen.

Deze nog meer geïndividualiseerde informatie is (nog) een stap in de goede richting. Reeds in ons Jaarverslag 2010 (p. 62-66) onderstreepten wij de lofwaardige inspanningen die de RVP in zijn communicatie met zijn doelpubliek maakte in verband met de complexe regels inzake toegelaten arbeid⁶⁵. De RVP heeft, mede aangemoedigd door de Ombudsdienst Pensioenen, beslist om proactief te werk te gaan en stuurt aan alle gepensioneerden die een pensioen ontvangen, betaald door de RVP, en waarvoor loongegevens voorkomen op de individuele rekening eenmalig een brief om hen te herinneren aan de toegelaten beroepsinkomsten. De controle gebeurt driemaandelijks. Wordt de prorata grens voor de afgelopen periode van het jaar (vb. 6/12 van de jaargrens na afloop van de eerste zes maanden van het jaar) overschreden dan wordt het dossier verder opgevolgd en wordt betrokkene hierover ingelicht.

Algemene conclusie

De huidige wetgeving inzake toegelaten arbeid is zeer ingewikkeld en moeilijk toepasbaar voor de pensioendiensten.

Zij is echter wel voor 90 % identiek voor de drie stelsels (werknemers, zelfstandige en openbare sector). Hieruit kan het idee voortvloeien dat de regels volledig gelijk zijn, wat niet het geval is. Wij hebben in onze vorige Jaarverslagen meermaals gewezen op de verschillen die er bestaan en die soms leiden tot ongewenste effecten in de concrete situaties.

Volgens ons kunnen identieke regels niet leiden tot verschillende interpretaties. De interpretatie van de identieke wetgeving moet dezelfde zijn voor iedereen, werknemers, zelfstandigen of ambtenaren. Hiertoe moeten de pensioendiensten een gezamenlijk standpunt innemen over een uniforme interpretatie. Gebeurt dit niet dan moet de gelijkheid onder gepensioneerden verzekerd worden door een instructie van de bevoegde Minister.

Wij pleiten tenslotte voor een betere samenwerking tussen de pensioendiensten. De bij de diensten beschikbare informatie zou vlotter kunnen worden uitgewisseld. Er moet zo veel mogelijk vermeden worden dat kostbare tijd en energie verloren gaat doordat elk binnen zijn eigen domein ongeveer hetzelfde werk uitvoert. Dit laatste bespreken wij nog verder onder de titel "Coördinatie en administratieve vereenvoudiging". Immers, deze problematiek komen wij meer en meer tegen bij de uitvoering van onze taken en ligt ons dan ook nauw aan het hart.

⁶⁵ In een ander dossier uit 2011 (19830) beklagde een gepensioneerde zich erover dat hij door de RVP niet ingelicht werd over de op zijn persoonlijke situatie toepasbare grensbedragen. Hierdoor meende hij dat op hem een voordeliger jaargrens toepasselijk was zodat hij de effectief toe te passen jaargrens zonder zich ervan bewust te zijn overschreden heeft met een aanzienlijke schuld tot gevolg. Misschien zou het beter zijn dat de pensioendienst de gepensioneerde duidelijk mededeelt welke grens op hem van toepassing is rekening houdende met zijn persoonlijke situatie eerder dan hem zelf de "keuze" te laten maken van de grens die volgens hem het beste aansluit bij zijn situatie. Evenwel zijn er vele parameters waarmee rekening gehouden moet worden (leeftijd, aard van het pensioen, aard van de activiteit, kinderlast, ...) zodat het meedelen van de toepasselijke grens door de pensioendiensten niet zo evident is en in de praktijk problemen kan veroorzaken. Daarom ook zou een vereenvoudiging van de regels welkom zijn en volgens ons sterk bijdragen tot een beter begrip van de gepensioneerden en de administraties. Hoe dan ook verandert een onvolledige of laattijdige beoordeelde informatie van de pensioendiensten niets aan het feit dat de wet voor alle gepensioneerden die zich in dezelfde situatie bevinden op identieke wijze moet toegepast worden. Zelfs indien de pensioendiensten de verplichting tot raadgeving en informatieverstrekking hebben moeten ook de gepensioneerden het nodige doen om zich zo goed mogelijk te informeren over de regelingen die op hen van toepassing zijn.

Intresten

Recht op intresten van rechtswege in toepassing van het Handvest van de sociaal verzekerde – Betaalde intresten soms aanzienlijk – Toekenning op uitdrukkelijke vraag behoudens uitzonderingen – Gebrek aan informatie van het grote publiek – Vertrekpunt voor de berekening van de intresten – Geen minimumbedrag voorzien voor betaling

Hieronder hebben wij een aantal dossiers samengevoegd die handelen over de toekenning van rechtswege van intresten en de hieraan verbonden administratieve praktijken.

1ste geval: meer dan peanuts

De intresten zijn niet altijd verwaarloosbaar. Soms gaat het over aanzienlijke bedragen.

Dossier 20285

De feiten

Mevrouw Van Zuun geniet een klein rustpensioen werknemer en zelfstandige en een overlevingspensioen zelfstandige. Dit laatste geniet zij sedert 1 november 1995.

Bij het onderzoek naar de rechten op een IGO in april 2011 stelde de RVP vast dat het overlevingspensioen sedert april 2003 niet aangepast was aan het bedrag van het gewaarborgd minimumpensioen.

De RVP betaalt de achterstallige pensioenbedragen zonder intresten.

Mevrouw van Zuun komt bij de Ombudsman aankloppen om toch intresten te bekomen.

Bedenkingen

Wij stellen vast dat het overlevingspensioen inderdaad de evolutie van het minimumbedrag in de regeling voor zelfstandigen niet meer heeft gevolgd vanaf 1 april 2003.

De RVP heeft in juli 2011 in totaal 12.230,29 euro achterstallen uitbetaald.

De intresten op deze achterstallen zijn van rechtswege verschuldigd in toepassing van artikel 20 van het Handvest van de sociaal verzekerde.

Conclusie

De Ombudsdienst Pensioenen heeft de RVP verschillende keren gecontacteerd. In december 2011 betaalt de RVP intresten voor de periode van 9 jaren (2003 tot 2011) uit ten bedrage van 2.428,53 euro.

Ook in andere dossiers konden wij vaststellen dat het bedrag van de van rechtswege toegekende intresten soms aanzienlijk is. Zo werd aan mevrouw Lenssens (dossier 20292) voor de periode van april tot en met augustus 2011 een bedrag van 204,17 euro aan intresten toegekend. Mevrouw Callens (dossier 19333) ontving een bedrag van 415,19 euro intresten voor de periode van april 2010 tot en met januari 2011.

2de geval: vertrekpunt van de berekening

Vertrekpunt van de berekening van de intresten. De PDOS kent de intresten toe na 4 maanden en niet langer na 8 maanden te rekenen vanaf de datum van de aanvraag.

Dossier 18387

De feiten

In juni 2008 brengt de PDOS de heer Fisette op de hoogte van een herziening van zijn pensioenbedrag. Zijn diensten als onderwijzer van 1 september 1984 tot 30 juli 1989 werden aan zijn loopbaan toegevoegd.

Zijn pensioen was op 1 januari 2003 vastgesteld op 4.732,04 euro per jaar aan index 138,01. Door de herziening bedraagt het vanaf die datum 6.583,80 euro per jaar aan index 138,01.

Op 29 juli 2008 stort de CDVU een som van 13.849,07 euro achterstallige pensioenbedragen aan de heer Fisette. Het betreft hier 1.522,89 euro voor het jaar 2008 en 12.326,18 voor de voorgaande jaren (2003 tot en met 2007).

Eind augustus 2008 neemt de heer Fisette telefonisch contact op met de PDOS met de vraag of hij recht heeft op intresten. Zonder duidelijke reden wordt zijn vraag negatief beantwoord.

In april 2010 verneemt de heer Fisette in een radio-interview met de Ombudsman het bestaan van het recht op intresten op basis van het Handvest van de sociaal verzekerde.

De heer Fisette beslist om zich te wenden tot de Ombudsman. Hij heeft immers grote twijfel over het mondelinge antwoord van de PDOS.

Bedenkingen

De wet van 11 april 1995 tot invoering van het "handvest" van de sociaal verzekerde voorziet in artikel 10 dat de instelling van sociale zekerheid binnen vier maanden na de ontvangst van het verzoek een beslissing moet nemen.

Artikel 12 stelt dat de prestaties worden uitgekeerd uiterlijk binnen vier maanden na de kennisgeving van de beslissing tot toekenning.

Artikel 20 van het Handvest bepaalt dat de prestaties van rechtswege interest opbrengen vanaf hun opeisbaarheid en ten vroegste vanaf de datum voortvloeiend uit artikel 12.

De term "van rechtswege" betekent niet dat de pensioendienst ertoe gehouden is deze intresten ambtshalve (dit is spontaan) toe te kennen. In het merendeel van de gevallen blijft een expliciete aanvraag van de sociaal verzekerde noodzakelijk.

Er bestaan nochtans uitzonderingen. Zo betaalt de RVP ambtshalve intresten in het geval van een laattijdige terugbetaling van de teveel ingehouden solidariteitsbijdrage bij de betaling van het kapitaal van een groepsverzekering⁶⁶.

⁶⁶ Zie JV 2003, p. 92-94 en JV 2005, p. 130

Zo ook heeft de DOSZ in 2008 spontaan intresten toegekend bij de aanvragen tot toekenning van een voordeel voor de militaire diensten vanaf de 4de maand volgend op de datum van de aanvraag⁶⁷.

Een aantal jaren geleden⁶⁸ hebben wij al gepleit voor een veralgemening van de spontane toekenning van de wettelijke intresten door de pensioendiensten. Het is volgens ons pas dan dat de bepaling van het Handvest een meerwaarde zou betekenen voor de sociaal verzekerden.

Nog teveel gepensioneerden zijn immers niet op de hoogte van het feit dat zij intresten zouden kunnen bekomen (de pensioendiensten maken hier rond geen publiciteit). In dat zelfde Jaarverslag hebben wij aan de pensioendiensten gesuggereerd om de gepensioneerden op zijn minst in te lichten over hun rechten op intresten. Zes jaar later stellen wij vast dat er op dit vlak geen noemenswaardige vooruitgang is geboekt.

De algemene regel stelt dat er intresten verschuldigd zijn vanaf het verstrijken van de termijn van 4 maanden vanaf de datum van de beslissing en ten vroegste vanaf de datum van de opeisbaarheid van het pensioen.

Deze termijn van 4 maanden wordt geschorst tijdens de periodes dat de betrokkene zelf of een buitenlandse instelling inlichtingen moeten verstrekken die noodzakelijk zijn voor het nemen van een beslissing. Indien de beslissing tot toekenning genomen werd met een vertraging die te wijten is aan een pensioeninstelling of een andere instelling van sociale zekerheid is de interest evenwel verschuldigd vanaf het verstrijken van de termijn van 4 maanden en ten vroegste vanaf de datum waarop de prestatie ingaat.

In 1998 verduidelijkte de toenmalige Minister van Pensioenen in zijn Ministeriële omzendbrief⁶⁹: "Indien de beslissingstermijn van 4 maanden wordt overschreden, kan de instelling sancties ontlopen door de uitbetalingstermijn vrijwillig in te korten. Interne compensatie van termijnen is dus mogelijk. In deze hypothese wordt de maximumtermijn van 8 maanden (4 maanden om te beslissen en 4 maanden om te betalen) immers niet overschreden."

Het betreft hier een specifieke situatie waarin de algemene regel niet moet toegepast worden.

In het geval van de heer Fisette heeft de PDOS de wettelijke termijnen niet gerespecteerd. Hij kan geen enkel element voorleggen dat een schorsing van de wettelijke termijnen zou verantwoorden.

Wij vroegen dan ook aan de PDOS om het recht op intresten in het kader van het Handvest te onderzoeken.

⁶⁷ Zie JV 2008, p. 165-170

⁶⁸ V 2005, p. 66-67

⁶⁹ Ministeriële omzendbrief van 17 september 1998 met betrekking tot de toepassing van het "handvest" van de sociaal verzekerde

Op 30 juli 2010 licht de PDOS de heer Fisetto erover in dat hij 2.563,05 euro intresten zal betalen.

Voor de aanvang van de berekening van de intresten stellen wij vast dat de PDOS een termijn van 8 maanden toepast, te beginnen vanaf de datum van de aanvraag (14 februari 2003). Met andere woorden de intresten beginnen in dit dossier slechts te lopen vanaf 14 oktober 2003.

Deze werkwijze kan in dit dossier niet toegepast worden. Immers, de betaling van het pensioen gebeurde niet binnen de 8 maanden na de datum van de aanvraag. Hieruit volgt dat de PDOS geen compensatie van termijnen mag toepassen. De berekening van de intresten moet bijgevolg aanvangen na 4 maanden (algemene regel) en niet na 8 maanden (uitzondering). De periode waarvoor intresten verschuldigd zijn loopt bijgevolg van 13 juni 2003 tot 29 juli 2008.

Wij vroegen bijgevolg op 21 september 2010 aan de PDOS om de intresten opnieuw te berekenen.

Conclusie

Het nam opnieuw enkele maanden alvorens de intresten werden herberekend. Uiteindelijk heeft de PDOS in de loop van de maand april 2011 twee bedragen betaald: het bedrag van 2.563,78 euro zoals eerder werd berekend en een bijkomend bedrag van 35,82 euro.

Dit betekent dat de heer Fisetto in totaal 2.598,87 euro intresten heeft ontvangen.

3de geval: geen minimumbedrag

Het RSVZ betaalt geen intresten uit indien het bedrag ervan lager is dan vijf euro – Geen wettelijke basis voor deze administratieve praktijk

Dossier 16883 - 19972

De feiten

Op 2 juni 2011 klaagt de heer Menu zich er bij de Ombudsman over dat hij al twee maanden wacht op zijn rustpensioen in de regeling voor werknemers en in de regeling voor zelfstandigen. Beide pensioenen moesten al betaald zijn vanaf april 2011.

Hij begrijpt niet waarom zijn dossier vertraging heeft opgelopen. Hij diende zijn pensioenaanvraag in de drie stelsels in oktober 2010 in. Overigens, zijn rustpensioen in de openbare sector (1.320,42 euro per maand) werd vanaf april 2011 tijdig betaald.

De heer Menu wenst zo snel mogelijk zijn beslissingen van de RVP en het RSVZ te ontvangen en verwacht tevens een snelle betaling.

Bedenkingen

Om de regels inzake de beperking van de loopbaan tot de eenheid te kunnen uitvoeren en dus het pensioen correct te kunnen berekenen hebben de RVP en het RSVZ de gegevens van het rustpensioen in de openbare sector nodig.

Wij stellen vast dat de PDOS deze gegevens op 23 mei 2011 aan de RVP toestuurde en op 27 mei 2011 aan het RSVZ. Zij werden een eerste keer gevraagd in december 2010.

De RVP betekent de pensioenbeslissing in de regeling voor werknemers op 10 juni 2011 (toekenbaar bedrag vanaf 1 april 2011: 530,01 euro per maand). De achterstallen die 1.911,92 euro bedragen werden in de loop van de maand juli 2011 betaald.

Het RSVZ betekent de pensioenbeslissing op 19 juli 2011 (toekenbaar bedrag vanaf 1 april 2011: 50,80 euro per maand). De achterstallen (189,50 euro) worden eveneens in de maand juli 2011 betaald.

De vertraging in de behandeling van de dossiers opent het recht op intresten van rechtswege in toepassing van artikel 20 van het Handvest van de sociaal verzekerde⁷⁰.

De RVP berekent de verschuldigde intresten voor de periode van 1 april 2011 tot 30 juni 2011. Hij stort hem een bedrag van 18,74 euro. Het RSVZ komt uit op een bedrag van 2,78 euro aan intresten.

Het RSVZ deelt ons evenwel mee dat dit bedrag niet aan de rechthebbende gestort zal worden omdat het lager is dan vijf euro. Het RSVZ verschuilt zich, bij gebrek aan wettelijke bepaling, achter een administratieve praktijk. Het is de mening toegedaan dat het teveel administratie vergt en de kosten die verbonden zijn aan de betaling van een bedrag van minder dan vijf euro te hoog liggen in vergelijking met het te betalen bedrag⁷¹.

In een ander dossier dat wij in 2010 behandelden (16883) weigerde het RSVZ eveneens om intresten aan de belanghebbende te betalen omdat deze slechts 3,03 euro bedroegen.

Wij volgen het RSVZ niet in deze redenering.

Immers, de basis voor de betaling van intresten wordt gevormd door een wet, het Handvest van de sociaal verzekerde, die stelt dat de prestaties van rechtswege intresten opbrengen. Er wordt geen minimumbedrag voor betaling voorzien⁷².

Het grootste werk is de berekening van het bedrag van de intresten. Deze berekening dient in alle gevallen te gebeuren, ook om uit te maken of het bedrag meer of minder dan vijf euro bedraagt.

Wanneer de betrokkene zelf om intresten vraagt moet het RSVZ hem de berekening verduidelijken en hem de redenen meedelen waarom de intresten niet betaald worden: dit vormt een bijkomend werk.

⁷⁰ Ondanks het feit dat de RVP, noch het RSVZ nalatig waren in de behandeling van het dossier moeten zij toch de intresten berekenen en betalen. De vertraging is immers te wijten aan een andere instelling van sociale zekerheid (PDOS) en dus worden de behandelingstermijnen niet geschorst gedurende de termijn nodig om de inlichtingen van de PDOS te bekomen. Men zou kunnen stellen dat de RVP en het RSVZ in feite betalen in de plaats van de PDOS.

⁷¹ Het RSVZ stelt dat de betaling van intresten een aantal boekhoudkundige verrichtingen vereist waaraan kosten verbonden zijn. Deze kosten zijn moeilijk te verantwoorden voor een bedrag van minder dan vijf euro. Het verwijst hierbij ook naar gelijkaardige maatregelen die in andere materies bestaan. Het RSVZ haalt het voorbeeld aan van de terugbetaling van sociale bijdragen die niet gebeurt indien het bedrag niet tenminste vijf euro bedraagt.

⁷² Het concept van een minimaal te betalen bedrag behoort niet meer tot het huidige ideeëngoed. Zo werd de notie van minimumbedrag voor de toekenning van een pensioen uit de pensioenwetgeving geschrapt door artikel 248,2° van de programmawet van 27 december 2006 dat het minimumbedrag.

Overigens vormen de intresten een soort van vergoeding voor de door de gepensioneerde geleden morele schade. Het niet betalen van de verschuldigde intresten betekent ergens het ontkennen van deze geleden schade.

Conclusie

Na een nieuw onderzoek aanvaardt het RSVZ in januari 2012 om geen minimumbedrag aan intresten meer te eisen vooraleer over te gaan tot de toekenning ervan. Ongeacht het bedrag worden de intresten nu altijd, op vraag van betrokkene, uitbetaald.

Algemene Conclusie

De toekenning van intresten in geval van laattijdige betaling van pensioenbedragen wordt geregeld door artikel 20 van het Handvest van de sociaal verzekerde. De intresten worden van rechtswege toegekend.

Dit betekent dat de betrokkene deze intresten moet aanvragen. Zij die deze regel niet kennen blijven verstoken van intresten en bijgevolg van een zekere vergoeding voor de geleden morele of financiële schade. Het niet (tijdig) (volledig) uitbetalen van het voor de meeste gepensioneerden enige inkomen zorgt niet alleen voor ongerustheid maar heeft ook vaak een financiële weerslag.

Het toekennen van intresten vormt een compensatie voor de geleden schade. Moet hier niet overwogen worden om de wetgeving in die zin aan te passen dat de pensioendiensten de intresten ambtshalve toekennen. Dit vergt een invoeging in de pensioenwetgeving of een aanpassing van het Handvest van de sociaal verzekerde. In dit laatste geval is een breed overleg nodig. Het Handvest is immers van toepassing op alle instellingen van sociale zekerheid.

Administratieve vereenvoudiging en coördinatie tussen de pensioendiensten

Domino-effect? Administratieve vereenvoudiging en coördinatie tussen pensioendiensten

Wij groeperen een aantal dossiers die verband houden met de administratieve vereenvoudiging.

1ste geval: gemeenschappelijke vragenlijst

In het geval van een gemengde loopbaan onderzoekt elke pensioendienst zijn dossier en maakt hij gebruik van zijn eigen formulieren zonder systematisch gebruik te maken van de informatie die bij andere pensioendiensten beschikbaar is. Aan de aanvragers worden dezelfde vragen verschillende keren gesteld. Brengt een vragenlijst gemeenschappelijk aan de drie grote pensioendiensten een oplossing?

Dossier 19256 – 19915

De feiten

De heer De Zwaan richt zich in december 2010 met de volgende vraag tot de Ombudsman. In januari 2010 heeft hij zijn pensioenaanvraag ingediend tot het bekomen van een vervroegd pensioen als werknemer en als zelfstandige. Hij diende zijn aanvraag in via een pensioenpunt van het RSVZ te Antwerpen.

Hij wenste zijn pensioen te bekomen vanaf zijn 60ste, dit is 1 juli 2010. De RVP kent het pensioen toe met zijn beslissing van 1 oktober 2010. Hij ontvangt een maandbedrag van 826,73 euro (gezinsbedrag) voor een loopbaan van 24 jaren.

Elf maanden na zijn aanvraag heeft hij nog geen beslissing van het RSVZ ontvangen. Hij betaalde bijdragen als zelfstandige gedurende 18,25 jaren.

Hij meent dat de vertraging in de behandeling van zijn dossier te wijten is aan een gebrek aan coördinatie tussen de 2 betrokken pensioendiensten. Het verbaast hem ook dat hij tijdens het onderzoek meerdere keren dezelfde vragen heeft moeten beantwoorden. Moeten de RVP en het RSVZ deze informatie niet onderling uitwisselen?

Ook de heer Callens komt met een gelijkaardig probleem bij de Ombudsman. Hij werd 65 jaar in april 2011 en heeft bijgevolg recht op zijn pensioen als werknemer en zelfstandige vanaf 1 mei 2011.

Omdat de heer Callens zijn pensioen neemt op 65 jaar hebben zowel de RVP als het RSVZ het onderzoek naar zijn pensioenrechten ambtshalve opgestart in februari 2010. Beide pensioendiensten vroegen gedetailleerde inlichtingen over zijn loopbaan in België en in Nederland. Betrokkene bezorgde in mei 2010 een duidelijk antwoord aan beide pensioendiensten. Nadien werden hem geen inlichtingen meer gevraagd.

De heer Callens wachtte aanvankelijk geduldig af. Omdat hij in oktober 2010 nog steeds geen nieuws ontvangen had, neemt hij met beide pensioendiensten contact op. Ondanks verschillende telefoontjes bekomt hij pas op 5 april 2011 zijn beslissing van de RVP. Het betreft hier een voorlopige beslissing in afwachting van

inlichtingen van de Nederlandse pensioendienst. Het RSVZ neemt een voorlopige beslissing op 4 mei 2011.

De afrekening werd uiteindelijk toegestuurd op 31 mei 2011. De achterstallen verschijnen op 20 juni 2011 op zijn rekening.

De heer Callens heeft zijn pensioen met een dikke maand vertraging ontvangen. Hij beklagt zich over een duidelijk gebrek aan transparantie (onmogelijk om, ondanks aandringen, de stand van het dossier te weten te komen). Ook hij vraagt zich af of een betere coördinatie tussen de Belgische pensioendiensten een laattijdig betaling van zijn pensioen niet zou kunnen voorkomen hebben.

Bedenkingen

De heer De Zwaan en de heer Callens hebben gelijk om zich vragen te stellen bij de wijze waarop het onderzoek naar hun pensioenrechten werd gevoerd. Ook wij stellen ons hierbij vragen.

Op het ogenblik van zijn aanvraag in januari 2010 heeft de ambtenaar van het RSVZ aan de heer De Zwaan gevraagd om een vragenlijst in te vullen. In april 2010 stuurt het RSVZ hem een ander document "pensioen, beroepsactiviteit en sociale uitkeringen: verklaring van de (toekomstig) gepensioneerde". Tenslotte stuurt ook de RVP hem in augustus 2010 een vragenlijst toe die hoewel onder een andere benaming ("Eerste inlichtingen over het pensioen") qua inhoud ongeveer dezelfde vragen bevat als de vragen om informatie die het RSVZ hem bezorgde (inlichtingen over de loopbaan, over de beroepsactiviteit en over de echtgenoot).

Betrokkene heeft al deze formulieren ingevuld maar zijn antwoorden veranderden in de loop van de tijd. In april 2010 was hij er nog niet zeker van dat hij zijn vervroegd pensioen wilde nemen op 1 juli 2010. Hij verklaarde dan ook dat hij vanaf die datum zijn zelfstandige activiteit zou verder zetten. In augustus 2010 besliste hij om toch de betaling van zijn pensioen te vragen. Hij wijzigde zijn verklaring: hij zou zijn inkomsten beperken tot de toegelaten grenzen vanaf 1 juli 2010.

In september 2010 is enkel de RVP erover ingelicht dat hij zijn inkomsten zou beperken. De RVP betekent de beslissing in de regeling voor werknemers op 1 oktober 2010. Het pensioen wordt ook onmiddellijk in betaling gesteld.

Het RSVZ baseert zich nog op zijn vorige verklaring zonder te weten dat deze inmiddels gewijzigd is. Het onderzoek wordt verder gezet op basis van verouderde informatie. Het RSVZ betekent de beslissing op 1 december 2010 zonder het pensioen in betaling te stellen. Het is pas na een telefonisch contact tussen het RSVZ en de betrokkene dat het misverstand duidelijk wordt. Er wordt op 19 december 2010 een nieuwe beslissing⁷³ betekend en het pensioen wordt in betaling gesteld.

In het dossier van de heer Callens is er ongetwijfeld tijd verloren gegaan. De Europese verbindingsformulieren werden door de RVP pas op 29 maart 2011 naar de Nederlandse pensioeninstelling (SVB) gestuurd, voornamelijk ingevolge het feit dat het RSVZ meerdere maanden⁷⁴ nodig had om de inlichtingen over de zelfstandige activiteit aan de RVP te bezorgen (vraag gesteld in juni 2010, antwoord ontvangen in januari 2011).

⁷³ Het verzenden van een nieuwe beslissing was noodzakelijk omdat de vorige beslissing niet correct was. De gebruikte inkomsten voor het jaar 1996 waren te laag.

⁷⁴ Deze termijn is deels te wijten aan het feit dat de gegevens over de zelfstandige activiteit gedurende deze periode meermaals werden gewijzigd door het sociaal verzekeringsfonds.

Ook in het dossier van de heer De Zwaan stelden wij vast dat de gegevensuitwisseling tussen het RSVZ en de RVP niet vlot verliep. De RVP beschikte over recentere informatie maar heeft deze niet doorgegeven aan het RSVZ. Vanuit het standpunt van de gepensioneerde lijkt het logisch dat de informatie die hij het laatst aan de pensioendienst toestuurde zou verspreid worden onder de twee betrokken pensioendiensten.

Wat gebeurde in het dossier van de heer De Zwaan en de heer Callens is geen alleenstaand geval.

Het is inderdaad zo dat een gepensioneerde met een gemengde loopbaan (werknemer, zelfstandige, openbare sector) ertoe gehouden is om in de loop van het onderzoek van zijn dossiers 2 of 3 quasi identieke vragenlijsten in te vullen.

Er wordt hem ook gevraagd om 2 of 3 keer de verklaring inzake beroepsactiviteit in te vullen (verderzetting of stopzetting)⁷⁵.

Wij menen dat dergelijke praktijk ingaat tegen de principes van behoorlijk bestuur. Meer nog dergelijke praktijk is verwarrend en weinig efficiënt.

Zo kunnen betrokkenen die meerdere keren ongeveer dezelfde vragenlijsten ontvangen denken dat het hier om een vergissing gaat. Zij vulden de eerste vragenlijst voordien al in en stuurden deze al terug aan de pensioendienst. Indien zij tot deze (foute) conclusie komen en niet alle vragenlijsten terugsturen aan de verschillende pensioendiensten is het risico groot dat de behandeling van hun dossier vertraging oploopt.

Wij ondervroegen de drie grote pensioendiensten (RVP, RSVZ en PDOS) naar hun mening.

Wij vroegen hen of het mogelijk is om de gegevensuitwisseling vlotter te laten verlopen door het invoeren van bijvoorbeeld een unieke vragenlijst met betrekking tot de beroepsactiviteit. Deze vereenvoudiging zou volgens ons kunnen ingevoegd worden in het HERMES project waarvan het doel net is om de pensioendiensten toe te laten om onderling gegevens uit te wisselen, nodig voor de vaststelling van de pensioenrechten.

Dit schrijft zich ook in punt 12 van het Charter van een klantvriendelijke overheid in (goedgekeurd door de Ministerraad van 23 juni 2006). Dit punt stelt dat elke overheidsdienst maximaal gebruik maakt van de gegevens die al bij andere overheidsdiensten beschikbaar zijn.

Het RSVZ antwoordt dat het onderzoek van het dossier wordt aangevat in het stelsel waarin de aanvraag werd ingediend. Indien de aanvraag werd ingediend in twee of meer stelsels vraagt elke pensioendienst afzonderlijk de gegevens op die nodig zijn voor een correcte pensioenbeslissing.

Bij de invoering van het HERMES project heeft men geopteerd voor een elektronische uitwisseling van loopbaangegevens tussen de RVP, het RSVZ en de PDOS. Momenteel laat het programma niet toe om de individuele gegevens uit de vragenlijst "eerste inlichtingen" tussen de drie instellingen uit te wisselen.

Een uitbreiding van het HERMES project in die zin is niet voorzien. Dit zou volgens het RSVZ overigens op het niveau van het project zelf een technische en financiële weerslag hebben. Bovendien zou dit een wijziging in de behandelingsprocedures bij

⁷⁵ Zie ook de bespreking van dossier 19288 onder dit thema

de verschillende pensioendiensten vergen⁷⁶.

De PDOS heeft het ook over het kostenplaatje. Hij heeft momenteel andere strategische keuzes en projecten zoals daar zijn, de interne controle, de invoering van het elektronisch dossier (in de plaats van het "papier dossier")⁷⁷, de automatische pensioenramingen, de toepassing van de nieuwe RSZPPO wet.

Niettemin is de PDOS voorstander van een administratieve hervorming en zal hij hiervoor op het gepaste ogenblik voorstellen doen. In het kader van het invoeren van het elektronisch dossier zal de procedure van de pensioenaanvraag opnieuw bekeken worden en zal er nagegaan worden in hoeverre de PDOS zich kan aansluiten bij de e-pensioenaanvraag (www.pensioenaanvraag.be). Ook de pensioenhervormingen zullen volgens de PDOS leiden tot nieuwe informatiekanaalen tussen de drie grote pensioendiensten.

Eind januari 2012 heeft de RVP ons zijn mening nog niet bezorgd.

Het College stelt zich de vraag of een vooraf ingevulde vragenlijst niet reeds een eerste stap zou kunnen zijn in een verdere uniformisering en uiteindelijke unieke vragenlijst gemeenschappelijk aan de drie diensten en opgestuurd door het pensioenstelsel waarin de betrokkene zijn aanvraag indiende.

De pensioendiensten beschikken via de verschillende gegevensbanken (CAPELO, Eclipz, Individuele rekening, ...) waartoe zij toegang hebben over een reeks gegevens die nu nog door betrokkene moeten worden ingevuld in de verschillende formulieren. Door deze gegevens vooraf te integreren in de vragenlijst moet betrokkene nog uitsluitend die gegevens invullen die niet beschikbaar zijn voor de pensioendiensten.

Nochtans is het plaatje niet geheel negatief. Zoals wij verder nog aanhalen werd er recent vooruitgang geboekt inzake de uitwisseling van de gegevens met betrekking tot de betalingsvoorwaarden.

Conclusie

Het RSVZ betaalde aan de heer De Zwaan de intresten (32,45 euro) voorzien in artikel 20 van het Handvest van de sociaal verzekerde.

De heer Callens heeft inmiddels de definitieve pensioenbeslissing ontvangen van de RVP (28 juni 2011) en het RSVZ (13 juli 2011). Wij vroegen aan de twee pensioendiensten om de verschuldigde intresten te berekenen. De RVP stortte 12,53 euro aan intresten, het RSVZ deelde ons het bedrag niet mee.

2de geval: domino-effect

Het domino-effect in de dossierbehandeling. De RVP en/of het RSVZ kunnen hun onderzoek niet beëindigen omdat de PDOS wacht op inlichtingen om het pensioen in de openbare sector te kunnen berekenen. Hij wacht om de beslissing te versturen zonder rekening te houden met het gemeenschappelijke doel. De drie pensioendiensten staan voor een uitdaging: de actiebereidheid om gemeenschappelijke belangen op het voorplan te zetten (Commitment).

Dossier 19839 – 20143

De feiten

In mei 2010 vraagt de heer Sanson zijn vervroegd pensioen op de leeftijd van

⁷⁶ Sedert oktober 2011 werden evenwel in het HERMES programma de elektronische stromen uitgebreid met de gegevens inzake de voorwaarden tot betaling (zie verder).

⁷⁷ De RVP is in 2011 als eerste overgestapt naar het volledig "virtuele" dossier (beheer via workflows).

60 jaar aan (mei 2011). Hij werkt nu nog als zelfstandige maar was vroeger werknemer en ook nog ambtenaar.

Hij wenst zo snel mogelijk het bedrag van zijn pensioen in de openbare sector te kennen. Hij bracht immers het grootste deel van zijn loopbaan door in de openbare sector. In april 2011 heeft hij evenwel nog geen enkele informatie hieromtrent bekomen.

Hij heeft het moeilijk met dit gebrek aan informatie. Ten eerste kan hij geen beslissing nemen inzake het verder zetten van zijn zelfstandige activiteit na de ingangsdatum van zijn pensioen. Ten tweede wil hij weten of hij voldoet aan de voorwaarden om zijn pensioen als zelfstandige te kunnen bekomen op 60 jaar zonder vermindering wegens vervroeging⁷⁸.

In april 2011 verduidelijkt de PDOS dat hij het bedrag waarop hij recht heeft vanaf 1 mei 2011 nog niet kan meedelen omdat het dossier nog niet volledig is. De PDOS wacht nog op bijkomende informatie die in maart 2011 aan zijn werkgever werd gevraagd.

De heer Sanson vindt dit nogal straf. Waarom heeft de PDOS tot maart 2011 gewacht om verdere inlichtingen aan zijn werkgever te vragen? Kan overigens zijn pensioen als ambtenaar niet betaald worden op basis van een voorschotbedrag? En wat met zijn andere dossiers bij de RVP en het RSVZ: blijven deze ook nog lang geblokkeerd?

Mevrouw Pousseur werd gepensioneerd op 1 juni 2011 (60 jaar). Zij werkte van 1970 tot 2002 als werknemer en nadien als ambtenaar (2003-2011). De PDOS stuurt haar de pensioenbeslissing op 13 mei 2011. Zij ontvangt einde juni 2011 het eerste maandbedrag (296,29 euro).

Het pensioen in de regeling voor werknemers wordt niet betaald. Begin juli 2011 heeft de RVP nog geen beslissing genomen.

Hoe is het mogelijk dat haar dossier nog niet afgewerkt is? Zij diende haar aanvraag in augustus 2010 in.

Bedenkingen

In het geval van de heer Sanson blijkt uit de gegevens uit het pensioendossier dat dit dossier inderdaad nog onvolledig is. Het is bijgevolg niet mogelijk om al een definitieve beslissing te nemen, noch om de gegevens betreffende de loopbaan in de openbare sector aan de RVP en het RSVZ over te maken.

De PDOS beslist evenwel om vanaf mei 2011 een voorschot van 1.593,43 euro per maand te betalen.

In juli 2011 ontvangt de PDOS de bijkomende loopbaangegevens. Op 4 augustus 2011 betekent de PDOS de definitieve pensioenbeslissing (1.722,38 euro per maand). Tezelfdertijd licht hij de RVP en het RSVZ in.

De RVP stelt het pensioen in de regeling voor werknemers in augustus 2011 in betaling. In de regeling voor zelfstandigen gebeurt dit in november 2011. Beide

⁷⁸ Vanaf 1 januari 2009 kan de zelfstandige een vervroegd pensioen bekomen zonder vermindering voor zover hij een loopbaan van tenminste 42 jaren kan bewijzen, alle stelsels samen.

pensioenen samen geven een extra maandbedrag van zo'n 200 euro.

Wij stellen vast dat de PDOS die het belangrijkste pensioen van de heer Sanson beheert, dit dossier behandeld heeft alsof dit zijn enige pensioen was.

Hij stelt alles in het werk om het pensioen of althans een bedrag dat het definitieve bedrag zo dicht mogelijk benadert, tijdig te betalen (mei 2011). De betalingsopdracht wordt dan ook zo lang mogelijk uitgesteld in de hoop nog alle inlichtingen voor het vaststellen van een definitief bedrag tijdig te ontvangen. Hierdoor vermijdt de PDOS om het dossier in twee fases te moeten behandelen: eerst een voorschot betalen en nadien een definitief bedrag.

Dit is niet de meest aangewezen werkwijze. Enerzijds wordt er geen rekening gehouden met de wens van betrokkene om zijn pensioenbedrag zo snel mogelijk te kennen (gelet op het feit dat hij nog een andere activiteit uitoefent) en anderzijds blokkeert een dergelijke houding de verdere behandeling van het dossier door de RVP en het RSVZ.

In het geval van mevrouw Pousseur heeft de PDOS op de valreep zijn beslissing genomen (13 mei 2011) gelet op de ingangsdatum van het pensioen (1 juni 2011). Het pensioen werd uitbetaald einde juni 2011 (na vervallen termijn).

De RVP heeft de behandelingstermijnen niet kunnen respecteren. Hij heeft rond half mei 2011 de nodige inlichtingen van de PDOS ontvangen, dit is 15 dagen voor de ingangsdatum van het pensioen. De RVP heeft twee maanden extra nodig gehad om een beslissing te nemen, wat niet overdreven is. De beslissing van 12 juli 2011 werd haast onmiddellijk uitgevoerd. Eind juli 2011 werden de bedragen voor juni en juli 2011 (1.824,76 euro) betaald.

De RVP heeft aanvaard om de intresten in toepassing van het handvest van de sociaal verzekerde te betalen. Mevrouw Pousseur ontving 15,96 euro intresten.

Wij verwijzen de lezer ook naar het deel met de statistische gegevens in dit Jaarverslag. De redelijke termijn is bij alle pensioendiensten de meest geschonden ombudsnorm. Immers, wanneer de PDOS laattijdig een beslissing neemt en hierdoor ook de RVP en het RSVZ niet tijdig een beslissing kunnen nemen, is de "redelijke termijn" in de drie stelsels niet gerespecteerd.

Conclusie

Bij de behandeling van een pensioendossier verwacht men van de pensioendiensten dat zij hun eigen belang ondergeschikt maken aan het gemeenschappelijk belang. Er geldt een duidelijke doelstelling voor alle pensioendiensten die gelijktijdig het onderzoek van de pensioenrechten van een gepensioneerde voeren, namelijk zo snel mogelijk alle beslissingen inzake zijn verschillende pensioenrechten betekenen.

Dit moet niet enkel gebeuren met in acht name van de wettelijke bepalingen (het Handvest van de sociaal verzekerde stelt een termijn van vier maanden om een beslissing te nemen en vier maanden voor het uitvoeren van de betaling) maar ook rekening houdende met de belangen van de verschillende pensioendiensten.

Laten wij een fictief voorbeeld bekijken: betrokkene met een gemengde loopbaan wacht op de beslissing in drie stelsels: werknemer, zelfstandige en openbare sector.

De PDOS gebruikt zijn vier maanden om een beslissing te nemen. De CDVU betaalt het pensioen na verloop van één maand. De totale behandelingsduur is vijf maanden. De bepalingen van het Handvest zijn gerespecteerd.

De PDOS bezorgt de in de openbare sector in aanmerking genomen loopbaan aan de RVP en het RSVZ na vier maanden. Indien deze twee pensioendiensten een bijkomende behandelingstermijn van vier maanden nodig hebben en nog twee maanden extra om het pensioen in betaling te stellen worden de bepalingen van het Handvest niet meer gerespecteerd.

Er zijn dan ook van rechtswege intresten verschuldigd aan de sociaal verzekerde (de totale duur van maximum acht maanden te rekenen vanaf de pensioenaanvraag werd door de RVP en het RSVZ niet gerespecteerd) hoewel beide pensioendiensten in principe geen fout maakten. Zij konden immers hun onderzoek niet verder zetten in afwachting van de gegevens van de PDOS.

Om de ongemakken die het gevolg zijn van een dubbel of driedubbel gelijktijdig onderzoek van de pensioenrechten weg te werken bestaat er inderdaad geen mirakeloplossing.

Veel kan al verholpen worden door een bewustwording van het personeel van de verschillende pensioendiensten door een zogenaamd "commitment" (het zich gebonden voelen, het zich betrokken voelen, de actiebereidheid om een gemeenschappelijk doel te bereiken).

Meer concreet houdt dit in dat elke dienst de gemeenschappelijke belangen moet voor ogen houden en niet enkel het belang van de eigen dienst. Het personeelslid van de PDOS moet zich solidair voelen met wat er bij de RVP en het RSVZ moet gerealiseerd worden, en omgekeerd. Hij is de eerste dominosteen. Na hem volgen er nog. En deze hangen in grote mate af van de kwaliteit van het werk (precisie, snelheid) dat verricht wordt door de eerste in de rij. Indien een beslissing sneller kan genomen worden dan moet dit ook gebeuren in het belang van de gepensioneerde.

Om tot een grotere solidariteit ten dienste van allen te komen moet men niet wachten tot er zich ernstige of acute problemen voordoen. Het is beter om rond de tafel te gaan zitten en samen op een structurele en regelmatige wijze de kwaliteit van de coördinatie tussen de verschillende diensten te evalueren. Zo komt men geleidelijk aan tot het sensibiliseren van het personeel van elke administratie voor de gemeenschappelijke doelstellingen en belangen.

3de geval: automatische uitwisseling van model 74

Inlichtingen met betrekking tot de voorwaarden tot betaling van het pensioen (formulier Mod. 74). De gepensioneerde stuurde best het formulier aan elke dienst die hem een pensioen kan betalen. Sedert oktober 2011 zorgt een nieuwe functie in het HERMES programma voor een betere automatische uitwisseling van deze informatie tussen de pensioendiensten.

Dossier 19288

De feiten

De heer Bosteels wordt 65 jaar in oktober 2010. Hij verwacht om vanaf november 2010 zijn pensioen als werknemer en zelfstandige te ontvangen. Tot eind oktober 2010 geniet hij werkloosheidsuitkeringen.

De eerste beslissing die hij ontvangt is deze van het RSVZ. Op 15 oktober 2010 wordt zijn pensioen als zelfstandige van 26,27 euro per maand “niet betaalbaar” verklaard. Betrokkene is verbaasd over deze beslissing. Maar na een telefonisch contact met het RSVZ meent hij dat de RVP zijn financiële situatie wel zal regelen.

De RVP stuurt hem zijn beslissing op 13 december 2010. Hij kent hem vanaf 1 november 2010 een maandelijks pensioenbedrag van 573,22 euro toe. Dit pensioen wordt in betaling gesteld vanaf half december 2010.

De heer Bosteels ontvangt zijn pensioen als zelfstandige van 26,27 euro per maand en de pensioenbonus als zelfstandige van 112,57 euro niet.

Hij roept de hulp in van de Ombudsman om zijn dossier na te kijken.

Bedenkingen

Wij merken onmiddellijk dat het probleem veroorzaakt wordt door de verklaring inzake de beroepactiviteit en het genot van sociale uitkeringen (Mod. 74). De heer Bosteels heeft dit formulier teruggestuurd naar de RVP. Hij was ervan overtuigd dat dit formulier voor beide pensioendiensten geldig was en heeft bijgevolg de vragenlijst van het RSVZ niet teruggestuurd. Omdat het RSVZ geen weet had van de verklaring die betrokken naar de RVP had gestuurd, heeft het RSVZ het pensioen “niet betaalbaar” verklaard.

Op ons aanraden heeft de heer Bosteels een formulier Mod. 74 naar het RSVZ gestuurd. Begin maart 2011 werd zijn toestand geregulariseerd. Hij ontvangt vanaf dan 712,16 euro per maand⁷⁹.

Dit probleem komt geregeld voor. Sommige gepensioneerden zijn ervan overtuigd dat het Mod. 74 uitsluitend aan de RVP moet toegestuurd worden omdat deze instelling het pensioen betaalt.

In principe zou dit geen problemen mogen veroorzaken. Het terugzenden van het Mod. 74 is geen verplichting. Het volstaat om het formulier naar één van beide diensten terug te sturen⁸⁰, bij voorkeur naar de instelling van het stelsel waarin de loopbaan wordt beëindigd. Het komt aan deze pensioendienst toe om de andere pensioendienst in te lichten over de inhoud van de verklaring.

Maar hoe kan de gepensioneerde er zeker van zijn dat de dienst waarnaar hij zijn verklaring heeft toegestuurd het nodige doet bij de andere pensioendienst. Een vergetelheid is altijd mogelijk.

Wij vragen aan de RVP en het RSVZ om zich te buigen over praktische oplossingen.

De pensioendiensten beseffen dat een elektronische uitwisseling van de desbetreffende gegevens een onbetwistbare meerwaarde betekent. Er bestaat al een automatische uitwisseling van gegevens tussen beide diensten via het HERMES programma. Regelmatig wordt dit programma ge-updated met nieuwe mogelijkheden.

Beide pensioendiensten zien het als gemeenschappelijk doel om zo weinig mogelijk informatie bij betrokkene te vragen en zo veel mogelijk gegevens automatisch uit te wisselen. Hiermee onderschrijven zij het charter van een klantvriendelijke overheid.

⁷⁹ Betrokkene heeft geen recht op een IGO omdat hij ook een pensioen geniet bij de DOSZ (140 euro per maand) en zijn echtgenote beroepsinkomsten heeft.

⁸⁰ Artikel 107 van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen en artikel 64 bis, § 6 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der werknemers

Sedert oktober 2011 werd er een bijkomende vraag ingevoegd betreffende de voorwaarden tot betaling van een pensioen.

Hoe werkt dit?

Indien het RSVZ weet dat het pensioen als zelfstandige betaalbaar is omdat hij van de gepensioneerde een verbintenis ontvangen heeft, stuurt hij onmiddellijk de betalingsopdracht naar de RVP. Op dat ogenblik weet de RVP ook dat zijn pensioen kan betaald worden.

Is het de RVP die de verbintenis heeft ontvangen dan ontvangt hij automatisch via HERMES de vraag tot betaling. Hij kan dan een positief of negatief antwoord geven aan het RSVZ.

Conclusie

De verschillende pensioendiensten zetten hun inspanningen verder om te komen tot een steeds efficiëntere samenwerking. Wij zijn er nog niet helemaal maar het gaat steeds beter.

Men moet vermijden om inlichtingen waarover men beschikt of die men bij een andere pensioendienst kan bekomen te vragen aan de gepensioneerde.

Een wederzijdse toegang tot de beschikbare gegevensbanken en een harmonisering van de procedures moeten in de toekomst een gemakkelijker uitwisseling van belangrijke gegevens toelaten.

4de geval: polyvalentie

Bepaalde toepassing van de regels inzake polyvalentie door de PDOS

Dossier 19724

De feiten

In november 2010 dient de heer Kahn een pensioenaanvraag in bij de PDOS. Hij is al titularis van een kerkelijk pensioen maar heeft ook nog als godsdienstleraar gewerkt in een gemeentelijke basisschool.

Na ontvangst van de loopbaangegevens stelt de PDOS vast dat de heer Kahn niet aan de wettelijke voorwaarden voldoet om een pensioen in de openbare sector te kunnen genieten voor deze diensten.

In maart 2011 licht de PDOS betrokkene erover in dat hij zo vlug mogelijk een aanvraag moet indienen bij de RVP. Immers, de prestaties kunnen eventueel aanleiding geven tot de toekenning van een pensioen in de regeling voor werknemers na de overdracht van bijdragen.

De heer Kahn vraagt zich af waarom hij een nieuwe aanvraag moet indienen. Moet de PDOS zijn aanvraag niet overmaken aan de RVP?

Bedenkingen

De pensioenaanvraag van een sociaal verzekerde die zijn rechten laat gelden in één van de drie grote pensioenstelsels (de regeling voor werknemers, zelfstandigen of in de openbare sector) geldt ook als aanvraag tot het verkrijgen

van zijn pensioenrechten in de twee andere grote pensioenstelsels. Dit is de polyvalentie van de aanvraag.

Verder legt het Handvest van de sociaal verzekerde de verplichting op aan elke andere instelling van sociale zekerheid om een pensioenaanvraag door te sturen naar de bevoegde pensioeninstelling⁸¹.

De polyvalentie werd in onze Jaarverslagen al meermaals besproken⁸². Het is immers niet zo vanzelfsprekend.

Wij hebben altijd gepleit voor een maximale uitbreiding van het principe van de polyvalentie van de pensioenaanvraag met inbegrip van de validatie van de aanvraag⁸³ en het ambtshalve onderzoek⁸⁴. Het beoogde doel in deze drie gevallen is elk verlies van rechten voor de sociaal verzekerde te vermijden.

De verdere uitdieping van de polyvalentie heeft ook een effect inzake administratieve vereenvoudiging. Om het onderzoek van zijn pensioenrechten in verschillende stelsels te bekomen is betrokkene slechts verplicht om één enkele aanvraag te doen. Deze unieke aanvraag, die onder de verschillende pensioendiensten wordt verdeeld in functie van de loopbaan van betrokkene, laat aan de pensioendiensten toe op het onderzoek van de pensioenrechten ongeveer op hetzelfde ogenblik op te starten en op basis van dezelfde inlichtingen.

Het koninklijk besluit van 20 januari 2010 was op dit vlak goed nieuws. Het heeft immers de regels inzake polyvalentie uitgebreid tot de openbare sector. Dit besluit is in werking getreden op 1 april 2010⁸⁵.

Er werden wijzigingen aangebracht in het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen van de werknemers. Er werd onder andere een artikel 11quater ingevoegd dat luidt als volgt:

“De geldig ingediende aanvraag met het oog op het verkrijgen van een rustpensioen of een overlevingspensioen in een pensioenregeling bedoeld in artikel 38 van de wet van 5 augustus 1978 houdende economische en budgettaire hervormingen, die melding maakt van periodes van beroepsactiviteit als werknemer in hoofde van de aanvrager, geldt als aanvraag met het oog op het verkrijgen van een rustpensioen in de pensioenregeling voor werknemers, (...).”

Wij vragen aan de PDOS waarom hij de aanvraag van betrokkene niet heeft overgemaakt aan de RVP.

81 Artikel 9 van de wet van 11 april 1995 tot invoering van het “handvest” van de sociaal verzekerde

82 JV 1999, p. 119-121 en p. 124-127, JV 2000, p. 136-139, JV 2002, p. 60-61, JV 2003, p. 43-45, JV 2005, p. 99-102, JV 2006, p. 69-71 en p. 146-147 en JV 2007, p. 90-96

83 Dit is het geval waarin de aanvraag die werd ingediend in een pensioenstelsel dat niet bevoegd is om het gevraagde pensioen toe te kennen uitwerking heeft in het bevoegde pensioenstelsel.

84 Dit is het geval wanneer de pensioenrechten onderzocht worden zonder dat de betrokkene hiertoe een aanvraag moet indienen. Indien het ambtshalve onderzoek in het ene stelsel het ambtshalve onderzoek in het andere stelsel tot gevolg heeft, heeft dit tweede onderzoek uitwerking op de datum van het eerste onderzoek.

85 Vóór deze wijziging bestond de volgende regeling. Wanneer een aanvraag ingediend bij de RVP of het RSVZ rechten opende op een pensioen in de openbare sector was betrokkene verplicht om op basis van de definitieve beslissing van de RVP of het RSVZ een nieuwe aanvraag in te dienen in de openbare sector. Deze tweede aanvraag moest binnen de zes maanden na de beslissing van de RVP of het RSVZ worden ingediend. Enkel in dat geval was de datum van registratie van de aanvraag bij de RVP of het RSVZ geldig als aanvraagdatum voor het openen van de pensioenrechten in de openbare sector.

De PDOS antwoordt dat in dit geval de polyvalentie niet speelt omdat de pensioenaanvraag niet uitdrukkelijk melding maakte van diensten in de privé sector. De PDOS geeft evenwel toe dat hij de aanvraag had moeten overmaken aan de RVP in het kader van het Handvest omdat hij niet bevoegd was om het dossier te behandelen.

Conclusie

In de geest van artikel 9 van het Handvest van de sociaal verzekerde zou de PDOS het verzoek van betrokkene moeten overmaken aan de RVP. Immers, de PDOS heeft vastgesteld dat betrokkene geen rechten opent in de openbare sector en derhalve is hij niet bevoegd om de pensioenaanvraag verder te behandelen.

Het antwoord van de PDOS laat ons vermoeden dat het geen alleenstaand geval of vergissing is. Het risico bestaat dan ook dat sommige betrokkenen nadeel kunnen ondervinden.

De PDOS weet overigens ook dat de pensioenbijdragen zullen moeten overgedragen worden naar het privé-stelsel. De diensten die geen recht geven op een pensioen in de openbare sector zullen immers in aanmerking kunnen komen voor de vaststelling van het pensioen in de regeling voor werknemers.

Betrokkene is niet altijd op de hoogte van het feit dat hij voor zijn overheidsdiensten in die gevallen een pensioen in de werknemersregeling kan bekomen. Het is dan ook mogelijk dat hij ofwel geen pensioenaanvraag indient bij de RVP (hij heeft geen andere diensten als werknemers gepresteerd) of dat hij in zijn pensioenaanvraag vergeet te vermelden dat hij ook nog diensten bij de overheid heeft.

Door het feit dat de PDOS louter het recht op een pensioen in de openbare sector heeft geweigerd, zou betrokkene pensioenrechten kunnen verliezen.

Wij menen dat de PDOS bij de vaststelling dat de in de openbare sector gepresteerde diensten geen recht geven op een overheidspensioen hij de gegevens van de loopbaan aan de RVP moet overmaken opdat de RVP de pensioenrechten voor deze periode kan onderzoeken (met overdracht van bijdragen).

In een recent boek⁸⁶ heeft het Rekenhof ook uitgeweid over de polyvalentie van de aanvraag:

“De PDOS heeft trouwens geen dienst die specifiek de polyvalentie van de pensioenaanvragen behandelt. Inkomende briefwisseling, ook pensioenaanvragen bestemd voor andere pensioeninstellingen, worden nergens centraal geregistreerd. Daardoor bestaat het risico dat dergelijke aanvragen niet worden doorgeseind, ondanks de wettelijke verplichting. Er werd vastgesteld dat de verantwoordelijkheid hiervoor bij de afzonderlijke toekenningsdiensten ligt, die op dat vlak overigens volledig autonoom handelen en waarbij geen verdere opvolging uitgewerkt is. Pensioendossiers worden binnen de PDOS weliswaar aangemaakt via een centrale “identificatiedienst” maar nergens is opgelegd dat deze dienst pensioenaanvragen die (gedeeltelijk) betrekking hebben op andere pensioeninstellingen, ook effectief doorstuurt.”

⁸⁶ Kamer van Volksvertegenwoordigers, Zitting 2011 – 2012, 168ste Boek van het Rekenhof, volume I, p. 390-391

Wij dringen er bij de PDOS op aan om aan zijn diensten belast met de toekenning van de pensioenen in de openbare sector duidelijke richtlijnen te geven opdat de regels inzake polyvalentie en doorzending van pensioenaanvragen correct zouden worden toegepast.

Algemene conclusie

Dat de pensioenen door verschillende instellingen worden toegekend is het gevolg van historische gegevens. Dergelijke opsplitsing heeft een diepgaandere kennis van de toepasbare wetgeving als voordeel (vooral een gedetailleerde kennis van de uitzonderingen bij de ambtenaren die de dossiers behandelen) wat toelaat om de dossiers sneller te behandelen.

Dergelijke versnippering heeft ook zekere nadelen en dus moet er nagedacht worden om deze nadelen weg te werken.

Inzake informatie moet de burger terecht kunnen bij één centraal informatiepunt. Aan deze eis werd tegemoetgekomen door het opstarten van de "Pensioenpunten", een gezamenlijk initiatief van de RVP, het RSVZ en de PDOS.

Inzake klachten moet er een centrale dienst zijn die de burgers helpt wanneer verschillende pensioendiensten betrokken zijn. De Ombudsdienst Pensioenen, bevoegd voor alle pensioendiensten, vervult deze rol. De burger moet niet zelf uitzoeken waar het probleem zich stelt. Vele problemen kunnen overigens niet opgelost worden door één instelling alleen.

De administratieve procedures moeten, daar waar mogelijk, zo veel als mogelijk worden vereenvoudigd. Dit vergt een efficiënte samenwerking tussen de pensioendiensten. De automatisering (HERMES) helpt bij het efficiënter werken door een elektronische uitwisseling van de bij elke dienst beschikbare gegevens.

Ook het personeel van elke instelling moet zich betrokken voelen en het besef hebben van het belang van het delen van de beschikbare informatiebronnen en van het samenwerken aan identieke doelen⁸⁷. De pensioendiensten moeten de nodige inspanningen doen zodat "Commitment" bij iedereen in het woordenboek staat.

Ook de wetgever kan bijdragen tot deze administratieve vereenvoudiging. Zonder de specificiteit van elk stelsel op te heffen kan er getracht worden naar een maximale harmonisering van de verschillende wetgevingen.

⁸⁷ Wij denken hierbij aan de gemeenschappelijke betekening van de pensioenbeslissing (project Daedalus). Hoewel reeds in voege sedert 2008 wordt het in de praktijk nog slechts zeer beperkt toegepast (zie JV 2010, p. 135 waar wij een nieuwe oproep lanceerden tot de effectieve toepassing ervan).

Verjaring

Pensioenachterstallen of onverschuldigde pensioenbedragen – Toepassing van de verjaring – Onderzoek naar de administratieve praktijken

Wij hebben een aantal dossiers verzameld die alle handelen over de verjaringstermijnen.

1ste geval: melding pensioen in een ander stelsel

Een echtpaar geniet een gezinspensioen in de regeling voor werknemers. Eén van hen bekommt in een andere regeling een pensioen waardoor het gezinspensioen niet meer betaalbaar is. De toekenning van dit andere pensioen wordt niet aan de RVP gemeld. Moet het echtpaar drie jaar of zes maanden onverschuldigde pensioenbedragen terugbetalen?

Dossier 19534

De feiten

De heer en mevrouw Bastyn genieten sedert april 2003 een gezinspensioen bij de RVP.

In oktober 2010 licht de RVP hen erover in dat dit pensioen van het bedrag van het gezinspensioen moet afgetrokken worden. Immers, het gezinspensioen is niet meer betaalbaar sedert 1 september 2006 omdat de echtgenote vanaf die datum een pensioen ontvangt in de openbare sector.

Met zijn beslissing van 21 februari 2011 vordert de RVP een som van meer dan 11.000 euro terug. Hij past een verjaringstermijn van drie jaren toe: van 1 maart 2008 tot en met 31 oktober 2010.

De RVP verantwoordt de toepassing van de driejarige verjaringstermijn door het feit dat de echtgenote niet voldaan heeft aan haar verplichting om het pensioen in de openbare sector te verklaren.

Het echtpaar kan hiermee niet instemmen en werpt op dat de RVP wel degelijk sedert 2006 op de hoogte was van het feit dat mevrouw een pensioen in de openbare sector geniet. De RVP heeft volgens hen dan ook nagelaten het nodige te doen om het pensioen te herzien.

Bedenkingen

In toepassing van artikel 21 quater van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers moet de RVP op de kennisgeving van de beslissing of op een bijgevoegde bijlage vermelden dat de aanvrager verplicht is onder andere het genot mee te delen van ieder pensioen of als dusdanig geldend voordeel verleend bij toepassing van een Belgische, buitenlandse of internationale pensioenregeling, andere dan deze voor werknemers, door hemzelf en/of door de echtgenoot. Tevens wijst de RVP de pensioengerechtigde erop dat het niet afleggen van een verplichte verklaring gelijkgesteld wordt met kwade trouw of bedrog en de verjaringstermijn beïnvloedt ingeval uit dit verzuim een onterechte betaling voortvloeit.

Het echtpaar heeft in december 2002 een verklaring ondertekend waarbij het zich verbond om een eventuele verandering in de toestand te melden. Deze

verklaring spreekt slechts uitdrukkelijk van vervangingsinkomens (ziekte- of invaliditeitsvergoeding, werkloosheidsuitkering). Nergens is er sprake van pensioenvoordelen.

In de beslissing vinden we de verplichting terug om een verklaring af te leggen in toepassing van artikel 21quater. De tekst gaat evenwel verder: "indien uw echtgenote een persoonlijk pensioen heeft aangevraagd of in de toekomst zal aanvragen zal worden nagegaan of uw pensioen tot het bedrag alleenstaande (60 % van de geherwaardeerde lonen) moet worden herleid. Hierbij zal uitgegaan worden van meest voordelige toestand voor uw gezin".

Het is niet duidelijk welk pensioen bedoeld wordt (werknemersregeling of een andere Belgische of buitenlandse regeling?). De gepensioneerde gaat er bijgevolg vanuit dat zijn pensioen ambtshalve zal herzien worden indien hij een ander pensioen aanvraagt.

In de praktijk heeft de RVP via de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) toegang tot het pensioenkadaster waarin de betalingsgegevens van alle wettelijke pensioenen zijn opgenomen.

Artikel 11 van de wet van 15 januari 1990 houdende oprichting en organisatie van een Kruispuntbank van de sociale zekerheid bepaalt dat voor zover de sociale gegevens in het netwerk beschikbaar zijn de instellingen van sociale zekerheid (zoals de RVP) verplicht zijn ze uitsluitend bij de Kruispuntbank op te vragen. Ze zijn er bovendien toe gehouden zich tot de Kruispuntbank te richten wanneer ze de juistheid nagaan van de sociale gegevens die in het netwerk beschikbaar zijn⁸⁸.

Ook punt 12 van het Charter voor een klantvriendelijke overheid⁸⁹ stelt dat elke overheidsdienst maximaal gebruik maakt van de gegevens die al bij andere overheidsdiensten beschikbaar zijn.

Wij stellen vast dat de RVP sedert 22 november 2006 via de KSZ in kennis gesteld was dat mevrouw Bastyn een pensioen genoot in de openbare sector. Hoewel de RVP ertoe gehouden is om het pensioen ambtshalve te herzien, heeft hij dit niet gedaan.

Conclusie

Het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers voorziet duidelijk dat de gepensioneerde of zijn echtgenote ertoe gehouden zijn een verklaring af te leggen over alle pensioenen waarvan zij genieten met uitzondering van deze in de regeling voor werknemers.

De vaststelling dat er geen verklaring werd afgelegd door de gepensioneerde laat aan de pensioendienst in de meeste gevallen toe om toepassing te maken van de langste verjaringstermijn, dit is drie jaren, om de onverschuldigde betalingen terug te vorderen.

Anderzijds kan de RVP alle betaalde Belgische pensioenen terugvinden in het pensioenkadaster.

⁸⁸ Toepassing van de unieke gegevensverzameling in het kader van de administratieve vereenvoudiging

⁸⁹ Dit charter is een aanvulling op het Handvest van 4 december 1992 op de gebruiker van de openbare diensten.

Kan men het nog wel verantwoorden om een verjaringstermijn van drie jaren toe te passen omwille van het ontbreken van een verklaring van de gepensioneerde terwijl de bepalingen inzake de KSZ de RVP ertoe verplicht om de sociale gegevens die beschikbaar zijn in het netwerk op te vragen via de KSZ?

Er bestaat weliswaar rechtspraak⁹⁰ die stelt dat de driejarige verjaringstermijn moet toegepast worden wanneer een gepensioneerde ten onrechte een pensioen heeft ontvangen ingevolge het genot van een ander pensioen dat hij had moeten melden aan de pensioendienst. Volgens deze rechtspraak is het duidelijk dat de RVP de betrokken gepensioneerde erover inlichtte dat hij elke wijziging met inbegrip van de toekenning van een pensioen in een ander stelsel moet verklaren. De verantwoordelijkheid ligt bij de gepensioneerde. Men mag er immers niet met zekerheid vanuit gaan dat de RVP automatisch ingelicht wordt over alle mogelijke wijzigingen.

Dit neemt niet weg dat een onderzoek geval per geval noodzakelijk is om na te gaan of de RVP in het pensioenkadaster al dan niet beschikte over de gegevens waarvan men de gepensioneerde verwijt deze niet te hebben meegedeeld. Zeker wanneer dit in combinatie is met de vermelding in de beslissing dat in het geval de echtgenoot een pensioen bekomt, de rechten ambtshalve zullen herzien worden.

De Ombudsman heeft in het dossier van het echtpaar Bastyn bekomen dat de verjaringstermijn teruggebracht werd tot zes maanden. Hij argumenteerde dat de RVP reeds sedert december 2006 via de KSZ over de gegevens beschikte van het pensioen van mevrouw Bastyn maar deze niet heeft gebruikt.

Dit betekent dat de terugvordering beperkt werd tot de bedragen die teveel ontvangen werden in de periode van zes maanden voorafgaand aan de beslissing van 21 februari 2011. Alle sommen die teveel ontvangen werden vóór 1 september 2010 kunnen niet meer teruggevorderd worden. De terugvordering is beperkt tot 2 maanden (september en oktober 2010) of 591,54 euro in de plaats van de oorspronkelijke meer dan 11.000 euro.

2de geval: verklaring van verkoop onroerend goed

Een gepensioneerde verklaart aan de RVP de verkoop van een onroerend goed twee maanden na het verlijden van de akte. Is deze verklaring laattijdig of niet? Welke verjaringstermijn moet toegepast worden tot terugvordering van teveel ontvangen bedragen inzake IGO?

Dossier 19483

De feiten

De heer en mevrouw Dauchy ontvangen beiden sedert 1 september 2007 een IGO van 65,95 euro per maand.

In december 2008 verkoopt het echtpaar zijn appartement. Op 10 februari 2009 licht het echtpaar de RVP hierover schriftelijk in.

De RVP betaalt de IGO verder uit tot juli 2009 voor de man en tot augustus 2009 voor de vrouw.

⁹⁰ Arbrb. Hasselt, 12 juni 2008, A.R. 2071547, ontuitg. betreffende de verplichting de RVP in te lichten over de toekenning van een invaliditeitspensioen

Overeenkomstig artikel 14 van het Koninklijk besluit van 23 mei 2003 moet de RVP onder bepaalde voorwaarden van ambtswege de rechten op IGO herzien. Met zijn beslissing van 25 augustus 2009 weigert⁹¹ de RVP de IGO ingevolge een teveel aan inkomsten vanaf 1 januari 2009, met name vanaf de maand volgend op de verkoop.

Hij vordert de teveel ontvangen bedragen (940,43 euro) terug in toepassing van de driejarige verjaringstermijn. De RVP steunt zich op het feit dat de verklaring van de verkoop van het onroerend goed laattijdig gebeurde (brief van 10 februari 2009 met melding van de verkoop van 1 december 2008).

Het echtpaar betwist dit en meent dat het voldaan heeft aan al zijn verplichtingen.

Bedenkingen

Bij de berekening van de IGO moet er rekening gehouden worden met verschillende elementen: de gezinstoestand (aantal personen die onder hetzelfde dak wonen), het bedrag van de pensioenen en andere inkomsten, de roerende en onroerende goederen, verkopen, erfenissen, enz.

Elke wijziging in één dezer elementen moet door de gepensioneerde aan de RVP gemeld worden.

In zijn beslissingen vermeldt de RVP duidelijk de verplichtingen waartoe de gepensioneerde gehouden is: " U moet ieder element dat tot vermindering van de IGO kan leiden aan de RVP meedelen. Dit is onder meer het geval bij afstand van onroerende goederen (verkoop, schenking) of bij het verwerven van goederen (aankoop, erfenis)."

De tekst vermeldt niet binnen welke termijn deze verklaring moet afgelegd worden. Men kan enkel veronderstellen dat de verklaring onmiddellijk of in elk geval zo snel mogelijk moet gebeuren.

In het geval van de verkoop van een onroerend goed gebeurt het regelmatig dat de partijen de akte pas ontvangen na twee maanden, de tijd nodig om de wettelijke formaliteiten te vervullen (registratie).

In dit geval werd de verkoop na 70 dagen aan de RVP gemeld. Dit kan men volgens ons bezwaarlijk als laattijdig beschouwen.

Overigens beschikte de RVP op 10 februari 2009 (datum van de melding door de gepensioneerde) nog over 4 maanden om een beslissing te nemen en kon hij de teveel genoten bedragen tijdens de laatste 6 maanden terugvorderen.

Dat deze termijn in werkelijkheid overschreden werd (de beslissing dateert van augustus 2009) ligt niet aan de gepensioneerde. Heeft de RVP hier de driejarige verjaringstermijn toegepast om zijn eigen vertraging in de behandeling van het dossier te kunnen goedmaken en de volledige schuld te kunnen terugvorderen⁹²?

⁹¹ In toepassing van de wetgeving moet de RVP de IGO weigeren. Niettemin vindt men in de beslissing van de RVP terug dat de IGO geschorst wordt. In de uitleg bij de beslissing vermeldt de RVP dan weer dat de IGO niet kan worden toegekend. Ten slotte staat op het werkblad een schorsing van de IGO vermeld.

Nochtans is dit onderscheid niet zonder belang. In geval dat de toekenning geweigerd wordt moet de betrokkene een nieuwe aanvraag indienen in het geval zijn inkomsten de toekenning van een IGO opnieuw zouden toelaten. De nieuwe toekenning kan dan ten vroegste ingaan vanaf de maand volgend op de aanvraag.

⁹² Door de beslissing van 25 augustus 2009 kunnen in toepassing van de zesmaandelijke verjaring de bedragen die teveel ontvangen werden in januari en februari 2009 niet meer teruggevorderd worden.

Conclusie

Na een nieuw onderzoek kwam de RVP tot het besluit dat de verklaring van de verkoop van het onroerend goed tijdig was afgelegd door de gepensioneerden. De toepassing van de verjaringstermijn van drie jaren is niet te verantwoorden.

De situatie van het echtpaar Dauchy werd geregulariseerd. De reeds ingehouden sommen werden teruggestort. Omdat ze nog achterstallen inzake IGO tegoed hadden voor de periode van 1 januari 2007 tot 31 augustus 2007 werden de onverschuldigde sommen (zes maanden) ingehouden op deze achterstallen.

3de geval: geldige betekening van de stuiting

Teveel ontvangen pensioenbedragen worden teruggevorderd zonder een geldige betekening van een wijzigende beslissing die de verjaring stuit.

Dossier 19138

De feiten

Mevrouw Porte is feitelijk gescheiden van haar echtgenoot. Sedert april 2004 ontvangt zij een deel van het gezinspensioen van haar echtgenoot als feitelijk gescheiden echtgenote. Zij scheidt uit de echt in februari 2010. Vanaf maart 2010 heeft zij geen recht meer op haar deel van het gezinspensioen. Zij heeft vanaf dan wel recht op een pensioen als uit de echt gescheiden echtgenote.

Omdat de ex-echtgenoot een pensioen geniet als werknemer en als zelfstandige moet de beslissing tot schorsing van het pensioen als feitelijk gescheiden echtgenote genomen worden door de RVP en het RSVZ.

In afwachting van de afwerking van beide dossiers beslissen de betalingsdiensten van de RVP als bewarende maatregel de betaling van het gedeelte als feitelijk gescheiden echtgenote van mevrouw Porte vanaf juli 2010 te schorsen. Hierdoor wordt een verdere aangroei van de schuld voorkomen. De verjaring inzake terugvordering wordt evenwel hierdoor niet gestuit.

Op 18 augustus 2010 betekent het RSVZ het nieuwe pensioenbedrag als alleenstaande aan de ex-echtgenoot. Tegelijkertijd geeft het RSVZ aan de RVP de opdracht om de teveel gestorte bedragen aan de ex-echtgenote terug te vorderen vanaf 1 maart 2010.

Mevrouw Porte wordt evenwel niet ingelicht, noch door een beslissing, noch door enig andere schrijven van het feit dat haar pensioen als feitelijk gescheiden echtgenote geschorst wordt.

Op 1 oktober 2010 herziet de RVP de situatie van mevrouw Porte een eerste keer. De beslissing van die datum vermeldt de schorsing van het pensioen als feitelijk gescheiden echtgenote in het stelsel der werknemers vanaf 1 maart 2010. De zesmaandelijks verjaring wordt toegepast. De teveel ontvangen sommen voor de maanden april, mei en juni 2010 bedragen 1.374,84 euro. Het teveel ontvangen bedrag in maart 2010 is verjaard.

De brief van de RVP preciseert dat er kortelings een bijkomende schuldvordering zal worden opgestuurd in de regeling voor zelfstandigen. Inderdaad, op 3 november 2010 wordt aan mevrouw Porte meegedeeld dat ze een som van

841,64 euro moet terugbetalen in de regeling voor zelfstandigen. De schuld dekt de periode van 1 maart 2010 tot 30 juni 2010 (4 maanden).

Mevrouw Porte betaalt onmiddellijk alle schulden. Toch verbaast het haar dat zij in de regeling voor zelfstandigen vier maanden moet terugbetalen terwijl in de regeling voor werknemers haar schuld beperkt is tot drie maanden. Bovendien werd de schuld door het RSVZ een maand later betekend dan deze door de RVP.

Zij vraagt aan de Ombudsman om dit verder te onderzoeken.

Bedenkingen

Mevrouw Porte is uit de echt gescheiden in februari 2010. Hieruit volgt dat haar pensioen als feitelijk gescheiden echtgenote niet meer kan betaald worden vanaf de maand maart 2010.

In toepassing van de wettelijke bepalingen inzake de terugvordering van schulden moeten de wijzigende beslissingen worden toegestuurd binnen de 6 maanden, of dus ten laatste eind augustus 2010. Worden de beslissingen later opgestuurd dan zijn de verjaringstermijnen overschreden en zullen bepaalde sommen niet meer kunnen teruggevorderd worden.

De RVP stuurt zijn beslissing op 1 oktober 2010 aan betrokkene, dus na meer dan 6 maanden. Hieruit volgt dat de bedragen betaald vóór 1 april 2010 verjaard zijn en niet meer kunnen worden teruggevorderd (maart 2010).

De terugvordering van teveel ontvangen bedragen in de regeling voor zelfstandigen wordt door de RVP verstuurd op 3 november 2010. De beslissing die het RSVZ op 18 augustus 2010 verstuurd stuit de verjaring niet omdat deze beslissing enkel werd verstuurd naar de ex-echtgenoot en niet aan mevrouw Porte zelf.

Uit de pensioenwetgeving in de regeling voor zelfstandigen blijkt immers het volgende.

Artikel 36, § 2, 3de lid van het koninklijk besluit nr 72 van 10 november 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen stelt dat "benevens de gevallen bepaald in het Burgerlijk Wetboek, wordt de verjaring gestuit door het opvorderen van de onverschuldigde betalingen door middel van een ter post aangetekend en aan de schuldenaar betekend schrijven of door een verbeterde beslissing behoorlijk aan de betrokkene betekend door het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen".

In dit geval is het, bij gebrek aan een beslissing van het RSVZ, de brief van 3 november 2010 van de RVP die de verjaring heeft gestuit. De brief van het RSVZ van 18 augustus 2010, verstuurd aan de ex-echtgenoot, stuit de verjaring niet.

Dit betekent dat de terugvordering van teveel ontvangen bedragen in de regeling voor zelfstandigen enkel nog betrekking kan hebben op de periode vanaf 1 mei 2010. Daar het pensioen als feitelijk gescheiden echtgenoot reeds geschorst werd in juli 2010 konden enkel nog de bedragen van mei en juni 2010 teruggevorderd worden. De teveel ontvangen bedragen van maart en april 2010 zijn definitief verjaard.

Conclusie

Het RSVZ erkende dat er geen geldige schorsing van het pensioen als feitelijk gescheiden echtgenote aan betrokkene werd betekend.

Het geeft als verklaring dat er in het informaticasysteem voor dergelijke situaties geen aangepaste notificatie bestaat. Het RSVZ moet bijgevolg een manuele beslissing opmaken.

In dit geval werd dit vergeten. Het RSVZ besliste om zijn diensten het belang te herinneren van het opmaken van een geldige beslissing inzake de schorsing van het pensioen als feitelijk gescheiden echtgenote zodat de RVP over een wettelijke basis beschikt om de ten onrechte gestorte bedragen terug te vorderen. Dit is nog meer van belang indien het risico bestaat dat de schuldbetekening meer dan 6 maanden na het ontstaan van de schuld zal verstuurd worden.

De teveel teruggevorderde bedragen voor de maanden maart en april 2010 gelijk aan een bedrag van 420,82 euro werden aan mevrouw Porte teruggestort.

4de geval: datum van aanvraag geldt als datum van stuiting

Een gepensioneerde die in het buitenland woont dient zijn pensioenaanvraag in meer dan 10 jaar na zijn 65ste verjaardag. Deze aanvraag geldt als stuiting van de verjaring op voorwaarde dat de betaalopdracht de correcte datum vermeldt.

Dossier 19262

De feiten

De heer Borel, vroegere zelfstandige, woont sinds jaren in Costa Rica. Hij wordt 65 jaar in oktober 1999. Hij vraagt zijn pensioen niet aan. Het RSVZ kent hem ambtshalve een onvoorwaardelijk pensioen toe vanaf 1 november 1999.

Op 29 september 2010 dient hij een pensioenaanvraag in. Op 21 december 2010 wordt hem een beslissing betekend waarbij hem een pensioen wordt toegekend vanaf 1 november 1999.

Omdat hij zijn beroepsactiviteit in Costa Rica pas stopzette in oktober 2000 kan het pensioen hem slechts uitbetaald worden vanaf 1 november 2000.

De betaalopdracht wordt op 1 maart 2011 aan de RVP overgemaakt. Deze wordt uitgevoerd op 16 maart 2011.

Bedenkingen

In toepassing van de wettelijke bepalingen (artikel 188 van de wet van 24 december 2002) verjaart de betaling na verloop van 10 jaren te rekenen vanaf de datum van de opeisbaarheid. Dit betekent dat de achterstallen moeten beperkt worden tot deze van de laatste 10 jaren. De RVP betaalt een saldo uit van ongeveer 12.000 euro voor de periode van 1 april 2001 tot 31 maart 2011.

Voor de vaststelling van de 10 jaren steunt de RVP op de datum van de betaalopdracht van het RSVZ (1 maart 2011).

De vaststelling van het feit dat de verjaring stuit is niet conform de wetgeving. Immers, volgens artikel 188, 2de lid van de wet van 24 december 2002 wordt de verjaring gestuit door een aanvraag, ingediend per aangetekende brief bij de RVP of het RSVZ voor de voordelen waarvan de RVP de betaling verzekert.

Om de verjaringstermijn correct te kunnen vaststellen moet de RVP dan ook beschikken over de datum waarop de aanvraag werd ingediend die aan de basis ligt van de toekenning.

De elektronische betaalopdrachten waarop het RSVZ de datum vermeldt waarop de verjaring dient gestuit te worden, worden door het systeem van de RVP verworpen. In dergelijke gevallen moet het RSVZ de datum van de verjaring via een manuele betaalopdracht aan de RVP doorgeven.

Conclusie

Wij hebben aan de RVP en het RSVZ gevraagd om het probleem van de vermelding van de datum van de stuiting van de verjaring op de elektronische betaalopdrachten binnen een korte termijn op te lossen.

Wij hebben er bij het RSVZ op aangedrongen om intussentijd bijzondere aandacht te schenken aan het in alle gevallen vermelden van de stuitingsdatum op de manuele betaalopdrachten opdat de betalingsdiensten van de RVP over alle gegevens zouden beschikken om de beslissing correct uit te voeren.

Na onze bemiddeling heeft het RSVZ aanvaard om als vertrekpunt van de verjaring de aanvraag van betrokkene van 29 september 2010 te nemen. De betalingsopdracht zal in die zin worden aangepast en de nog verschuldigde achterstallen voor de periode van 1 november 2000 tot 31 maart 2001 zullen betaald worden.

Overlevingspensioen en wettelijke samenwoning

Beperking van het recht op overlevingspensioen tot een periode van twaalf maanden voor de langstlevende echtgenoot die minder dan één jaar gehuwd was – Recente jurisprudentie van het Grondwettelijk Hof – In aanmerking nemen van een eventuele periode van wettelijke samenwoning voorafgaand aan het huwelijk om na te gaan of aan de voorwaarde van één jaar huwelijk voldaan is – Aangepaste administratieve praktijk bij de RVP, het RSVZ en de PDOS.

Hieronder vindt u een aantal teksten die verband houden met deze problematiek.

1ste geval:

De RVP houdt met de nieuwe jurisprudentie rekening in zijn beslissingen inzake overlevingspensioen vanaf 25 maart 2009. Op onze vraag werd er door de RVP in zijn formulieren een lid toegevoegd dat aan de langstlevende echtgenoot de mogelijkheid biedt om in voorkomend geval een periode van wettelijke samenwoning voorafgaand aan het huwelijk te melden.

Dossier 19709

De feiten

Mevrouw Vanoost verliest op 5 maart, de dag van hun huwelijk, plots haar echtgenoot. Zij woonden reeds verscheidene jaren samen.

Op 8 maart 2010 dient mevrouw Vanoost een aanvraag in tot het bekomen van een overlevingspensioen in de regeling voor werknemers. Op 22 september 2010 betekent de RVP haar de beslissing. De RVP stelt vast dat het huwelijk geen jaar duurde. Hij kent bijgevolg een tijdelijk overlevingspensioen toe voor de periode van twaalf maanden gaande van 1 april 2010 tot 31 maart 2011. Het pensioen bedraagt 1.350,25 euro per maand.

Omdat mevrouw Vanoost op dat ogenblik een werkloosheidsvergoeding geniet waaraan zij niet verzaakt, wordt het overlevingspensioen beperkt tot 598,90 euro per maand (bedrag van de IGO).

Vanaf 1 april 2011 ontvangt mevrouw Vanoost geen overlevingspensioen meer. Zij moet verder met haar werkloosheidsvergoeding. Zij vraagt zich af of dit alles wel conform aan de wetgeving is.

Bedenkingen

De pensioenwetgeving in de regeling voor werknemers⁹³ voorziet dat het overlevingspensioen enkel kan toegekend worden na één jaar huwelijk tussen de overledene en de langstlevende echtgenoot.

Dit is niet het geval van mevrouw Vanoost. Haar echtgenoot overleed plots op de dag van hun huwelijk.

De wetgeving voorziet echter ook in een aantal uitzonderingen op de regel van één jaar huwelijk.

⁹³ Artikel 17 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967

De duur van één jaar huwelijk is niet vereist indien één van volgende voorwaarden is vervuld:

- er is een kind geboren uit het huwelijk;
- op het ogenblik van het overlijden is er een kind ten laste waarvoor één van de echtgenoten kinderbijslag ontving;
- het overlijden is het gevolg van een na de datum van het huwelijk voorgekomen ongeval of werd veroorzaakt door een beroepsziekte opgedaan tijdens of naar aanleiding van de uitoefening van het beroep, van een door de Belgische Regering toevertrouwde opdracht of van in het kader van de Belgische technische bijstand verrichte prestaties, voor zover de aanvang of de verergering van deze ziekte na de datum van het huwelijk plaatsvond.

Indien niet aan één van deze voorwaarde is voldaan dan heeft de langstlevende echtgenoot recht op een tijdelijk overlevingspensioen gedurende twaalf maanden.

Bij het onderzoek van haar pensioenrechten heeft de RVP een vragenlijst aan mevrouw Vanoost toegestuurd om na te gaan of één van bovenstaande uitzonderingsvoorwaarden op haar toepasselijk was. Men vroeg haar overeenkomstig de wet of het overlijden het gevolg was van een ongeval, veroorzaakt werd door een beroepsziekte, of er een kind geboren was uit het huwelijk en of er op het ogenblik van het huwelijk een kind ten laste was waarvoor kinderbijslag werd ontvangen. Mevrouw Vanoost antwoordde ontkennend op al deze vragen.

De RVP heeft bijgevolg de enig mogelijke beslissing genomen in overeenstemming met de regelgeving. Hij kende een tijdelijk overlevingspensioen toe voor de duur van één jaar.

Eén vraag heeft de RVP echter niet gesteld. Werd haar huwelijk voorafgegaan door een periode van wettelijke samenwoning en was de totale duur van deze samenwoning en het huwelijk meer dan één jaar. Het antwoord op deze vraag kan een gans andere beslissing tot gevolg hebben.

In de reglementering van de voornaamste pensioenstelsels bestaat er een verband tussen het huwelijk en het recht op een overlevingspensioen. Samenwoning (al dan niet wettelijk) opent geen recht op een overlevingspensioen.

Nochtans geeft het Grondwettelijk Hof met zijn arrest van 25 maart 2009⁹⁴ inzake de opening van het recht op een overlevingspensioen in de regeling voor werknemers een aanzet tot begin van erkenning van de wettelijke samenwoning op het vlak van de pensioenen.

Het Hof bevestigt dat de wet ten aanzien van wettelijk samenwonenden een beperkte vermogensrechtelijke bescherming creëert. Een dergelijke bescherming betekent niet dat de wetgever ertoe is gehouden om de wettelijk samenwonenden zoals de echtgenoten te behandelen wat de overlevingspensioenen betreft.

⁹⁴ Grondwettelijk Hof, arrest 60/2009 van 25 maart 2009 inzake de prejudiciële vraag van de Arbeidsrechtbank te Luik: "Schenkt artikel 17 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen, in zoverre dat artikel het voordeel van het overlevingspensioen alleen toekent aan de langstlevende echtgenoot die meer dan één jaar met de overleden werknemer was gehuwd, zonder datzelfde recht toe te kennen aan de langstlevende echtgenoot die minder dan één jaar met de overleden werknemer was gehuwd, hoewel die twee personen, vóór het huwelijk en meer dan één jaar vóór het overlijden, een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd?"

Het komt de wetgever toe te oordelen of de wettelijke samenwoning⁹⁵ al dan niet in aanmerking moet worden genomen bij het bepalen van de voorwaarden waaronder personen recht hebben op een overlevingspensioen.

In het geval echter waarin het huwelijk door een wettelijke samenwoning is voorafgegaan en waarin de gezamenlijke duur van de wettelijke samenwoning en het huwelijk minstens één jaar bedraagt, bevinden de echtgenoten zich in een situatie die het mogelijk maakt het risico van misbruik⁹⁶ als onbestaande te beschouwen.

Het arrest besluit: “Artikel 17 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, zoals vervangen bij artikel 107 van de wet van 15 mei 1984, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre het de langstlevende echtgenoot die minder dan één jaar met de overleden werknemer was gehuwd, met wie hij eerder een verklaring van wettelijke samenwoning had afgelegd en waarbij de gezamenlijke duur van het huwelijk en de wettelijke samenwoning minstens één jaar bedraagt, een overlevingspensioen, toegekend volgens de bij dat artikel 17 vastgestelde voorwaarden, ontzegt.”

Hoewel de RVP door dit arrest juridische niet gebonden is⁹⁷, past hij de inhoud ervan toe⁹⁸.

De aanvragen voor overlevingspensioen die werden ingediend na 25 maart 2009 en die geweigerd werden kunnen op vraag van de betrokkenen herzien worden met terugwerkende kracht.

In afwachting dat de situatie van wettelijke samenwoning in het Rijksregister kan geraadpleegd worden, dient nog een verificatie van de situatie bij de ambtenaar van de burgerlijke stand te gebeuren⁹⁹.

Artikel 4 van het koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967¹⁰⁰ is voor wat betreft de pensioenregeling voor zelfstandigen analoog aan voornoemd artikel 17 in de regeling voor werknemers. Het RSVZ past de inhoud van het arrest van 25 maart 2009 eveneens toe bij het nemen van een beslissing inzake overlevingspensioenen.

⁹⁵ Onder wettelijke samenwoning verstaat men de toestand van samenleving van 2 personen die bij de ambtenaar van de Burgerlijke stand een schriftelijke verklaring van wettelijke samenwoning, hebben afgelegd, zoals voorzien in artikel 1476 van het Burgerlijk Wetboek.

⁹⁶ Het huwelijk “in extremis” met als enige bedoeling het de langstlevende echtgenoot mogelijk te maken het overlevingspensioen te genieten.

⁹⁷ Immers, het antwoord van het Hof geldt niet “erga omnes” maar geldt slechts ten aanzien van de partijen betrokken bij het geschil dat aanleiding gaf tot het stellen van de prejudiciële vraag.

⁹⁸ Instructie nr. 387 van 24 oktober 2011 van de RVP bevestigt de nieuwe praktijk die van toepassing is vanaf 25 maart 2009. De pensioendienst oordeelt dat een dergelijke aanpassing zich opdringt daar meer en meer arbeidsrechtbanken en -hoven naar dit arrest verwijzen.

⁹⁹ Momenteel is de staat van wettelijke samenwoning nog niet rechtstreeks in het Rijksregister vermeld.

¹⁰⁰ “§ 1. Om recht te hebben op het overlevingspensioen, onverminderd het bepaalde in artikel 8, moet de langstlevende echtgenoot voldoen aan de volgende voorwaarden:

1° minstens één jaar gehuwd zijn met de zelfstandige, behalve wanneer uit het huwelijk een kind geboren is, (wanneer bij het overlijden, een kind ten laste was waarvoor een van de echtgenoten kinderbijslag ontving of) (wanneer het overlijden het gevolg is van een na de datum van het huwelijk voorgekomen ongeval of veroorzaakt werd door een beroepsziekte opgedaan tijdens of naar aanleiding van de uitoefening van het beroep, van een door de Belgische Regering toevertrouwde opdracht of van in het kader van de Belgische technische bijstand verrichte prestaties, voor zover de aanvang of de verergering van deze ziekte na de datum van het huwelijk plaatsvond;(...)”

Aan de personen wier overlevingspensioen zou geweigerd worden omdat ze minder dan één jaar met hun overleden partner gehuwd waren, stelt het RSVZ de vraag¹⁰¹ of er voorafgaand aan het huwelijk een verklaring van wettelijke samenwoning was afgelegd.

Als wordt vastgesteld dat aan de voorwaarden voldaan is, zal het overlevingspensioen met terugwerkende kracht en ten vroegste op 1 januari 2000¹⁰² kunnen toegekend worden, mits uiteraard aan de betalingsvoorwaarden is voldaan en met in acht name van de 10-jarige verjaringstermijn.

Conclusie

Om met kennis van zaken en dus ook rekening houdend met het arrest van het Grondwettelijk Hof een beslissing te kunnen nemen, heeft de RVP op onze vraag ermee ingestemd om de inhoud van de vragenlijst die aan de aanvrager van een overlevingspensioen wordt toegestuurd aan te passen.

Er wordt de mogelijkheid geboden aan de weduwnaar of weduwe om, indien dit het geval is, de periode van wettelijke samenwoning die voorafgaat aan het huwelijk te vermelden voor zover de duur van het huwelijk minder is dan één jaar.

In haar klacht heeft mevrouw Vanoost geen aanwijzingen gegeven over een eventuele wettelijke samenwoning voorafgaand aan het huwelijk. Wij hebben haar ertoe uitgenodigd om in voorkomend geval bij de RVP een herziening van haar overlevingspensioen te vragen en hem de nodige bewijsstukken te bezorgen.

Bij het RSVZ werd deze vraag niet opgenomen in de "Vragenlijst". Het RSVZ ondervraagt evenwel elke betrokkene wiens huwelijk op het moment van het overlijden minder dan één jaar heeft geduurd.

2de geval:

De PDOS houdt rekening met de jurisprudentie van het Grondwettelijk Hof in de toekenning van het overlevingspensioen vanaf 1 april 2011.

Dossier 19306

De feiten

In december 2010 neemt de heer Decorte contact op met de Ombudsman omdat hij meent het slachtoffer te zijn van een onrechtvaardigheid die al jaren aansleept. In juni 2004 verloor hij zijn partner na zelfmoord. Zij waren toen 8 maanden gehuwd. De overledene was ambtenaar bij de federale overheid.

Ondanks zijn geldige pensioenaanvraag heeft hij nooit een overlevingspensioen in de openbare sector kunnen bekomen. De PDOS weigerde het overlevingspensioen omdat het huwelijk geen jaar geduurd had.

¹⁰¹ De vraag werd niet opgenomen in het formulier "Vragenlijst" omdat dergelijke situaties zich eerder zelden voordoen.

¹⁰² Koninklijk besluit van 14 december 1999 tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de wet van 23 november 1998 tot invoering van de wettelijke samenwoning stelt de inwerkingtreding vast op 1 januari 2000.

De heer Decorte had het moeilijk met deze beslissing temeer daar hij beweert dat de zelfmoord van zijn echtgenoot een rechtstreeks gevolg is van pestgedrag op het werk.

Begin 2011 zouden de inkomsten van de heer Decorte sterk verminderen (werkloosheidsvergoeding). Hij vroeg zich dan ook af of er toch geen mogelijkheid bestond om het overlevingspensioen te kunnen genieten.

Bedenkingen

De heer Decorte trad in het huwelijk op 31 oktober 2003. Zijn echtgenoot overleed op 25 juni 2004. Het huwelijk was nog geen jaar voltrokken.

Na het onderzoek van het dossier heeft de PDOS beslist om een tijdelijk overlevingspensioen gedurende één jaar toe te kennen (van 1 juli 2004 tot 30 juni 2005).

Dit pensioen werd nooit betaald omdat de inkomsten van de heer Decorte in 2004 en 2005 boven de toegelaten grens lagen.

De minimumduur van één jaar huwelijk om een overlevingspensioen in de openbare sector te kunnen genieten is een absolute voorwaarde opgelegd door de wet¹⁰³.

De uitzonderingen op deze regel zijn de volgende¹⁰⁴:

“Het huwelijk dient nochtans niet één jaar te duren indien een van de volgende voorwaarden vervuld is:

- er is een kind geboren uit het huwelijk;
- op het ogenblik van het overlijden is er een kind ten laste waarvoor een van de echtgenoten kinderbijslag ontving
- een kind wordt postuum geboren binnen driehonderd dagen na het overlijden;
- het overlijden is het gevolg van een na de datum van het huwelijk voorgekomen ongeval of werd veroorzaakt door een beroepsziekte opgedaan tijdens of naar aanleiding van de uitoefening van het ambt, van een door de Belgische Regering toevertrouwde opdracht of van in het kader van de Belgische technische bijstand verrichte prestaties, voor zover de aanvang of de verergering van deze ziekte na de datum van het huwelijk plaatsvond.”

De heer Decorte meent dat de zelfmoord van zijn echtgenoot een “ongeval” was. Hij haalt hiervoor het feit aan dat de zelfmoord een rechtstreeks gevolg is van de aanhoudende pesterijen op de werkvloer.

De pensioenwetgeving bepaalt nergens wat moet verstaan worden onder “ongeval”.

Wat zegt de jurisprudentie?

¹⁰³ Artikel 2, § 1, 1ste lid van de wet van 15 mei 1984 tot harmonisering in de pensioenregelingen

¹⁰⁴ Artikel 2, § 1, 2de lid, *ibidem*

Het Arbeidshof te Brussel verwijst in zijn arrest van 17 februari 2010 (A.R. nr. 51.428) naar een arrest van het Arbeidshof te Brussel van 26 oktober 1971 (A.R. nr. 14.568) volgens hetwelk een ongeval een abnormale en ongelukkige gebeurtenis is die plaatsvindt door overmacht of door onvoorzichtigheid, hetgeen de plotse handeling veronderstelt van een externe kracht waarvan de oorzaak noodzakelijkerwijs vreemd moet zijn aan het organisme van het slachtoffer.

Volgens het Arbeidshof wordt hier verwezen naar het begrip ongeval zoals destijds begrepen inzake arbeidsongevallen. Het Hof past de regels van de arbeidsongevallenwetgeving op zich niet toe (de pensioenwetgeving verwijst hier niet naar). Het Hof past echter wel de rechtspraak van het Hof van Cassatie¹⁰⁵ toe die de vereiste van een externe oorzaak niet meer stelt (Cass. 28 mei 1979 en 24 oktober 1988).

Rekening houdende met deze rechtspraak dient men de vraag te stellen of zelfmoord als een ongeval kan beschouwd worden.

In zijn vonnis van 13 december 1976 heeft de Arbeidsrechtbank van Charleroi (rolnummer 75/50706) in een zaak met betrekking tot de toekenning van het gewaarborgd loon gesteld dat zelfmoord geen vrijwillige handeling is.

Het Hof van Cassatie stelt in zijn arrest van 2 november 1998¹⁰⁶ inzake arbeidsongevallen (S 980041 N) dat zelfmoord een zelf gestelde daad van levensbeëindiging is, doch dit betekent niet dat de zelfmoord met opzet kan gelijkgesteld worden. Onvrijwillige zelfmoord kan bestaan in overmachtsituaties waarbij het slachtoffer in diens psychische toestand zo geraakt wordt dat er sprake is van overmacht. Door extreme stress of door pestgedrag kan de zelfmoord gezien worden als in een vlaag van zinsverbijstering of depressie gepleegd en dus geen overwogen daad uitmaakt die met opzet of zelfs met vrije intentie tot zelfmoord kan gelijkgesteld worden.

De besprekingen¹⁰⁷ die hierover met de PDOS werden aangevat, werden uiteindelijk stopgezet omdat nieuwe elementen zich aandienen.

Op 15 maart 2011 heeft het Grondwettelijk Hof¹⁰⁸ in antwoord op een prejudiciële vraag van de Rechtbank van Eerste aanleg te Luik¹⁰⁹ geoordeeld dat het feit van geen rekening te houden met de duur van de wettelijke samenwoning voorafgaand aan het huwelijk bij het nagaan van de minimumduur van het huwelijk en dus bij het onderzoek van het recht op een overlevingspensioen, een discriminatie inhoudt.

¹⁰⁵ Hof van Cassatie, 28 mei 1979, Pas., 1979, I, p. I.111 met de conclusies van het Openbaar Ministerie en Hof van cassatie, 24 oktober 1988, Pas., 1989, I, nr. 107

¹⁰⁶ Hof van Cassatie, 2 november 1998, RG S 980041 N, niet-gepubliceerd

¹⁰⁷ Uit deze prille besprekingen kunnen wij toch een aantal interessante elementen naar voren schuiven. De PDOS verwerpt a priori niet dat een vorm van onvrijwillige zelfmoord kan bestaan die gelijkgesteld zou kunnen worden aan een ongeval. De rechtspraak hierover heeft in elk geval afzonderlijk het advies van gerechtsdeskundigen ingewonnen. Volgens deze jurisprudentie is een zelfmoord onvrijwillig wanneer de inwendige psychische gesteldheid voorafgaand aan de zelfmoord dermate aangetast is dat het slachtoffer het besef verloren heeft en geen andere keuze meer heeft dan zelfmoord te plegen. In het voorliggend geval was er in het dossier geen enkel bewijs aanwezig dat de zelfmoord van de echtgenoot als een ongeval kan beschouwd worden.

¹⁰⁸ Grondwettelijk Hof, arrest nr. 39/2011, 15 maart 2011

¹⁰⁹ De prejudiciële vraag luidde als volgt:
"Schenkt artikel 2, § 1, van de wet van 15 mei 1984 houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen, in zoverre het het voordeel van het definitieve overlevingspensioen beperkt tot enkel de langstlevende echtgenoot die meer dan één jaar gehuwd was en het de langstlevende echtgenoot die minder dan één jaar gehuwd was van het voordeel ervan uitsluit, hoewel de echtgenoten voordien verbonden waren door een contract van wettelijke samenwoning?"

Dit arrest leidde tot nieuwe instructies binnen de PDOS¹¹⁰. Vanaf 1 april 2011 (1ste van de maand volgend op het arrest) moet het overlevingspensioen toegekend worden indien de samengetelde duur van de wettelijke samenwoning voorafgaand aan het huwelijk en van het huwelijk tenminste één jaar bedraagt.

Deze nieuwe administratieve praktijk geldt zowel voor de toekomst als voor de reeds afgehandelde dossiers.

Voor de afgesloten dossiers zal een nieuw onderzoek verricht worden op uitdrukkelijke vraag van de betrokkenen. Ongeacht de datum van aanvraag zal de ingangsdatum ten vroegste vastgesteld worden op 1 april 2011.

De heer Decorte liet ons weten dat hij voorafgaand aan het huwelijk van 31 oktober 2003 wettelijk samenwoonde sedert 6 oktober 2000.

Wij nodigden hem uit om een herziening aan te vragen bij de PDOS gelet op het feit dat de duur van de wettelijke samenwoning en van het huwelijk samen meer dan één jaar bedroeg.

Conclusie

Op 18 juli 2011 heeft de heer Decorte een nieuwe aanvraag ingediend. Na een nieuw onderzoek heeft de PDOS aan de heer Decorte een overlevingspensioen toegekend van 1.302,13 euro per maand vanaf 1 april 2011.

Het pensioen kan evenwel niet volledig betaald worden omdat de heer Decorte nog werkloosheidsvergoedingen geniet. Het wordt beperkt tot het bedrag van de IGO, of 635,53 euro per maand. De eerste betaling vond plaats in oktober 2011, de achterstallen volgden kort daarna.

De heer Decorte kan zijn (beperkt) overlevingspensioen cumuleren met zijn werkloosheidsvergoeding voor de duur van één jaar (tot 31 maart 2012). Vanaf april 2012 zal hij een keuze moeten maken tussen zijn volledige overlevingspensioen of zijn werkloosheidsvergoeding.

Algemene Conclusie

De wetgeving in de regeling voor werknemers, zelfstandigen en in de openbare sector voorziet dat het overlevingspensioen kan worden toegekend aan de langstlevende echtgenoot¹¹¹. Personen verbonden door een verklaring van wettelijke samenwoning worden door de wetgever uitgesloten van dit voordeel.

Om recht te hebben op het overlevingspensioen moet het huwelijk ten minste één jaar geduurd hebben.

Het Grondwettelijk Hof heeft in antwoord op twee onderscheiden prejudiciële vragen (één in de regeling voor werknemers, één in de openbare sector) geoordeeld dat het niet in aanmerking nemen van de duur van de wettelijke samenwoning bij het nagaan van de minimumduur van het huwelijk een discriminatie inhoudt.

¹¹⁰ PDOS, Studiedienst, Nota van 14 april 2011

¹¹¹ In de openbare sector wordt ook voorzien in een overlevingspensioen voor de uit de echt gescheiden echtgenoot.

Het antwoord van het Hof geldt niet “erga omnes”.

Doch, het rechtscollege dat de prejudiciële vraag heeft gesteld, evenals elk ander rechtscollege dat in dezelfde zaak uitspraak doet (bijvoorbeeld in hoger beroep), moeten voor de oplossing van het geschil naar aanleiding waarvan de prejudiciële vraag werd gesteld, zich voegen naar het antwoord dat het Hof op die vraag heeft gegeven¹¹².

Rechters in andere zaken kunnen het arrest ook niet zomaar naast zich neerleggen. Indien zij akkoord gaan met de zienswijze van het Grondwettelijk Hof, dan passen zij de rechtspraak toe. Indien zij het niet eens zijn met het standpunt van het Grondwettelijk Hof, dan moeten zij aan het Hof een (nieuwe) prejudiciële vraag stellen. Het is weinig waarschijnlijk dat het Hof in dat geval zou terugkomen op zijn eerdere uitspraak. De gevolgen van de uitspraak op grond van een prejudiciële vraag strekken dus verder dan op het eerste zicht zou blijken.

De drie grote pensioendiensten passen het antwoord van het grondwettelijk Hof toe. Zij houden bij de beoordeling van de duur van het huwelijk rekening met de duur van de onmiddellijk aan het huwelijk voorafgaande periode van wettelijke samenwoning.

Indien de pensioendiensten niet op die wijze zouden handelen¹¹³ dan zouden de rechtbanken telkens opnieuw in ieder individueel geval dat hen wordt voorgelegd toepassing maken van het arrest van het Grondwettelijk Hof.

De datum waarop deze nieuwe administratieve praktijk wordt toegepast door de drie grote pensioendiensten is evenwel niet dezelfde wat zou kunnen leiden tot de situatie waarbij eenzelfde persoon het recht op een overlevingspensioen opent in het ene stelsel maar niet in het andere.

Een wetgevend initiatief kan hieraan verhelpen. Voor de toekomst kan, in het kader van de hervorming van de overlevingspensioenen, het arrest in de nieuwe teksten geïntegreerd worden.

¹¹² Zie http://www.const-court.be/nl/voorstelling/voorstelling_bevoegdheid.html

¹¹³ Zolang de wetgeving niet in overeenstemming wordt gebracht met het arrest van het Grondwettelijk Hof

Klachten van algemene strekking en vragen om informatie

Er zijn altijd verzoeken waarvoor wij ons onbevoegd moeten verklaren. Deze verwijzen of zenden wij waar mogelijk door naar de meest aangewezen instelling of dienst. Er zijn ook verzoeken waarvoor wij niet bevoegd zijn en die wij niet kunnen doorverwijzen of doorzenden.

Wij geven in dit Jaarverslag een voorbeeld van een dergelijk verzoek, namelijk de Duitse belasting op uit Duitsland afkomstige voordelen.

Er bestaan drie categorieën van klachten waarvoor wij niet bevoegd zijn:

- de klachten van algemene strekking die handelen over het pensioenbeleid zelf en de politieke keuzes die daarbij gemaakt zijn;
- de vragen om informatie;
- de klachten waarvoor wij niet kunnen doorverwijzen of doorzenden.

Klachten van algemene strekking

Deze klachten handelen niet over de werking of de beslissingen van de pensioendiensten.

De verzoekers zijn het oneens met de bestaande pensioenregeling. Zij richten zich tot ons in de hoop dat wij zouden tussenkomen om de wetgeving te laten wijzigen.

Dikwijls is het louter ongenoegen over het pensioenbedrag het onderliggend motief. Soms wordt de wetgeving als onrechtvaardig of discriminerend aangevoeld.

Behandeling door het College

Alleen een wijziging in de wetgeving of de reglementering kan aan deze klachten tegemoet komen. Dit impliceert de politieke wil van de wetgever of de regering.

In de mate dat dergelijke klachten louter te maken hebben met de ratio legis van de bestaande wetgeving en reglementering nemen wij ze niet in behandeling. Tussenkomen in het pensioenbeleid overschrijdt onze bevoegdheid en brengt ontegensprekelijk onze onafhankelijkheid en onpartijdigheid in het gedrang.

Wij wijzen de klagers hierop en verwijzen hen in het kader van onze bemiddelingstaak en verzoenende opdracht tussen de burgers en de overheid door naar de Minister van Pensioenen en eventueel naar de Kamer van

Volksvertegenwoordigers. Wanneer wij verwijzen naar de Kamer delen wij de klager mee welke de geijkte procedures zijn om een verzoekschrift in te dienen.

Niettemin is het mogelijk dat wij naar aanleiding van deze klachten een anomalie of een discriminatie in de pensioenwetgeving vaststellen. In dat geval brengen wij de Minister van Pensioenen ervan op de hoogte en maken er ook melding van in het Jaarverslag.

De informatiebehoeften

Een meerderheid van de telefonische oproepen zijn vragen om inlichtingen over de wettelijke pensioenen of regelingen waarvan de mensen denken dat ze met de pensioenen te maken hebben. Hetzelfde geldt voor een kwart van de dossiers.

Het merendeel van de vragen om informatie handelt over de pensioenwetgeving en de toepassing ervan, de toekenningsvoorwaarden en de berekening van het pensioenbedrag, de betaling van het pensioen en de uitsplitsing ervan, de verrichte inhoudingen, de pensioenramingen en over de soms elkaar tegensprekende inlichtingen die verschillende bronnen verstrekken.

Behandeling door het College

Wij zijn niet bevoegd om informatie of juridische raad te geven. In het kader van onze algemene verwijzingsopdracht zenden wij deze vragen door naar de meest aangewezen dienst(en).

Mensen die telefonisch inlichtingen vragen, helpen wij met het telefoonnummer, het adres en steeds meer het e-mailadres en de website van de diensten die best geplaatst zijn om de gezochte inlichtingen te geven.

Soms helpen wij de vraag herformuleren om de kans op een zo volledig en precies mogelijk antwoord te vergroten.

Het gebeurt ook, doorgaans bij hoogbejaarde of zieke gepensioneerden, dat de telefonische doorverwijzing problematisch is. In dat geval vragen wij hen naar een vertrouwenspersoon die de gewenste informatie kan inwinnen en contacteren deze dan ook. Zorg voor onmiddellijke dienstverlening in alle omstandigheden en met de best mogelijke begeleiding van de betrokkene is immers een element van de meerwaarde van de ombudswerking.

De schriftelijke vragen om informatie over de pensioenen sturen wij door naar de bevoegde pensioendienst. De doorzending gebeurt niet zonder de toestemming van betrokkene indien ook maar de geringste kans op schending van de privacy bestaat. De vragen over andere materies verwijzen wij door naar de bevoegde administraties.

De pensioendiensten waarmee wij een Protocolakkoord hebben afgesloten, hebben zich geëngageerd om de behandeling van de door ons doorgestuurde vragen om informatie te verzekeren.

Het Handvest van de sociaal verzekerde bepaalt overigens dat iedere sociaal verzekerde die er schriftelijk om verzoekt, binnen de 45 dagen nauwkeurig en volledig ingelicht moet worden ten einde hem toe te laten al zijn rechten uit te oefenen en verplichtingen te vervullen.

Daarenboven moeten de instellingen van sociale zekerheid betreffende de materies die hen aanbelangen, aan iedere sociaal verzekerde die erom verzoekt, raad geven in verband met die uitoefening van zijn rechten en het naleven van zijn verplichtingen.

De meeste pensioendiensten engageren zich nu ook uitdrukkelijk om dit aspect van hun dienstverlening verder uit te bouwen. Zij hebben een klantencharter opgesteld waarin zij erkennen dat informatie een basisrecht is. Zij verbinden zich ertoe, bijvoorbeeld de RVP met concrete termijnen, om zo spoedig mogelijk te antwoorden op alle vragen om inlichtingen van de gepensioneerden (zie Bijlage 5 hierna). Hiermee doet de RVP beter dan wat wettelijk verplicht is in het Handvest van de sociaal verzekerde.

De doorzending van de schriftelijke vragen in de plaats van de loutere doorverwijzing is een bewuste keuze. Ook in het geval van onbevoegdheid van de Ombudsdienst wordt de verzoeker efficiënt geholpen.

Onze ervaring gedurende de voorbije jaren leert ons dat deze methode doeltreffend is. Slechts een verwaarloosbaar aantal (toekomstig) gepensioneerden contacteert ons opnieuw nadat wij ze telefonisch hebben doorverwezen of hun schriftelijke vraag om informatie hebben doorgezonden.

Andere verzoeken waarvoor de Ombudsdienst Pensioenen niet bevoegd is

Deze verzoeken kunnen niet ondergebracht worden bij de klachten met een algemene strekking, noch bij de vragen om informatie.

De gepensioneerde heeft een reëel probleem en weet niet bij wie hij hiermee moet aankloppen.

Behandeling door het College

De Ombudsmannen gaan op zoek naar zo veel mogelijk informatie rond het gestelde probleem. Zij maken hiertoe gebruik van hun netwerkcontacten in de Belgische overheidsinstellingen en de internationale organisaties. Op die manier kunnen zij een luisterend oor bieden, basisinformatie verstrekken en meestal nuttige adressen doorgeven.

Een voorbeeld

Heffing van een belasting door de Duitse fiscus op Duitse pensioenen betaald aan gepensioneerde gewezen dwangarbeiders (WO II) woonachtig in België

Titularissen van een pensioen van de Duitse pensioenverzekering zijn volgens de in 2009 herziene Duitse wet op de inkomstenbelasting, met terugwerkende

kracht tot 2005, in Duitsland belastingplichtig. Deze wet is ook van toepassing op personen die in het buitenland woonachtig zijn voor zover de Overeenkomst tot voorkoming van dubbele belasting, Duitsland het recht van belastingheffing toestaat.

De betrokkenen zijn bijgevolg verplicht een belastingaangifte in te dienen en als beperkt¹¹⁵ belastingplichtige een heffing van 17 % te betalen. Indien minstens 90 % van hun totale wereldinkomen onderhevig is aan de Duitse inkomstenbelasting kunnen zij echter een aanvraag tot onbeperkt belastingplichtige indienen. Er wordt dan rekening gehouden met de Duitse belastingvrije som en tevens kunnen zij aanspraak maken op eventuele persoons- en familiegerelateerde aftrekposten.

Bij de herziening van de Duitse wet op de inkomstenbelasting in 2009 is oorspronkelijk echter geen rekening gehouden met de pensioenen van de slachtoffers uit de nationaalsocialistische periode.

Het Duits parlement heeft op 27 oktober 2011 beslist om de wet op de inkomstenbelasting aan te passen. Het heeft bepaald dat de slachtoffers uit die periode van deze belasting zijn vrijgesteld. Op 25 november 2011 heeft de Bundesrat deze wijziging aangenomen.

De meeste Belgische dwangarbeiders die verplicht tewerkgesteld zijn geweest in een Duits bedrijf of in de Duitse landbouw tijdens de oorlogsjaren ontvangen voor deze tewerkstelling een pensioen uit Duitsland. Voor de geleverde arbeid hebben zij soms een bescheiden loon, vaak alleen in natura ontvangen en zijn er voor hen Duitse sociale bijdragen betaald.

Zij hebben in 2011 belastingaangiftes en belastingaanslagen vanuit Duitsland ontvangen.

Velen van hen stellen zich vragen over het feit dat zij plots belastingen moeten betalen in Duitsland en dan nog met terugwerkende kracht tot 2005 en weten niet goed waar zij met hun twijfels en ongenoegen terecht kunnen.

De Ombudsdienst Pensioenen heeft verschillende klachten ontvangen van Belgische dwangarbeiders die verplicht tewerkgesteld zijn geweest in Duitsland.

Zij uiten niet alleen hun ongenoegen over de belastingen, zij klagen er ook over dat de documenten opgesteld zijn in het Duits, een taal die verschillende onder hen niet machtig zijn.

De commentaren in de media naar aanleiding van de wetwijziging, gestemd op 25 november 2011 in de Bundesrat, met niet altijd even correcte berichtgeving, hebben ook niet geholpen om duidelijkheid te scheppen.

De Ombudsdienst Pensioenen is niet bevoegd voor de behandeling van klachten over Duitse pensioenen en zeker niet over de Duitse fiscaliteit. Toch heeft hij contact opgenomen met de Duitse ambassade in België en de Duitse belastingdienst. Op basis van de ingewonnen informatie kan hij aan de gepensioneerden die hem contacteren basisinformatie verstrekken en hen uitleggen waar (met name bij Finanzamt Neubrandenburg) er meer inlichtingen beschikbaar zijn (doorverwijsfunctie).

¹¹⁵ Als beperkt belastingplichtig voor de inkomstenbelasting volgens § 1, 4de lid EStG worden personen beschouwd die in Duitsland noch een woonplaats hebben noch hun gewoonlijk verblijf hebben en die over bepaalde binnenlandse inkomsten in de zin van § 49 EStG beschikken.

De hele zaak heeft nogal wat beroering veroorzaakt in België en de overige buurlanden. Er heeft diplomatiek overleg plaats gehad met meerdere Ministers van Financiën waaronder de toenmalige Belgische Minister van Financiën. Er zijn tevens meerdere vragen gesteld aan de Minister van Pensioenen in het Belgisch parlement over de problematiek.

Ook de Ombudsman voor de Pensioenen blijft klachten ontvangen over deze problematiek. Gelet op het diplomatiek overleg dat heeft plaats gevonden heeft hij de Belgische Minister van Pensioenen en Minister van Financiën hierover ingelicht.

Wat is de huidige stand van zaken?

De pensioenen van slachtoffers van de nationaal-socialistische vervolging zoals bedoeld in § 1 van de federale wet ter vergoeding van door de vervolgingsmaatregelen geleden immateriële schade (*Bundesentschädigungsgesetz*, BEG) zijn van belasting vrijgesteld. Door § 3 nr. 8a van de wet op de inkomstenbelasting worden de sociale verzekeringspensioenen van deze personen met terugwerkende kracht vrijgesteld van belasting. Ook voormalig verplicht tewerkgestelde arbeiders komen voor deze vrijstelling in aanmerking indien zij erkend zijn als vervolgd zoals bedoeld in § 1 BEG.

Volgens de website van de Duitse ambassade¹¹⁶ zouden in principe de pensioengerechtigden die een vrijstelling kunnen genieten niet meer door het belastingkantoor Finanzamt Neubrandenburg verzocht worden om een belastingaangifte in te dienen. De Duitse belastingdienst zoekt in dergelijke gevallen zelf uit of de betrokkenen opgelijst zijn als dwangarbeider in zijn computersysteem of gekend zijn bij de Deutsche Rentenversicherung Rheinland in Dusseldorf.

Echter, zo leert het antwoord van de Minister van Pensioenen op parlementaire vragen in de Commissie Sociale Zaken van 31 januari 2012¹¹⁷, zou goed 10 %, zo'n 2500 gevallen, wereldwijd, door een technische fout niet voorkomen op de lijsten.

Wie niet op de Duitse lijsten voorkomt, wordt, ook als hij daadwerkelijk dwangarbeid heeft uitgevoerd, beschouwd als belastingplichtige en krijgt geen vrijstelling.

Bijgevolg hebben sommigen van de 11.070 Belgen die als voormalig dwangarbeider of weduwe een Duits oorlogspensioentje trekken in januari 2012 nog brieven van de Duitse fiscus ontvangen om belasting te betalen.

Zij kunnen een bezwaarschrift indienen. Op de portaalsite van de FOD Financiën vindt men de formulieren waarmee een vrijstelling van de belasting op de Duitse pensioenen van voormalige dwangarbeiders kan aangevraagd worden.

Overigens meldt de Minister van Pensioenen in zijn antwoord op de hoger genoemde parlementaire vragen dat de Belgische overheden trachten om de Duitse fiscale administratie te overtuigen om de lijst met de in België erkende oorlogsslachtoffers (op grond van de wet van 1953) als referentie te gebruiken met het doel alle gekende gewezen dwangarbeiders vrij te stellen van belasting. Op die manier kunnen, zo stelt de Minister van Pensioenen, alle mensen die oorlogsslachtoffer zijn in de betekenis van het woord, dus de wet van 1953, geholpen worden, ook diegene die dreigen door de mazen van het net te glippen.

¹¹⁶ http://www.bruessel.diplo.de/Vertretung/bruessel/nl/03_20RK/Rentenberatung/Seite__Rentenbesteuerung__Zwangsarbeiter__NL.html

¹¹⁷ Commissie voor de Sociale zaken 31 januari 2012, antwoord van de Minister van Pensioenen op de samengevoegde vragen van mevrouw Sonja Becq over "de buitenlandse pensioenen" (nr. 8178) en de heer Wouter De Vriendt over "het Duitse oorlogspensioen" (nr. 9046), Integraal Verslag, CRIV 53 COM 382 p. 1-3